

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**MEDNARODNO-PRAVNI IN EKONOMSKI VIDIK ETNIČNIH
KONFLIKTOV: ŠTUDIJA KURDSKEGA KONFLIKTA**

Ljubljana, oktober 2019

ŠPELA KADUNEC

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Špela Kadunec, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Mednarodno-pravni in ekonomski vidik etničnih konfliktov: študija kurdskega konflikta, pripravljena v sodelovanju s svetovalcem prof. dr. Mitjem Kovačem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne 15. oktobra 2019.

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 KONCEPTUALIZACIJA POJMA ETNIČNI KONFLIKT Z EKONOMSKEGA VIDIKA	4
1.1 Definicija pojma etnični konflikt	5
1.2 Socio-ekonomski vidik etničnega konflikta	6
1.3 Geografski vidik etničnega konflikta	7
1.4 Politični vidik etničnega konflikta	9
2 EKONOMSKE TEORIJE IN DEJAVNIKI KONFLIKTA	10
2.1 Teorija transakcijskih stroškov	10
2.2 Teorija racionalne izbire	12
2.3 Teorija iger	14
2.4 Teorija javne izbire	17
3 MEDNARODNO-PRAVNI OKVIR	18
3.1 Mednarodno pravo o človekovih pravicah	18
3.1.1 Listina Združenih narodov	19
3.1.2 Splošna deklaracija o človekovih pravicah	20
3.1.3 Konvencija proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju	20
3.1.4 Konvencija o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida	21
3.2 Mednarodno humanitarno pravo	22
3.3 Pomen in implikacija mednarodnega prava na primeru etničnega konflikta	22
4 DEMOGRAFSKI IN SOCIO-EKONOMSKI FAKTORJI KOT NAPOVEDOVALCI KONFLIKTA	24
4.1 Zasnova raziskave, metodologija ter omejitve	25
4.2 Rezultati raziskave	26
4.2.1 Etnični konflikt.....	26
4.2.2 Populacija	27
4.2.3 Stopnja vertikalne neenakosti.....	28
4.2.4 Stopnja revščine	30
4.2.5 Stopnja srednješolske izobrazbe moških.....	32

4.2.6	Marginalizirane etnične skupine	33
4.2.7	Etnična raznolikost.....	34
4.2.8	Stopnja gospodarske rasti in bruto domači proizvod	38
4.2.9	Stopnja brezposelnosti	41
4.2.10	Naravni resursi	43
4.2.11	Naftne rente.....	45
4.2.12	Stopnja vladavine prava	46
5	ŠTUDIJA PRIMERA: KURDSKI KONFLIKT	47
5.1	Analiza situacije Kurdov v Turčiji, Siriji, Iraku in Iranu	48
5.2	Teorija racionalne izbire in aplikacija teorije iger na primeru Kurdov	53
5.2.1	Igra med Kurdi v Turčiji in Kurdi v Iranu ter obema vladama.....	55
5.3	Glavne ugotovitve	57
5.4	Predlogi za nadaljnje analize	60
	SKLEP.....	61
	LITERATURA IN VIRI.....	62
	PRILOGE	71

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število zabeleženih etničnih konfliktov od leta 1991 do leta 2017 v vseh 195 državah.....	26
Tabela 2: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama populacija in nastanek etničnega konflikta	28
Tabela 3: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama delež populacije vseh marginaliziranih skupin v državi in nastanek etničnega konflikta	34
Tabela 4: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama stopnja etnične razdrobljenosti in nastanek etničnega konflikta	36
Tabela 5: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama stopnja verske razdrobljenosti in nastanek etničnega konflikta	37
Tabela 6: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama stopnja polarizacije in nastanek etničnega konflikta	38
Tabela 7: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama stopnja BDP in nastanek etničnega konflikta.....	39

Tabela 8: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama stopnja gospodarske rasti in nastanek etničnega konflikta	41
Tabela 9: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama stopnja brezposelnosti in nastanek etničnega konflikta	43
Tabela 10: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama stopnja prisotnosti naravnih virov in nastanek etničnega konflikta	44
Tabela 11: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama višja stopnja naftnih rent in nastanek etničnega konflikta	46
Tabela 12: Strategije igralcev in možni izidi.....	53
Tabela 13: Možni izidi za vlado	54
Tabela 14: Možni izidi za manjšino	54
Tabela 15: Vrednosti igre med igralcema.....	55
Tabela 16: Prikaz prvega koraka Kurdov	56
Tabela 17: Prikaz koraka vlade	57

KAZALO SLIK

Slika 1: Gibanje števila etničnih konfliktov od leta 1991 do leta 2017 v vseh 195 državah	27
Slika 2: Gibanje populacije od leta 1991 do leta 2017 v vseh 195 državah	28
Slika 3: Globalno gibanje stopnje srednješolske izobrazbe moških od leta 1991 do 2017	32
Slika 4: Globalno gibanje stopnje BDP na prebivalca na podlagi PPP od leta 1991 do 2017	39
Slika 5: Globalno gibanje letne procentualne stopnje gospodarske rasti od leta 1991 do 2017	40
Slika 6: Globalno gibanje stopnje brezposelnosti od leta 1991 do 2017.....	42
Slika 7: Globalno gibanje prezenca naravnih virov od leta 1991 do 2017.....	44
Slika 8: Globalno gibanje prezenca naftnih rent od leta 1991 do 2017.....	45

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Izračun Pearsonovega koeficienta povezanosti med spremenljivkama stopnja vertikalne neenakosti in nastankom etničnega konflikta v obdobju od leta 1991 do 2017	1
Priloga 2: Izračun Pearsonovega koeficienta povezanosti med spremenljivkama stopnja revščine in nastankom etničnega konflikta v obdobju od leta 1991 do 2017	2

Priloga 3: Izračun Pearsonovega koeficienta povezanosti med spremenljivkama stopnja srednješolske izobrazbe moških in nastankom etničnega konflikta v obdobju od leta 1991 do 2017.....	3
Priloga 4: Izračun Pearsonovega koeficienta povezanosti med spremenljivkama stopnja vladavine prava in nastankom etničnega konflikta v obdobju od leta 1991 do 2017	4

SEZNAM KRATIC

ang. – angleško

BDP – bruto domači proizvod

EU – (ang. European Union); Evropska unija

HDP – (turško Halkların Demokratik Partisi, kurdsko Partiya Demokratîk a Gelan, ang. The Peoples' Democratic Party); Ljudska demokratična stranka

ISCED – (ang. The International Standard Classification of Education); mednarodna standardna klasifikacija izobraževanja

OZN – Organizacija združenih narodov

PKK – (kurdsko Partiya Karkaren Kurdistan, ang. Kurdistan Workers' Party); Kurdska delavska stranka

PPP – (ang. Purchasing power parity); Pariteta kupne moči

PYD – (kurdsko Partiya Yekîtiya Demokrat, ang. Democratic Union Party); Stranka demokratske unije

RV – Raziskovalno vprašanje

UNESCO – (ang. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization); Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo

USD – (ang. united states dollar); ameriški dolar

ZDA – Združene države Amerike

UVOD

Vse družbe se soočajo s problemom nasilja, tako fizičnega kot v obliki grožnje s fizičnim nasiljem, kar lahko predstavlja resen problem za vsako družbo. Ne morejo ga namreč odpraviti, v najboljšem primeru ga lahko delno obvladujejo oziroma omejijo (North, Wallis & Weingast, 2009, str. 13, 14). Po podatkih iz letnega poročila Global Peace Index 2018, Inštituta za Ekonomijo in mir, je povprečna stopnja globalnega miru v zaporednih letih od leta 2014 naprej padala, v letu 2017 kar za 0,27 odstotka v primerjavi s prejšnjim letom. Indeks se je prvič v zadnjih petih letih izboljšal šele leta 2018, in sicer za -0,09 odstotka (Institute for Economics & Peace, 2019). Od vključenih 163 neodvisnih držav in območij jih je v stopnji globalnega miru leta 2017 92 nazadovalo in 71 izboljšalo (Institute for Economics & Peace, 2018a), leta 2018 pa je od vključenih 162 držav nazadovalo 76 držav in se jih 86 izboljšalo (Institute for Economics & Peace, 2019). Kljub temu izboljšanju je na svetu še vedno precej manj miru kot pred desetletjem, povprečna stopnja miru pa se je od leta 2008 poslabšala za kar 3,78 odstotka. Zmanjšanje miru v zadnjem desetletju je posledica številnih dejavnikov, vključno s povečano teroristično dejavnostjo, intenziviranjem konfliktov na Bližnjem vzhodu, naraščajočimi regionalnimi napetostmi v Vzhodni Evropi in severovzhodni Aziji ter vse večjim številom beguncev in vse večjo politično napetostjo v Evropi in Združene države Amerike (v nadaljevanju ZDA) (Institute for Economics & Peace, 2019). Zanimivo je tudi, da razkorak med najmanj in najbolj mirnimi državami še naprej narašča. Po podatkih iz Global Peace Index 2019, Inštituta za Ekonomijo in mir, se je od leta 2008 v 25 najmanj mirnih državah stopnja miru zmanjšala v povprečju za 11 odstotkov, medtem ko se je v 25 najbolj mirnih držav v povprečju izboljšala za 1,8 odstotka.

Trenutno se po vsem svetu odvijajo številni konflikti. Vojna v Afganistanu, civilna vojna v Siriji, konflikt med Turčijo in paravojaškimi kurdske silami, etnično čiščenje v Mjanmaru, notranji konflikt v Ukrajini, izraelsko-palestinski konflikt. To je le peščica od trenutno aktivnih konfliktov. V letu 2018 je bilo zabeleženih 52 aktivnih oboroženih državnih konfliktov (Pettersson, Högladh & Öberg, 2019), kar so trije konflikti več kot leta 2017 (Pettersson & Eck, 2018). Pettersson in Eck (2018) sta v svoji raziskavi ugotovila, da je bil trend števila konfliktov od končane hladne vojne večinoma padajoč, le v zadnjih letih je naraščal (Pettersson & Eck, 2018). V letu 2018 je bilo skupno število žrtev 77.320 (ang. Uppsala Conflict Data Program, <https://ucdp.uu.se/#/year/2018>), kar je za 20 odstotkov manj kot leta 2017 in za 43 odstotkov manj kot leta 2014, ko je število žrtev po končani hladni vojni doseglo drugi vrh s skoraj 144.000 žrtvami (Pettersson, Högladh & Öberg, 2019). Vrhunec po končani hladni vojni predstavlja leto 1994 s skoraj 549.000 žrtvami zaradi nasilja (ang. Uppsala Conflict Data Program, <https://ucdp.uu.se/#/year/1994>). Gospodarski vpliv nasilja na svetovno gospodarstvo je leta 2018 znašal 14,1 trilijona dolarjev paritete kupne moči (v nadaljevanju PPP), kar predstavlja 11,2 odstotka svetovnega bruto domačega proizvoda (v nadaljevanju BDP) (Institute for Economics & Peace, 2019).

Nasilje oziroma konflikti pomembno vplivajo na gospodarsko uspešnost po vsem svetu (Institute for Economics & Peace, 2019). Konflikte spremljajo hude kršitve človekovih

pravic, kot so lahko genocid in zločin proti človeštvu, gospodarski upad, okoljski problemi ter begunski tokovi (Ishiyama & Breuning, 2010). Vzroki za nasilje in nastanek konfliktov so različni. Etnična identiteta ima lahko globoke posledice na fizično varnost, politični status in gospodarske možnosti posameznika. Nasilna konfrontacija po etničnih linijah je najbolj očitna oblika etničnega konflikta (Caselli & Coleman, 2005). Magistrska naloga se bo osredotočala le na etnične konflikte, zakaj pride do tovrstnega nasilja in nestrpnosti ter kakšni so razlogi za njihov nastanek.

Glavni namen te magistrske naloge je na osnovi že obstoječih teoretičnih in znanstvenih izhodišč identificirati motive oziroma sprožilce etničnih konfliktov. Zmotno je, da so vzroki za nastanek etničnih konfliktov povezani le z etničnostjo v smislu pripadnosti etnični skupini s skupno nacionalno in/ali kulturno tradicijo v medsebojni povezavi z družbenim razredom, narodnostjo, raso, religijo in drugimi lastnostmi. Brown (1996) je kot osnovne vzroke identificiral strukturne, politične, ekonomske, socialne, kulturne in zaznavne dejavnike, individualno ali v različnih različicah, kot nujne ne pa tudi zadostne pogoje za nastanek etničnih konfliktov. Cordell in Wolff (2010) sta zapisala, da je nasilje bolj ekonomsko motivirano, kot je bilo v prvotnih raziskavah predpostavljeno. Do pred kratkim je bilo raziskovanje konfliktov izvzeto iz osnovnih in prevladujočih ekonomskih teorij (Mehrdad, 2012). Kot so zapisali Kimbrough, Laughren in Sheremeta (2017) ima raziskovanje konfliktov v povezavi z ekonomijo že bogato zgodovino v smislu teorij, ki jih lahko impliciramo na nastanek konfliktov in svetlo prihodnost.

Cilj magistrske naloge je, na podlagi teorije o nastanku etničnega konflikta, preučiti situacijo Kurdiv kot številčnejše manjšine v Turčiji, Siriji, Iraku in Iranu. Najprej preko konceptualizacije pojma etnični konflikt ter preučitve socio-ekonomskega, geografskega in političnega vidika etničnega konflikta. V naslednjem koraku sledi preučitev splošne ekonomske teorije in preslikave na situacije, ki se dogajajo ob nastanku konflikta. Poiskani so vzroki in preučeno je ravnanje akterjev. Uporabljene teorije so teorija transakcijskih stroškov, teorija racionalne izbire, teorija iger in teorija javne izbire. Pregledan je mednarodno pravni okvir oziroma regulacija etničnih konfliktov na mednarodni ravni. Ugotovljeno je tudi, kateri socio-ekonomski in demografski kazalniki so povezani z nastankom etničnega konflikta. Teorijo se uporabi za pregled situacije Kurdiv v štirih državah, kjer predstavljajo manjšino, in predvidi njihove možnosti.

Magistrska naloga se ukvarja s spodnjimi raziskovalnimi vprašanji (v nadaljevanju RV):

RV 1: Kateri dejavniki (poleg etničnosti) vplivajo na nastanek etničnega konflikta?

RV 2: Ali obstaja povezanost med državami z večjim številom prebivalstva, visoko stopnjo vertikalne neenakosti, visoko stopnjo revščine, nižjo stopnjo srednješolske izobrazbe moških ter nastankom etničnega konflikta?

RV 3: Ali obstaja povezanost med državami z višjim deležem populacije vseh marginaliziranih skupin v državi, višjo stopnjo etnične fraktalizacije, višjo stopnjo verske fraktalizacije ter višjo stopnjo polarizacije in nastankom etničnega konflikta?

RV 4: Ali obstaja povezanost med državami z nižjo stopnjo BDP, nižjo stopnjo gospodarske rasti, višjo stopnjo brezposelnosti, višjo stopnjo prisotnosti naravnih virov, višjo stopnjo naftnih rent ter nižjo stopnjo avtoritete prava in nastankom etničnega konflikta?

Magistrska naloga temelji na znanstvenoraziskovalnem pristopu teoretičnega raziskovanja ter na statistični analizi z že razpoložljivimi, sekundarnimi podatki. Koncept etničnega konflikta je opredeljen z izborom ustreznih in razpoložljivih definicij pojma, ki ustrezajo raziskovalnemu namenu. Po Bregar, Ograjenšek in Bavdaž (2005) je koncept posplošena ideja o skupini objektov, značilnostih, pojavih ali procesih. Poleg tega je pojem etnični konflikt konceptualiziran s socio-ekonomskega, geografskega in političnega vidika. Zaradi lažjega razumevanja je teorija podkrepljena s primeri iz prakse. Pri teoretičnem raziskovanju že obstoječih ekonomskih teorij ter smiselnem združevanju s konceptom etničnega konflikta sta uporabljeni deskriptivna metoda ter metoda preučitve in smiselnega združevanja domače in tuje literature. Enako velja za preučitev mednarodno pravnega okvirja. Uporabljena sta vsebinski in institucionalni pristop k iskanju virov sekundarnih podatkov. Teorijo je izvzeta iz osnovnih in novejših izsledkov strokovnih člankov priznanih avtorjev za dano področje (Bregar, Ograjenšek & Bavdaž, 2005). Vsebina in namen analize je ugotoviti, kateri socio-ekonomski kazalniki so povezani z nastankom etničnih konfliktov. To je izvedeno z inferenčno analizo, ki zajema metode statističnega sklepanja in metodo napovedovanja razvoja raziskovanih pojavov (Bregar, Ograjenšek & Bavdaž, 2005). Uporabljen je Pearsonov koeficient korelacije, s katerim je preverjena povezanost med izbranimi socio-ekonomskimi in demografskimi kazalniki na nastanek etničnega konflikta. Analiza je narejena s pomočjo že zbranih, sekundarnih podatkov. Glavni vir sekundarnih podatkov so podatkovne baze, arhivi in podatkovna skladišča (Bregar, Ograjenšek & Bavdaž, 2005). Omejitev, ki se pojavi pri podatkih v posameznih državah, je prekinjenost časovnih serij, kar je posledica spremenjene metodologije. Težava se pojavi tudi v primeru različnih merskih enot ali pa v pomanjkanju podatkov za določeno neodvisno spremenljivko za posamezno državo. Glavna omejitev raziskave pa je, da lahko s pomočjo analize povezanosti preverimo korelacijsko odvisnost med pojavi, ne pa tudi vzročnosti oziroma kavzalnosti (Bregar, Ograjenšek & Bavdaž, 2005).

Struktura magistrske naloge je razdeljena na 5 poglavij in je zaključena s sklepom. V prvem poglavju je konceptualiziran pojem etnični konflikt ter socio-ekonomski, geografski in politični vidik nastanka etničnega konflikta. Drugo poglavje temelji na teoretičnem raziskovanju že obstoječih ekonomskih teorij ter smiselnem združevanju s konceptom etničnega konflikta. Uporabljene ekonomske teorije so teorija transakcijskih stroškov, teorija racionalne izbire, teorija iger in teorija javne izbire. V tretjem poglavju je raziskano področje mednarodnega prava o človekovih pravicah in mednarodnega vojnega prava v povezavi z etničnim konfliktom. V četrtem poglavju so izsledki analize povezanosti z

uporabo Pearsonovega koeficienta korelacije, ki nam pove o povezanosti med izbranimi socio-ekonomskimi in demografskimi kazalniki na nastanek etničnega konflikta. V petem poglavju je narejena dinamična študija kurdskega konflikta v povezavi z ugotovitvami iz predhodnih poglavij, ter predstavljeni so predlogi za nadaljnjo analizo. Magistrsko delo se zaključuje s sklepom, v katerem so opredeljeni zaključki dela.

1 KONCEPTUALIZACIJA POJMA ETNIČNI KONFLIKT Z EKONOMSKEGA VIDIKA

Pojem etničnost je kompleksen pojem. Različni avtorji ga opredeljujejo različno (Isajiw, 1993). Etničnost je nabor karakteristik skupine ljudi, zaradi katerih ti ljudje mislijo, da so drugačni in drugi verjamejo v to (Gangopadhyay & Chatterji, 2009). Primordialistični pristop predstavi etničnost kot nekaj, kar naj bi bilo pripisano ob rojstvu in izhaja iz sorodstvenih vezi in klana človeštva ter je bolj ali manj stalno (Geertz, 1963). Kot prvotno dojemajo biološke značilnosti in tudi teritorialno lego (Gangopadhyay & Chatterji, 2009). Pojavilo se je nekaj pristopov v povezavi s primordialističnim pristopom, vendar je bila zmeda v sami funkciji oziroma uporabi pojava v povezavi z njegovo naravo. Etnične pripadnosti se ne da razložiti samo z instrumentalnimi dejavniki. Instrumentalna teorija se je razvila v ZDA in se je vrtela predvsem okoli dominance pripadnikov bele rase, ki naj bi obstajala zaradi zavestnih dejavnosti voditeljev skupnosti. Uporabljali so svoje etnokulturne skupine za množično mobilizacijo, politično udejstvovanje in specifično orožje v svoji borbi za politično in gospodarsko moč ter nadzor nad viri (Gangopadhyay & Chatterji, 2009). Pomemben je tudi subjektivni pomen pripadnosti etnični skupini, ki ni zgolj v prizadevanju za praktični interes, ampak je predvsem v posameznikovih občutkih in kompleksni strukturi identitete (Isajiw, 1993). Isajiw (1993) poudari tudi subjektivni pristop, kjer se etničnost dojema kot socialno-psihološko resničnost ali kot stvar dojemanja »nas« in »njih« in je etničnost gledana kot nekaj danega ter obstaja kot nekaj subjektivnega »tam zunaj«. Etničnost, po konstruktivistični teoriji, temelji na izmišljenih, manipuliranih ali socialnih konstrukcijskih in ne na resničnih razlikah med pripadniki različnih etničnih skupin (Gangopadhyay & Chatterji, 2009).

Etničnost je odvisna od številnih drugih dejavnikov, zlasti od etnične skupine in etnične identitete. Pojem etnična skupina je najosnovnejši in iz njega izhajajo drugi. Nanaša se na etnično pripadnost kot kolektivni pojav (Isajiw, 1993) ter zasledovanje skupnih oziroma kolektivnih ciljev (Gangopadhyay & Chatterji, 2009). Etničnost je abstraktni pojem, ki vključuje skupinski pogled in pogled na posameznika. Ima subjektivno in objektivno razsežnost. Obstoj institucij, sorodstvo, potomstvo in vzorci vedenja so objektivni aspekti, subjektivne dimenzije pa se nanašajo na stališča, vrednote in predsodke (Isajiw, 1993). Širša opredelitev, ki se je razširila v sociologiji, govori o etničnosti kot skupku kulturne prakse in vrednot, ki vključuje zbirko preciznih karakteristik, kot so jezik, zgodovina, dediščina, religija, oblačila, običaji, ki združujejo ljudi v isto etnično linijo (Gangopadhyay & Chatterji, 2009). V ekonomski vedi se je pojem etničnost sprva znašel v kvantitativnih raziskavah,

zlasti v študijah korupcije in gospodarske rasti. Collier in Hoeffler (2004), Fearon in Laitin (2003) in nekateri drugi avtorji so pozornosti usmerili na odnos med etnično raznolikostjo in civilno vojno. Prve raziskave temeljijo na indeksu etnojezikovne razdrobljenosti, izhajajoče iz sovjetskega Atlasa Narodov Mira. Osredotočenost je na jezikovnih razlikah (Vogt in drugi, 2015). Nekateri avtorji upoštevajo tudi druge etnične kriterije, kot so verske ali rasne razlike (Alesino, Devleeschauwer, Easterly, Kuralt & Wacziarg, 2003; Fearon 2003), vendar ti indeksi ne upoštevajo političnega vidika etnične skupine ter zanemarijo vlogo države pri oblikovanju dostopa skupine do politične moči in materialnih dobrin (Vogt in drugi, 2015). Omejitev alternativnega pristopa raziskave diskriminacije etnične skupine je v tem, da ne pokaže, kadar so privilegirane skupine ogrožene s strani nepriviligiranih. V podatkih tudi manjkajo politično pomembne manjšine, ki niso ogrožene (Vogt in drugi, 2015).

1.1 Definicija pojma etnični konflikt

Etnični konflikt je pojav, ko so cilji vsaj ene skupine akterjev etnično pogojeni oziroma je primarni razlog konfrontacije ena od etničnih razlik med akterji. Vključuje vsaj enega akterja, ki konflikt dojema v smislu ogrožene etnične identitete pripadnikov (Cordell & Wolff, 2010, str. 5). Caselli in Coleman (2005) opredelita etnični konflikt kot tekmovanje koalicij, oblikovanih po etničnih linijah, za vire gospodarstva. Gangopadhyay in Chatterji (2009) pa kot posledice nastanka etničnega konflikta opredelita etnično raznolikost in šovinizem. Po Gilley (2004) naj bi bil etnični konflikt definiran kot trajen in nasilen, družbeni ali socialni konflikt, ki vključuje eno ali več med seboj etnično raznolikih skupin in kjer pride do trenja pri eni ali večih skupinah.

Mueller (2000) trdi, da če bi bil etnični konflikt banalen, bi se lahko stanje v katerikoli družbi spremenilo v stanje, ki je bilo med genocidom v Bosni ali Ruandi. Namiguje, da je več dejavnikov za nastanek kot le etnične razlike med skupinami. Drugi avtorji, ki se zanašajo na kvantitativne dokaze, vztrajajo, da etnične frustracije ne razložijo nastanka konflikta (Cederman, Gleditsch & Buhaug, 2013). V politično-ekonomskih pristopih k raziskovanju etničnega konflikta in mobilizacije Fearon (2003) pride do zaključka, da so statistične študije pokazale malo razlik med dejavniki začetka državljanske vojne ali pa etničnega konflikta. Ko ena oseba ali elita nadzoruje dohodek prebivalstva, niso ne civilne vojne ne etnične vojne bolj pogoste v etnično raznolikih državah ali v družbi, kjer je ena etnična skupina v večini in ena ali druge v manjšini. Za nastanek etničnega konflikta ni nujno, da je etničnost edini vzrok. Konflikti se ne zgodijo kar tako, samo zato, ker je družba na enem območju heterogena v smislu etničnosti, rase ali religije (Mac Ginty & Williams, 2009).

Dokazi o vse številčnejših etničnih konfliktih so pomanjkljivi in tudi sam koncept etnični konflikt je problematičen. Pokazalo se je, da so drugi pristopi bolj plodni. Raziskovalci so pojem etnični konflikt, vojna oziroma nasilje postavili pod vprašaj. Vprašanje, ki se pojavi je, ali je etnični okvir najboljši za raziskovanje tovrstnih konfliktov (Gilley, 2004). Gilley

(2004) ne trdi, da bi morali prezreti dimenzijo etničnosti ali identitete, ampak je jasno, da ima etnična raznolikost ekonomske, politične in družbene posledice.

Bolj alternativni pogled na etnični konflikt predstavi Mueller (2000), kjer očita, da je etnično nasilje le pretveza za pohlepna in celo kriminalistična dejanja. Poudari, da razlog za bojevanje na ozemlju Hrvaške in Bosne, ki je bilo označeno kot etnična vojna, ni bilo nacionalistična propaganda in masovna medijska manipulacija, zaukazana s strani vrha, temveč je bilo vse le krinka zaradi kriminalnega oportunitizma, sadističnega vedenja in moči. Borili naj bi se oportunistični udeleženci, sestavljeni iz pripadnikov uličnih tolp, nogometni huligani ali pa kriminalci, izpuščeni iz zapora s tem namenom, rekrutirani s strani političnih voditeljev. Njihova udeležba je bila potrebna, saj se jugoslovanska armada ni hotela boriti napram propagandi in stoletja domnevnega odkritega etničnega sovraštva (Mueller, 2000).

1.2 Socio-ekonomski vidik etničnega konflikta

Vsaka država je v različni meri obdarjena z naravnimi viri, s katerimi lahko razpolaga. Lahko pride do ustanovitve koalicije agentov, ki si želijo prevzeti nadzor nad viri in jih prevzeti od ostalega dela prebivalstva. Ko pa koalicija dejansko pridobi nadzor nad bogastvom države, se sooči z nalogo, da izloči nečlane. Zlasti agenti, ki ne pripadajo koaliciji, bodo poskušali sodelovati pri razdelitvi plena. Zaposili bodo za vladna delovna mesta, rudarske koncesije, redka mesta v visokem šolstvu in podobno. Infiltracija izniči namen zmagovalne koalicije, saj zmanjša vsoto dividende, ki jo prejme vsak prvotni član. V veliki družbi je težko in drago slediti prvotnim članom in s tem diskriminirati nečlane. V primeru, da je družba etnično heterogena, se lahko loči po različnih etničnih skupinah in tako etnična identiteta postane označevalec za prepoznavanje nečlanov oziroma infiltratorjev. Z znižanjem stroška za uveljavljanje v zmagovalni koaliciji postane etnična raznolikost manj pomembna za morebitne člane, ki bi se radi infiltrirali (Caselli & Coleman, 2005).

Berdal in Malone (2000) trdita, da se v času vojne pojavijo določene prednosti, ki se v mirnem obdobju ne morejo. To se dogaja zlasti v državah z nizko stopnjo zaslužka in visoko stopnjo brezposelnosti v obliki avtoritete, pozicije moči, statusa, dostopa do bogastva in lastne obogatitve skozi pohlepno vedenje, profitno usmerjenostjo in vojnim plenjenjem. Te prednosti lahko delujejo kot vzrok za oborožene spopade. V tem primeru je cilj vojne, ki naj bi bil poraz sovražnika, nadomeščen z ekonomsko usmerjenimi interesi in institucionalizacijo nasilja, kar za nekatere predstavlja profit (Berdal & Malone, 2000). Ohlson (2008) trdi, da vojna ne predstavlja anarhije, temveč alternativni red za pridobivanje in razdelitev moči ter dobička. To se približa teorijam o vlogi pohlepa pri razlagi nastanka vojne, s čimer se je predvsem ukvarjal Collier (2000) in drugi (Collier & Hoeffler, 1998, 2004).

Za nastanek konflikta je pomemben motiv. Do uporništva pride, ko so pritožbe dovolj močne, da se ljudje hočejo vključiti v nasilni protest ali konflikt (Collier & Hoeffler, 2004). Grossman (1991) trdi, da je uporništvo dobičkonosna industrija, dobiček pa nastane iz

ropanja. Pohlep motivira upornike in dobičkonosne priložnosti ne gredo kar tako mimo. Pojav upora ni razložen z motivom, ampak z netipičnimi okoliščinami, ki ustvarjajo dobičkonosne priložnosti (Grossman, 1991). Collier in Hoeffler (2004) sta v svoji raziskavi ugotovila, da razpoložljiva sredstva spodbudijo priložnost za uporništvo. Alternativa temu je, da odvisnost od osnovnih primarnih dobrin poslabša upravljanje in tako poveča možnost pritožb. Revolucije oziroma uporništvo naj bi bile motivirane iz frustracij zaradi razkoraka med posameznikovimi željami in realnim ekonomskim stanjem. Teorija o relativni prikrajšanosti zajema vrste kolektivnega nasilja kot reakcije na frustracije, ki izhajajo iz neizpoljenih teženj, povezanih z materialno blaginjo (Cederman, Gleditsch & Buhaug, 2013).

1.3 Geografski vidik etničnega konflikta

Za primerjavo lahko vzamemo etnično raznolik, multikulturni Seattle, kjer pripadniki različnih skupin sobivajo v miru, in Sarajevo s tremi prevladujočimi etničnimi skupinami v času obleganja. Murphy (1995) opozarja na pomembnost geografske perspektive pri raziskovanju konflikta. Ozemlje je strogo povezano s skupinsko identiteto etnične skupine in dobi simbolični pomen, kar postane pomembnejše od njihovega geografskega, gospodarskega in strateškega pomena. Ljudje namreč čutijo do ozemlja občutek pripadnosti (Hanauer & Laurel, 2012). Po mnenju Murphya (1995) je treba natančno preučiti značaj etničnih vzorcev določene etnične skupine in njihov odnos do drugih političnih, socialnih in okoljskih vzorcev. Treba je ugotoviti kdo pripada etnični skupini in s kakšnimi omejitvami se sooča etnična skupina v odvisnosti od okoliščin. Bolj podrobno se ukvarja s podrobnostmi relativne lokacije in učinki neenakomerne distribucije med pripadniki etničnih skupin na enem območju, kar lahko vodi do dominance ene skupine nad drugo, priložnosti za mobilizacijo, strategije v času konflikta in možnosti razširitve konflikta izven meja. Poskus dominance ene etnične skupine nad drugo se pogosto zgodi, kjer ena skupina živi na zelo zaželenem območju druge skupine, zaradi ekonomske, vojaške, politične ali kulturne pomembnosti (Murphy, 1995). Pomen geografske lokacije se kaže tudi v razpršenosti prebivalstva, namreč bolj kot je država geografsko razpršena, težje je za državo, da nadzoruje območje (Collier, 2000).

Mikesell in Murphy (1991) sta prikazala tri možne scenarije zahtev, ki jih postavi manjšina glede na koncentracijo znotraj relativne lokacije. V primeru visoke stopnje koncentracije na enem območju znotraj lokacije je verjetno, da zahtevajo osamosvojitve, avtonomijo ali celo samostojnost kot v primeru Kataloncev v Španiji. Pri nizki stopnji koncentracije, ko so pripadniki manjšine razporejeni po celotni lokaciji, je verjetnost zahtev po priznanju, enakopravnosti in sodelovanju, kar se je pokazalo pri Afroameričanih v ZDA. Na primeru francosko govorečih ljudi v Kanadi, ko je del pripadnikov koncentriran na enem območju in del razpršen, je možnost po različnih zahtevah.

Skupine, ki živijo na socialno in ekonomsko deprivilegiranih območjih znotraj relativne lokacije, občutijo primerjavo med življenjskim standardom in lahko občutijo diskriminacijo, kar lahko privede do konflikta. Migracije večjega števila pripadnikov ene etnične skupine na območje druge lahko sprožijo povečano osredotočenost na etnično identiteto in nacionalistični aktivizem prvotno živeče skupine na relativni lokaciji, tudi zaradi ekonomskih in socialnih možnosti (Murphy, 1995). Primer slednjega se je pokazal v evropski migrantski krizi, ki se je začela leta 2015. Tega leta je po podatkih Eurostata za azil zaprosilo 1.322.845 ljudi. Število prosilcev postopno pada, leta 2018 jih je bilo 646.060 (Eurostat, 2019). Nemčija je država v Evropski uniji (v nadaljevanju EU), ki se sooča z največjim številom prosilcev, v letu 2018 s kar 28 odstotki vseh prosilcev (European Commission, 2019). Agencija Evropske unije za temeljne pravice je objavila podatke o zločinah iz sovraštva. Po podatkih so se zločini zaradi rasizma v Nemčiji iz 807 v letu 2014 povečali na 1.214 v letu 2015 ter zaradi ksenofobije iz 3.945 v letu 2014 na 8.529 v letu 2015 (European Union Agency for Fundamental Rights, 2018).

Mobilizacija etnične skupine je povezana z lokacijo v povezavi z demografijo in poselitvenimi vzorci. Etnično raznolike skupine, ki nimajo svoje urbane baze, težko sprožijo resno etnično gibanje. Večina etničnih gibanj je nastala s strani izobraženih ljudi, ki imajo dostop do linij moči in komunikacijskih kanalov. Zato gibanja večinoma nastajajo v mestih, kjer je mogoč dostop do teh elementov. Za uporabljeno taktiko v konfliktni situaciji je pomembna fizična lokacija, okoliška infrastruktura in cestne povezave. Velikokrat je razlog za nastanek etničnega konflikta prav teritorij, fizične lastnosti prostora lahko akterjem prinesejo velike koristi (Murphy, 1995).

Pri raziskovanju konfliktnih situacij z geografskega vidika se pokažeta dve vprašanji, in sicer narava in širina čustev ljudi na nekem ozemlju ter razvoj in institucionalizacija politično-teritorialnih ureditev. Pri prvem je treba ločiti med strukturno uradno delitvijo ozemlja in delitvijo ozemlja po občutku skupine oziroma ljudi, ki živijo na ozemlju. Omejitev, ki se pokaže, je, da lahko več etničnih skupin dojema ozemlje kot njihovo. Težava se pokaže oziroma konflikt se lahko sproži tudi, ko je implementirana politika strukturne delitve ozemlja kot v primeru Bosne med jugoslovansko vojno in niso upoštevani občutki ljudi o pripadnem teritoriju (Murphy, 1995). Ali na etnično raznolikem območju pride do konflikta, je odvisno od politike držav na določenem območju. Na nekaterih območjih se namreč teritorialne politike nagibajo k prepoznavanju in ohranitvi te etnične raznolikosti, spet na drugih območjih so nekatere etnične skupine odrinjene in marginalizirane. Odvisno je, kakšen cilj hočejo doseči na določenem ozemlju. Teritorialne politike so narejene z razlogom, da blažijo mednarodne pritiske. Etnična identiteta določenih skupin pride do izraza šele, ko je kovan politični teritorialni razvoj, ki temelji na razmejitvi ljudi po kulturnih oziroma etničnih lastnostih. Zaradi teritorialnega boja, odrinjenosti, marginalizacije in ignorance se je oblikovala močnejša zavest po skupni kurdski identiteti v etnični skupini (Murphy, 1995).

1.4 Politični vidik etničnega konflikta

Politični in institucionalni dejavniki konflikta so šibke državne institucije, boj elit za oblast, politična izključenost, razpad družbenih pogojev, korupcija in politika identitet. Nekateri raziskovalni članki pa razložijo etnične konflikte glede na vlogo države, državno strukturo, politike znotraj države in celo socialno pravičnost. Eden izmed ukrepov reševanja etničnih konfliktov je dodelitev avtonomnosti, vendar je koncept avtonomije in sredstva za doseg lahko sporen (Gangopadhyay & Chatterji, 2009).

Vprašanje je, ali se države z dobrim upravljanjem lažje izognejo oboroženim spopadom? To je raziskovalo več avtorjev, med njimi Fearon in Laitin (2003). Postopek izbire voditelja in sodelovanje državljanov pri tem nista edini pokazatelj dobrega upravljanja. Pomembna je kakovost birokratskega aparata, obseg politične korupcije in ustreznost gospodarskih politik, izbranih s strani voditelja. To meri sposobnost vlade za preprečevanje nasilnih konfliktov v državi (Hegre & Nygård, 2015). Odnos med tveganjem oboroženega konflikta in vidiki upravljanja se kaže v preoblikovanju psihološkega stanja relativne prikrajšanosti v medskupinski konflikt. Relativna prikrajšanost je opredeljena kot neskladje med pričakovanji in zmožnostmi. Čim se vrzel poveča proti nevzdržni ravni, se poveča možnost upora (Hegre & Nygård, 2015). Argument o relativni prikrajšanosti je bolj odražen v natančnejši osredotočenosti na pomanjkanje dobrega upravljanja predvsem iz dveh razlogov. Prvi razlog je odgovornost vlade za neskladje med pričakovanji in zmožnostmi. Fearon in Laitin (2003) trdita, da večje ekonomske neenakosti in posledično pritožbe večajo možnost nastanka konflikta. Collier in Hoeffler (2004) pa na neenakost gledata kot na objektivno merilo pritožb. Vendar neenakost ni vedno odvisna od vlade. Pogosto ima vzrok globoke zgodovinske korenine. Na primer razlike med Slovenijo in ostalimi državami nekdanje Jugoslavije je moč zaslediti zaradi meje v osemnajstem stoletju med Habsburškim in Otomanskim imperijem. Drugič, pomembno za ugotavljanje izvora konfliktov je, ali je odločanje v prid javnosti in ne zakonskim institucijam (Hegre & Nygård, 2015).

Hegre in Nygård (2015) opredelita upravljanje kot večplasten koncept, kjer različni viri opredeljujejo različne dimenzije tega koncepta. Omenjata sedem vidikov: birokratska kakovost, vladavina prava, korupcija, gospodarska politika, vojaška vpletenost v politiko, politična izključenost in represija ter formalne politične institucije. V svoji raziskavi sta s pomočjo statističnih modelov ugotovila, da dobro upravljanje zmanjša tveganje za konflikt. Dokažeta tudi, da imajo države, ki so že bile v konfliktu, večje tveganje za ponovni nastanek konflikta. Tveganje za ponovni nastanek konflikta pa se zmanjša v državah z dobrim upravljanjem (Hegre & Nygård, 2015).

Šibkost države lahko ustvari pogoje za nasilni konflikt. Družbo lahko omajajo ali celo uničijo politične institucije, ki ne zmorejo upravljati različnih interesov skupin, zadostiti vse večjim zahtevam po politični udeležbi ali zagotoviti jamstva za zaščito skupine. Zrele demokracije so sposobne mirno obvladovati morebitne napetosti s pomočjo demokratične vključenosti. Močne avtokracije pa zatrejo težnje k uporabi nasilja s silo in s tem obvladujejo

konflikte. Države v politični tranziciji so najbolj ranljive. Kolektivni strah pred prihodnostjo, ki lahko izvira iz državne šibkosti, lahko privede do oboroženih spopadov marginaliziranih skupin, nacionalističnih, etničnih ali drugih populističnih ideologij. Za preprečitev nasilja mora mednarodna skupnost realno oceniti kdaj je primerna implementacija demokracije (Mansfield & Snyder, 2007). Zaradi kolonializma in osvobodilnih bojev, ki so pustili militarizirano in razdruževalno politiko ter boje za oblast na ozemlju, povolilni voditelji ponekod še zmeraj vzdržujejo to dinamiko oziroma so se obdržali na oblasti zaradi zajetja države, militarizacije oziroma prisile. Spodbujali so politiko nasproti njim in s tem izključevali marginalizirane skupine. Popolni nadzor nad strukturo države oziroma resursi poslabša družbeno delitev. Omogoči pa lahko tudi, da izključeni morebitni voditelji sprožijo upor, ali v nasprotju lahko spodbudi vključujoče elite, da si prizadevajo za reševanje družbene razdrobljenosti in vključijo širšo koalicijo ter tako zmanjšajo možnost za nasilni spopad (Lindemann, 2008).

Ključno je, kako država porablja javne prihodke. Manj verjetnosti je, da pride do konflikta, če se sredstva porabijo za socialno varstvo in zadovoljevanje osnovnih potreb, kot če bi jih namenili za koruptivne ali sumljive namene. Korupcija izpodbija zaupanje v vlado, omejuje tuje in domače naložbe, povečuje neenakost in pritožbe. V primeru, da država ne zagotovi osnovnih storitev, pravičnosti in varnosti, s tem zmanjša legitimnost in zaupanje v državne institucije ter krši socialno pogodbo. Lahko pride do primera, ko se vladajoče skupine zatečejo k nasilju, da bi podaljšale oblast in ohranile možnost za profitabilnost in korupcijo. To lahko izzove upor marginaliziranih skupin (Le Billon, 2003). Horowitz (1985) za analizo političnega boja ne uporabi ekonomskih dejavnikov. Razlaga, kako predstavniki etničnih skupin stremijo k političnemu vzponu zase, tako da izključijo ostale skupine ali pa da iščejo možnosti priključitve drugim skupinam. Občutek družbene pripadnosti se ne kaže samo v razdelitvi resursov, ampak tudi v sedežih v kabinetu in različnih državnih politikah na področju jezika, religije in kulture (Cederman, Gleditsch & Buhaug, 2013).

2 EKONOMSKE TEORIJE IN DEJAVNIKI KONFLIKTA

V zadnjih letih se je raziskovanje konfliktov razširilo na druga področja (Cordell & Wolff, 2010, str. 32). Eno od področij je ekonomija in preslikava ekonomskih teorij na nastanek etničnih konfliktov. Ekonomski faktorji oziroma gospodarska blaginja so eden od pomembnejših sprožilcev konfliktov. Gospodarska blaginja in mir sta v tesni obratno sorazmerni korelaciji. Mir lahko služi kot eden ključnih elementov, ki državi omogoča, da doseže gospodarsko blaginjo in obratno (Ho & Dinov, 2013).

2.1 Teorija transakcijskih stroškov

Mehrdad (2012) pri raziskavi konflikta kot ekonomske transakcije loči med tremi dogodki: konfliktni interes, konfliktno obnašanje in konfliktna akcija. Konfliktni interes je povezan s pomanjkanjem resursov in ni nujno, da vodi do konfliktna akcije. Predpostavimo, da je

konfliktni interes v zvezi z gospodarsko spremembo. Po Pareto načelu ali po Kaldor-Hicks testu je sprememba učinkovita, ko zmagovalec pridobi več kot poraženec izgubi. Če bi zmagovalec prerazporedil del svojih ugodnosti poražencu, tako da bi bil poraženec zadovoljen in bi bil zmagovalec še vedno na boljšem kot pred spremembo, bi se izognil odprtemu konfliktu. Splošno ravnovesje omogoča konfliktno interese brez predpostavke odprtega konflikta oziroma ekonomska transakcija je rešen politični problem. Eden lahko sprejme ne le konfliktno interese, ampak tudi vedenje, ni pa nujno, da bo to vodilo do konfliktno akcije (Mehrddad, 2012). Kaj pa v primeru zunanjih eksternalij? Je potrebno vmešavanje države? Coasov teorem spodkopava Pigouvianov rezultat. V primeru zunanjih eksternalij ni nujno potrebna državna intervencija. Če so transakcijski stroški enaki nič in so lastninske pravice dobro opredeljene, so institucije nepomembne pri učinkoviti alokaciji dobrin. Gospodarski subjekti bodo namreč dosegli učinkovit rezultat s sklenitvijo pogodbe, ne glede na to, kdo ima lastninske pravice (Coase, 1960). Razširjeni Coaseov teorem v politični Coasov teorem pravi, da politične in gospodarske transakcije ustvarjajo močno nagnjenost k politikam in institucijam, ki dosegajo najboljše rezultate glede na različne potrebe in potrebe družb, ne glede na to, kdo ali katera družbena skupina ima politično moč. Družbe naj bi vsaj približno izbrale ustrezne politike in ustanove za doseg svojih pogojev, zato politične in institucionalne razlike niso glavni dejavnik razlik med ekonomskimi neenakostmi. Acemoglu (2002) razloži teorijo razlik v prepričanju oziroma spremenjeni Coasov teorem. V skladu s tem lahko družbe izberejo različne politike, ki vodijo do različnih posledic, saj se voditelji ne strinjajo o tem, kaj bi družbi koristilo oziroma imajo različno mnenje o tem, kaj je dobro za ljudi. Družbe, v katerih se izkaže, da so bili izbrani pravilni voditelji, so posledično tudi bolj uspešne. Naslednja kategorija, ki jo predstavi Acemoglu (2002), je teorija socialnega konflikta. Tukaj velja, da družbe izberejo različne politike, od katerih so nekatere slabe za državljane, ker odločitve sprejemajo politiki ali elitne skupine, ki so zainteresirane za pridobitev profita in ne za dobrobit družbe ter socialne politike. V to kategorijo spadajo teorije, ki jih notranji konflikt v družbi vodi do neučinkovitih odločitev, in tiste, kjer so neučinkovite institucije in politike vsiljene družbi od zunaj. To so lahko kolonialne oblasti. Glavni izziv te teorije je določiti transakcijske stroške, namreč zakaj se politiki in elitne skupine ne dogovorijo z ostalo družbo in izberejo politike, ki skrbijo za skupno dobro, nato pa si del dobička razdelijo. Oziroma zakaj politiki in elitne skupine ne izvajajo predatorstva bolj učinkovito (Acemoglu, 2002). Temelj Coasovega teorema je sposobnost pisanja izvršljivih pogodb. Zato težave z izvršitvijo potencialno omejujejo uporabnost teorema (Coase, 1960). V političnem kontekstu pa nastajajo težave pri izvrševanju teh pogodb, saj jih večino uveljavlja država. Vendar pogodbe, ki jih politiki oziroma elitne skupine želijo pisati na primer z državljani, naj ne bi bile izvršljive, saj se te skupine ne morejo zavezati, da ne bodo uporabile svoje moči oziroma ne bodo spremenile pogojev pogodb. Zato dodelitev politične moči ustvarja problem, ki spodkopava možnost za doseganje učinkovitih rezultatov (Acemoglu, 2002).

Vendar v realnosti transakcijski stroški nikoli niso nični, zato ima pravna ureditev tako velik pomen. Stroški nastanejo z upravljanjem različnih družbenih ureditev, pa naj si gre za

delovanje trga ali vladnega oddelka ali pa za regulativo. Treba je upoštevati tudi stroške, ki nastanejo s prehodom v nov sistem, če pride do takšne situacije (Coase, 1960). Teorija transakcijskih stroškov je bila sprva namenjena odgovoru na vprašanje, zakaj podjetja obstajajo in kakšne so njihove meje, cilj pa kakšno metodo uporabiti za zmanjšanje transakcijskih stroškov. Pojmi, povezani s transakcijskimi stroški, so negotovost, oportunitizem in omejena racionalnost (Araral, 2013). Predvidevanje je, da če lahko tržno logiko preslikamo na prisilne in neprostovoljne transakcije, potemtakem jo lahko preslikamo tudi na nastanek etničnega konflikta (Mehrdad, 2012). Transakcijski stroški so uporabljeni pri oblikovanju politike v smislu regulativne ureditve, proračuna in trgovskih dovoljenj. Omejitev je, da oblikovanje politike samodejno ne pomeni minimiziranje transakcijskih stroškov. Vendar je analiza omejena na učinkovitost transakcijskih stroškov in ne na druge bistvene politične rezultate, kot so pravičnost, legitimnost in ostale. Oblikovanje politike pomeni izbiro političnih instrumentov, na primer davkov, subvencij, pravne regulacije in zavarovanj. Izbira pomeni kompromise, ki so lahko ali izbira med tržnimi oziroma cenovnimi mehanizmi ali regulativnimi instrumenti oziroma nadzorom. Kompromisi pa pomenijo pogajanja, vpliv in s tem tudi politiko. Idealen proces oblikovanja politike je identifikacija zelenih ciljev. Pot do cilja je kompromis med politiko, administrativnimi in finančnimi omejitvami in regulatornim, institucionalnim okvirjem (Araral, 2013). Collier in Hoeffler (2007) sta dokazala, da različni konflikti ustvarijo različne vrste stroškov. V stanju konfliktnega interesa se akter oziroma akterja ali več njih odločijo, kakšen cilj želijo doseči, pri tem pa so omejeni s politiko, razpoložljivimi finančnimi sredstvi in pravno regulativo.

2.2 Teorija racionalne izbire

Teorija racionalne izbire predpostavlja, da se ljudje obnašajo racionalno. Sestoji iz treh elementov. Prvi je, da posamezniki izberejo možnost, za katero mislijo, da najbolj zadovolji njihova pričakovanja. Drugi je, da so njihova pričakovanja na podlagi informacij, ki jih imajo na voljo, in tretji, da zberejo optimalno količino informacij. Želijo maksimizirati njihovo pričakovano uporabnost. Racionalna teorija je ciljno orientirana, kar pomeni, da za dosego cilja akter uporabi vse razpoložljive vire (Pacces & Visscher, 2011). Racionalnost je razumljena v smislu sredstev in ne v končni odločitvi. Posamezniki niso racionalni zaradi racionalnih ciljev, ampak ker z racionalizacijo poskušajo optimizirati svojo realizacijo (Bakalova, 2013). Pri nekaterih posameznikih lahko najbolj zadovolji njihova pričakovanja oziroma prinese dodano korist zmaga (Kimbrough, Laughren & Sheremeta, 2017). Nekateri drugi lahko vidijo dodano korist v razširitvi ozemlja, prevladi nad drugo etnično skupino, ekonomski prevladi ali v kakšni drugi stvari. Nekatere od teh pa vodijo v nastanek etničnih konfliktov. Pri odločitvi, ali pričeti s konfliktom in kako se obnašati, ko se konfliktna situacija prične, so akcije akterjev osredotočene na spodbudo za določeno ravnanje (Kimbrough, Laughren & Sheremeta, 2017).

Maksimizirajo posamezniki, kar pomeni, da je ukrepanje posameznika osnovna enota raziskovanja. Zato je potrebno tudi kolektivno ravnanje, kot na primer ravnanje podjetij ali

držav, analizirati oziroma dojemati kot ravnanje posamezne enote. To načelo se imenuje metodološki individualizem in je zgolj analitično orodje, ki samo po sebi nima etičnih posledic (Kerkmeester, 1999). Ni pa nujno, da posamezniki vzamejo v obzir le svoje dobro počutje. Starši so na primer altruistični do svojih otrok. Metodološki individualizem ne pomeni, da posamezniki sprejemajo svoje odločitve izolirano od drugih (Becker, 1991). Teorija iger, ki je pogosto uporabljena kot metoda ekonomske analize, prikaže, kako posamezniki ravnaajo v družbenih interakcijah (Kerkmeester, 1995). Posamezniki maksimizirajo uporabnost, ki se nanaša na želje posameznikov. Bolj kot je neka stvar zaželjena, večja je koristnost, ki jo daje temu posamezniku (Kerkmeester, 1999).

Sprva je teorija racionalne izbire povezana s situacijskim pristopom v vprašanju pomena etničnosti. Etničnost je relevantna v nekaterih situacijah, spet drugih ne. Posamezniki se odločijo, ali bodo del etnične skupine, če jim to prinese neko korist. Običajno gre za politične prednosti članstva v etnični skupini. V tem smislu je etničnost skupinska in se skupna sredstva porabijo za pritisk na vlado za dodelitev javnih dobrin v korist članom diferencirane skupnosti. Nanaša se na akterjevo zavestno odločitev sprejetja etnične identitete, da si lahko organizira družbene odnose v skladu z različnimi strukturiranimi družbenimi situacijami (Isajiw, 1993).

Omejitev, ki se pokaže pri raziskovanju etničnega konflikta z vidika teorije racionalne izbire, je, da je težko utemeljiti, zakaj so posamezniki vpleteni v etnično nasilje oziroma kakšna točno je njihova koristnost. Velikokrat so etnična nasilja posledica izbruha starodavne preteklosti. Tukaj ni veliko prostora za posameznikovo racionalnost, ampak se nasilje odvija zaradi sovraštva. Pri tem vidiku gre bolj za iracionalnost etničnega konflikta. Po drugi strani pa je težava, ker konflikte velikokrat sprožijo vodstva držav oziroma bojnih elit. Nasilje se namreč lahko kaže kot rezultat namenskih in strateških politik, ki ga aktivno ustvarjajo politični akterji, in ni sproženo s strani iracionalne družbe. Ta vidik pa ne razloži, zakaj bi se posamezniki odločili za vključitev v etnični konflikt (Bakalova, 2013).

Hardin (1995) trdi, da obstaja povezava med etničnim nasiljem in etnično identifikacijo, vendar ni bistvena. Na podlagi teorije racionalne izbire je identifikacija posameznika z določeno skupino odvisna od spodbud, zaradi katerih bi bilo lahko koristno biti del skupine ali pa bi bilo nevarno, da ne bi bil član te skupine. V primeru zaostrenih konfliktov se etnično nasilje lahko dojema kot sredstvo za zaščito etnične identifikacije. To je večinoma zaradi omejenih resursov. Potencial spodbude etničnega konflikta je v določenih pogojih. Ti pogoji omogočajo racionalno sklepanje posameznikov glede identifikacije z etnično skupino. Posameznikova blaginja, materialne dobrine in celo preživetje so namreč tesno odvisni od te skupnosti. Hardin opisuje racionalizacijo posameznikov kot znanje, ki si ga posamezniki pridobijo na podlagi svojih izkušenj in je psihološko dovolj spodbujajoče za nadaljnjo presojo. Velikokrat je to tudi rutinsko dejanje, ki ga posamezniki storijo brez razmišljanja (Hardin, 1995). Odločanje posameznika se pogosto odvija v razmerah negotovosti in nepopolnih informacij. Če v izredni situaciji primanjkuje informacij o sedanosti, jih posamezniki pogosto nadomestijo s preteklimi informacijami iz preteklih izkušenj ali znanj,

ki pa so lahko zgodovinsko ustvarjene ali pa celo stereotipične. Lahko pa tudi pride do izkrivljenih informacij, na primer državno-medijska propaganda brez verodostojnih virov, kot se je dogajalo med širjenjem nacionalizma med jugoslovansko vojno. Posledično so izkrivljeni tudi rezultati racionalizacije (Bakalova, 2013).

Identifikacija posameznika z etnično skupino predstavlja zavezanost. Kako močna je ta zavezanost pa je odvisno od posameznikovega zanimanja ali kakšne druge motivacije. Poleg lastnega interesa se uspešna identifikacija posameznika gradi na obstoju drugega, ki ga Hardin (1995) imenuje alter ego (Bakalova, 2013). Identifikacija je tisto najmočnejše, kar ima lahko posameznik skupnega z etnično skupino. V primeru trenj ali nasilja oziroma nevarnosti posamezniki držijo skupaj, ker jim to zagotovi varnosti ali celo preživetje. Bolj kot osebni interes postane pomembna skupina. To naredi skupino posebno in jo loči od drugih, saj jo člani skupine povezujejo s preživetjem. Posamezniki lahko pozabijo na svoj interes in se predajo skupinskemu interesu ter so se za obstoj skupine lahko pripravljene tudi žrtvovati. Tako lahko takšna skupina postane vir za nasilje. Razmišljajo, da si v primeru konflikta lahko povečajo možnosti za preživetje, če preventivno zatrejo tiste, s katerimi so v sporu. Realen konflikt niti ni potreben, odbojnost do tveganja in samoobramba sta zadostna motivacija za pričetek konflikta (Hardin, 1995). Delna identifikacija ni možna in izključuje free-rider problem. Sodelovanje posameznika je po načelu free-rider racionalno le v primeru, če spodbude za vključitev odtehtajo pričakovane stroške sodelovanja (Bakalova, 2013). Teorija racionalne izbire po Bakalovi (2013) razlaga etnični konflikt kot skupni in pogosto nenamerni izid odločanja na individualni ravni. Upoštevana je dinamika interakcije in okoliščine, v katerih so odločitve sprejete.

Omejitev pri pristopu s teorijo racionalne izbire pri raziskovanju etničnega konflikta je, da konflikta ni mogoče ločiti od splošnejših vprašanj, povezanih z etničnostjo in nacionalizmom. Tudi ni mogoče vsega predvideti s pomočjo racionalnosti oziroma nenamernih posledic skupinskih dejanj. Težko je raziskovati konflikt ne da bi se pustil prostor za nelogične in iracionalne ukrepe (Bakalova, 2013).

2.3 Teorija iger

Pristop za raziskovanje nastanka konfliktov, ki se osredotoča na motivacijo akterjev, aplicira teorijo iger (Collier & Hoeffler, 2007). Teorijo iger bi lahko v grobem vključili pod paradigmo teorije racionalne izbire, toda po tem bi jo lahko vključili pod katerikoli pristop, ki predstavlja namensko ali ciljno usmerjeno vedenje. Najbolj korektno se jo obravnava kot metodologijo za preučevanje strateškega vedenja med soodvisnimi in interaktivnimi enotami. Metodološki pogled, in ne teoretični, pojasni, da ni mogoče razviti dokončne razlage zaporedja resničnih dogodkov na raziskovanem primeru. Teorija iger je metodološka, izbira oziroma identifikacija igralcev ter število igralcev pa morajo biti izbrani s teoretičnim in/ali empiričnim vidikom. Zasnova igre je najpomembnejša pri modeliranju,

zato je predhodno potrebno natančno določiti igralce, možnosti, posledice odločitev in uporabnost za vsakega igralca (Quackenbush & Zagare, 2005).

Igro predstavljata dva ali več igralcev oziroma akterjev, ki imajo različne interese in vplivajo na končni rezultat. Predpostavka je, da vsak igralec želi maksimirati svojo korist (Smelser & Baltes, 2001). Igralci se odločajo za tisto, za kar menijo, da je skladno z njihovimi interesi in želenimi cilji. Vendar igralci ne ocenjujejo rezultatov na enak način, kar privede do sporov oziroma konflikta med njimi. Osvobodilna vojska Kosova je verjela, da bo s pritiskom na Srbijo lahko Kosovo postalo neodvisno. Srbski voditelj Slobodan Milošević se ni strinjal in je verjel, da bo z uporabo sile odstranil separatistično gibanje na Kosovem in s tem utrdil svoj politični položaj (Quackenbush & Zagare, 2005). Pri modeliranju konfliktnih situacij gre za racionalno in logično analizo razmer v konfliktu.

Igre so lahko nekooperativne, kjer je bistvena strategija posameznega igralca, ali kooperativne, kjer je pomemben proces pogajanj in koalicijske formacije (Smelser & Baltes, 2001). Pri nekooperativnih igrah igralci ne morejo uskladiti svojih strategij oziroma ne morejo sprejemati usklajenih odločitev iz različnih razlogov. Na primer, usklajevanje je lahko onemogočeno s statutom, ne morejo komunicirati ali pa ne obstaja akter, ki bi povezal obe strani. Pri kooperativnih igrah je možna usklajena izbira strategij. Na mednarodni ravni ni sistema, ki bi imel avtoriteto oziroma pooblastilo, da bi sprožil izvrševanje dogovorov ali zavez, kar velikokrat sproži spore in je povod za nekooperativne strategije. Zato je bilo raziskovanje kooperativnih strategij pri raziskovanju konfliktov zapostavljeno (Zagare & Slantchev, 2009).

Če so informacije nepopolne, je pomemben proces učenja oziroma pridobivanja informacij tekom igre (Smelser & Baltes, 2001). Ena od strategij teorije iger je pripornikova dilema. Klasična pripornikova dilema prikazuje situacijo med potencialno nasprotujočimi interesi med racionalnimi posamezniki, kjer privatni interesi za individualno koristnost v primeru posplošitve privedejo do škodljivih rezultatov. Posplošeno, privatni interesi ne morejo obstajati brez izgub. Pri pripornikovi dilemi posamezniki med doseganjem lastnih interesov nenamerno pripomorejo k rezultatom, ki so manj želeni ali celo neželeni kot bi bili v primeru kolektivnega ukrepa z obeh strani (Van Den Hauwe, 1999). Obe strani bi lahko s kooperacijo dosegali skupne koristi, vendar jih logika v situaciji privede do konflikta oziroma obojestranskih izgub. Eden od primerov uporabe pripornikove dileme je konkurenca zavezništva na mednarodni ravni. Države v sporu, ki ne morejo doseči medsebojnega sporazuma, se zaščitijo tako, da si pridobijo zaveznike. S tem pridobijo stroške zaradi novih političnih zvez in tveganj ter si zmanjšajo prožnost politik. Drugi primer je kolektivna varnost, poskus organiziranja univerzalnega sodelovanja pri boju proti agresiji. Na dolgi rok bi bilo v korist vsem državam, da sodelujejo v takšni organizaciji, ne glede na identiteto napadalca ali žrtve. Če bi celotna mednarodna skupnost sodelovala, bi bili stroški udeležbe majhni in bi vsaka država imela korist. Vendar se je ob vsakem primeru agresije lažje umakniti na stran in pustiti ostalim, da rešijo zadevo. Ali pa se akter boji, da ostali ne bi nič naredili in bi ostal sam, da se spopade z agresorjem. Izkazalo se je, da je nemogoče

organizirati skupnost za kolektivno varnost prav zaradi takšnih ali drugačnih strahov. Kolektivna varnost izhaja iz ravnovesja moči, kjer se države borijo le v situacijah, v katerih so ogroženi državni interesi. Podobna teorija pripornikovi dilemi v mednarodnih odnosih je varnostna dilema. Ker držav ne veže nobena centralizirana mednarodna skupnost za varnost, ki bi uravnavala konflikte, države nenehno čutijo strah pred napadi s strani drugih držav, zato meddržavni odnosi dobijo naravo nenehne boja za varnost in potekajo bolj kot ne v senci vojne (Snyder, 1971). Snyder (1971) opiše tudi drug model teorije iger, ki je v nekaterih vidikih podoben pripornikovi dilemi, in sicer igro strahopetca. V primerjavi s pripornikovo dilemo se izplačila za sodelovanje zmanjšajo na 0, 0, ker v tej igri ni bistvo sodelovanje in ustvarjanje skupnih vrednosti. Druga razlika je, da se izplačila v spodnji desni celici močno povečajo v negativno smer, tako da je izid za oba igralca dražji kot bi bil v primeru kombinacije 1, 2 ali 2, 1. Ta igra ustvarja drugačne spodbude in psihološke lastnosti kot igra pripornikove dileme. Ne vodi jih logika vzajemnega kaznovanja. Racionalni igralec se bo vedno odločil za sodelovanje oziroma predajo, ko se sooči z nasprotnikom, za katerega ne pričakuje, da bo sodeloval. Ne more se zaščititi s tem, da ne sodeluje, saj nesodelovanje prinese najslabši možni rezultat za obe strani (Snyder, 1971).

Pri pripornikovi dilemi je lahko primarna želja obeh strani skupno sodelovanje, vendar si med seboj ne moreta zaupati. Pri igri strahopetca ena stran namerno ustvari konflikt s tem, da izzove drugo in da v primeru, da se druga ne odzove nazaj, uniči uživan skupni interes. Stran, ki se zagovarja, lahko odgovori s podobno grožnjo. Skupni interes pri igri strahopetca je običajno nekaj, kar se manipulira kot sredstvo prisile in duh igre je tekmovanje. Pri pripornikovi dilemi je duh igre frustrirana obojestranska želja po sodelovanju (Snyder, 1971). Igra strahopetca se običajno uporablja za krizna soočenja. Pri igri se gre za dvostransko pogajanja pod grožnjo nasilja ali pa za model dvostranske prisile. Krize, ki se začnejo kot igra strahopetca, lahko v nekem trenutku napredujejo v igro pripornikove dileme. Med njimi je prelomna točka, ko stroški kapitulacije pred nasprotnikovo grožnjo začnejo presežati neto stroške vojne (Snyder, 1971).

Collier in Hoeffler (2007) predpostavita, da ekonomske razlike med akterji lahko vodijo do predatorstva. Plenilsko obnašanje je drago, zato se v primeru sodelovanja šibkejšega posrednika v preventivni prerazporeditvi nasilju lahko izognemo. Vendar je uporaba nasilja izziv. Znane so tri mogoče situacije. V prvi situaciji predpostavimo asimetrične informacije na način, da noben od akterjev ne pozna vojaških zmogljivosti drugega. V primeru optimizma z obeh strani je težko, da situacija ostane mirna. V drugi situaciji ena stran ali obe strani vzbudita sovraštvo do druge, tako da igralci dobijo korist od uporabe nasilja. Pri tretji možnosti pride do sposobnosti uvedbe omejitev pri predhodnem prerazporejanju. Omejitev, ki se pojavi, je, da konflikt lahko sestavlja več akterjev in je zato toliko bolj kompleksen za analizo s pomočjo teorije iger. Če upor oziroma uporaba nasilja z uporniške strani povzroči stroške in prinese korist širši skupnosti, to je v primeru, da upor želi ustvariti javno dobro, bo sprožil tipičen primer free-rider problema. Ko vlada ne sodeluje oziroma ne podpira konflikta, bodo akterji vpleteni v konflikt brez podpore oziroma virov (Collier &

Hoeffler, 2007). Dominantna strategija vlade je lobiranje za politike, ki prinesejo korist njenim članom in razpršijo stroške na vse. Odobri lahko več ali vsaj večino svojih favoriziranih projektov, kar lahko pripelje do tega, da so stroški višji od dejanske koristi. To sproži racionalno ignoranco do marginaliziranih skupin in jim spodbudi željo po boju za dostop do vladne odločilne moči (Van Den Hauwe, 1999).

Omejitev, ki se pokaže pri raziskovanju konfliktov z metodo teorije iger je, da ni nevtralno orodje za analizo, saj vsebuje številne domneve, od katerih so nekatere bolj težavne kot druge. Že samo pri Nashevem ravnotežju se zahteva skupno domnevo o strategijah, drugače pa je nemogoče razložiti, zakaj bi akterji izbrali ravnotežne strategije. Teorija ne ponudi rešitve, ko model sprejme več rešitev za isti niz parametrov. Problem z večimi ravnotežji ni rešen (Zagare & Slantchev, 2009).

2.4 Teorija javne izbire

Teorijo racionalne izbire politike običajno imenujemo teorija javne izbire. Predpostavka iz teorije racionalne izbire je o maksimiranju vedenja posameznikov, teorija javne izbire pa omogoči prehod iz lastnega interesa v javni interes. V ta proces je vključenih več združenih hotenj posameznikov in ne en misteriozni skupinski um (Zafirovski, 1999). Pri nastanku konflikta so pomembni trije akterji: politiki, državni birokrati in volivci. Vsak od njih ima vpliv na nastanek konflikta. Politiki oziroma izvoljeni predstavniki razporejajo skupne resurse in so zbrani s strani volivcev. Po teoriji javne izbire naj bi maksimirali lastno korist, kar je lahko motivirano s profitom, močjo, pomočjo drugim, narediti svet boljši prostor ali s katerim od drugih možnih motivov. Za doseg svojih ciljev morajo ostati na oblasti. Dlje kot ostanejo, večjo možnost imajo za doseg ciljev. Stremijo k temu, da si čim bolj povečujejo število glasov s ponujenimi koristmi za volivce. Politiki so odvisni od volivcev (Towfigh & Peterson, 2015). Zanimiv primer je Turčija in Recep Tayyip Erdoğan, ki je ostal na oblasti in spremenil politični sistem v centraliziran predsedniški sistem, ki mu daje še več pristojnosti in moči. Po predpostavkah teorije javne izbire alokacija resursov ni odvisna od diktature enega posameznika, ampak od političnega procesa. Vsi trije akterji so v medsebojni odvisnosti. Volivci lahko vplivajo na politični proces z oddajo glasu. Prav tako maksimirajo svojo korist tako, da izberejo kandidata, ki bi jim lahko omogočil največ koristi (Towfigh & Peterson, 2015). Vprašanje, ki se tukaj pojavi, je, kaj volivcem prinese največjo korist. Namreč z manipulacijo politiki lahko vplivajo na to, kar naj bi volivcem prineslo največjo korist. V nekaterih primerih je to lahko tudi strinjanje z oboroženim konfliktom in je lahko največja korist nasilje do pripadnikov druge etnične skupine. Po raziskavi Pew Research Centra je leta 2014 50 odstotkov anketirancev menilo, da je bila uporaba sile nad Irakom napačna odločitev in 38 odstotkov jih je menilo, da je bila to prava odločitev. Leta 2018 pa se je odstotek teh, ki so menili, da je bila napačna odločitev zmanjšal na 48 odstotkov, teh, ki pa so podpirali odločitev, pa povečal na 43 odstotkov (Oliphant, 2018). Birokrati so organizacije, ki ponujajo blago in storitve državljanom in niso izpostavljene tržnemu mehanizmu. Sredstva za njihovo delovanje pa določijo politiki. Tudi birokrati sledijo

maksimizaciji lastne koristi. To je lahko v smislu napredovanja v organizaciji, višji plači, povečanju sredstev, ki jih prejmejo od politikov, ali pa kakšna druga korist (Towfigh & Peterson, 2015).

Individualne preference ne morejo biti vedno pretvorjene v kolektivno odločitev. Omejitev te teorije je, da je kolektivna odločitev dinamična in se spreminja. Odvisno je od tega, ali je volilni proces ali popačenje kolektivne preference pogost ali se pojavi le redko (Towfigh & Peterson, 2015).

3 MEDNARODNO-PRAVNI OKVIR

Mednarodno pravo je po tradicionalnem pogledu zakon, ki ureja medsebojno vedenje držav in razmerje oseb, ki so v državni pristojnosti in ustrezajo državni suverenosti (Gilbert & Sandoval, 2011). Kar se je potrebno zavedati pri mednarodnem pravu je, da se neprestano razvija in vsebuje nasprotujoče si težnje, ki so daleč od rešitve. Nanj lahko gledamo z vidika dveh zelo različnih pristopov. Prvi pristop temelji na listini Združenih narodov (v nadaljevanju OZN) in sekvenčnih globalnih normativnih razvojnih dogodkih. Vključuje tudi skoraj univerzalne konvencije in deklaracije, ki so bile sprejete s strani OZN. Drugi pristop je bolj konzervativni pristop, kjer mednarodno pravo temelji na državni praksi in je odvisno od soglasja vseh držav, zlasti velesil. Glavni namen mednarodnega prava je urejanje odnosov med državami ter omejitev države pri nekorektnem vedenju do drugih držav. Bistveno je spoštovanje suverenosti držav (Asbjørn, 1987). Asbjørn (1987) trdi, da institucionalni okvir na mednarodni ravni predstavljajo zadevani v mednarodni skupnosti, kot so medvladne organizacije, nevladne organizacije in posamezne države. Če ne bi bilo vmešavanja mednarodnih organizacij in mednarodne skupnosti, bi se etnični konflikt odvil v smeri, kot ga določajo razmerja moči strank v konfliktu.

3.1 Mednarodno pravo o človekovih pravicah

Konvencija lige narodov je v času pred drugo svetovno vojno obravnavala človekove pravice in urejala ravnanje s civilisti v 23. členu Ženevske konvencije. Haaška konvencija iz leta 1899 in leta 1907 je določala, da je potrebno človeško življenje spoštovati. Pomemben prispevek Haaške konvencije so normativna načela, ki temeljijo na zakonih človeštva, kar je kasneje postala podlaga za določbe o zločinih proti človeštvu. Nurnberški statut je sprejel, da tisti, ki je avtoriziral, in tisti, ki je storil zločin proti miru, vojni zločin in humanitarni zločin, za to tudi osebno odgovarja. Grozodejstva, storjena med drugo svetovno vojno, so sprožila potrebo po okrepitvi mednarodnih instrumentov, zasnovanih izključno za zaščito človekovih pravic (Waller, 2001). Po drugi svetovni vojni spoštovanje človekovih pravic izhaja iz splošne deklaracije o človekovih pravicah, ki jo je sprejela Generalna skupščina Združenih narodov leta 1948. Splošna deklaracija o človekovih pravicah je skupen ideal vseh ljudstev in narodov k spoštovanju teh pravic in svoboščin (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, brez datuma a). Mednarodno pravo o človekovih

pravicah podeljuje politične in državljske pravice, kot so pravica do življenja, humanega ravnanja in poštenega sojenja, ter socialno-ekonomske in kulturne pravice, kot so pravica do stanovanja, izobraževanja ali zdravja. Dolžnost držav je spoštovati, zaščititi, spodbujati in uresničevati priznane pravice, tako v času konflikta kot tudi v času miru (Gilbert & Sandoval, 2011). Gilbert in Sandoval (2011) razložita, da so pravice, ki jih je obvezno treba upoštevati, pravica do življenja, pravica do humanega ravnanja in prepoved suženjstva. Nekatero drugo pravico, kot je pravica do osebne svobode ali svobode izražanja, je mogoče v izredni situaciji, ki ogroža življenje naroda, ne upoštevati. Ampak le, če obstajajo razmere po sorazmernosti, nujnosti in nediskriminaciji. Pravica do življenja velja ves čas spopadov, izjema je, kadar je napad usmerjen v vojaški cilj, imenovan kolateralna škoda, takrat se dovoljuje pobijanje sovražnih borcev in celo civilistov po mednarodnem humanitarnem pravu.

Obstaja devet temeljnih mednarodnih instrumentov o človekovih pravicah. Vsakega od teh instrumentov je ustanovil odbor strokovnjakov za spremljanje izvajanja določb s strani držav pogodbenic. V nadaljevanju bo osredotočenost na štirih dokumentih, in sicer na listini Združenih narodov, Splošni deklaraciji o človekovih pravicah, Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju in Konvenciji o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida. Waller (2001) zapiše, da konvencije in ostali dokumenti povečujejo globalno zavest o pomenu človekovih pravic ter predstavljajo skupna prizadevanja mednarodne skupnosti pri oblikovanju mednarodnega sistema pravic. Priznana so kot vodilna načela držav pri ravnanju s svojim prebivalstvom. Kljub uspehu pri oblikovanju teh novih zakonov o človekovih pravicah, so bolj kot ne služili le kot sredstvo za poudarjanje pomanjkljivosti sistema glede uveljavljanja pogodb in zakonov o človekovih pravicah v okviru mednarodnega pravnega sistema. Porast meddržavnih etničnih konfliktov je državam le še povečal spoznavanje neuspehov in posledic neizvršitve (Waller, 2001).

3.1.1 Listina Združenih narodov

Sprejetje listine Združenih narodov leta 1945 je pomenilo velik napredek, saj je legitimiralo prizadevanja mednarodne skupščine za zaščito človekovih pravic na mednarodni ravni. Namen je bil ustvariti mirnejšo in varnejšo globalno skupnost. Določbe so zasnovane tako, da naj bi dosegale mednarodno sodelovanje za reševanje socialnih, humanitarnih, gospodarskih ter kulturnih težav na mednarodni ravni. Pripravljalci so oblikovali določbe v smislu razvijanja prijateljskih odnosov med državami in doseganja mednarodnega sodelovanja pri reševanju težav. Bistvo je bilo tudi ustvariti določbe za vzpostavitev sistema za nadzor oboroženih spopadov, namenjenih civilnemu prebivalstvu (Waller, 2001). 55. člen določa splošno spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin za vse, ne glede na raso, spol, jezik ali vero. Za zagotovitev izvajanja te določbe listina trdi, da morajo vse države članice skupaj z mednarodno skupnostjo spoštovati cilje te določbe in se strinjati, da bodo države, ki kršijo načela listine, izgnane. Prvi odstavek 2. člena temelji na načelu suverene enakosti vseh njenih članic (Waller, 2001). Waller (2001) izpostavi poglavje

sedem, ki obravnava ukrepe v zvezi z grožnjami miru, kršitvami miru in agresivnimi dejanji. V tem poglavju pooblašča varnostni svet za določitev obstoja kakršnekoli grožnje miru, kršitve miru ali agresivnega dejanja ter poda priporočila ali odloči, katere ukrepe je treba sprejeti v skladu s členoma 41. in 42. za ohranjanje ali ponovno vzpostavitev mednarodnega miru in varnosti. Na območjih, kjer se odvijajo oboroženi etnični spopadi, je to pooblastilo izrednega pomena, prav zaradi humanitarnih intervencij. Glede na naravo današnjih intenzitet etničnega nasilja, bi morala mednarodna skupnost uporabiti poglavje sedem za odobritev humanitarne pomoči žrtvam tega nasilja. Høigilt (2019) v svoji raziskavi o humanitarni pomoči na ozemlju Palestine zapiše, da je težko sodelovati pri nujni pomoči Palestincem, saj Izrael nadzoruje skoraj ves Zahodni breg. Pomoč, bodisi na komunalni, institucionalni ali individualni ravni, brez odobritve Izraela mednarodna skupnost ne more nuditi. Po ženevskih konvencijah je Izrael odgovoren za skrb in dobro počutje prebivalstva. V mednarodnih odnosih je politika najpomembnejša, človekove pravice pa so sekundarne. V kontekstu Palestine humanitarno upravljanje povzroča frustracije, želja je, da bi bilo nudenje humanitarne pomoči bolj v prid upravičencem kot pa podvrženo muhavosti držav (Høigilt, 2019).

3.1.2 Splošna deklaracija o človekovih pravicah

Ideja je bila, da bi članice mednarodne skupnosti sprejele človekove pravice kot pomemben vidik mednarodnega prava. Oblikovala je celovite smernice za obravnavanje vprašanj človekovih pravic in spodbujanja spoštovanja le-teh. Resolucija Generalne skupščine 217 A (III) je bila sprejeta leta 1948. Deklaracija je zagotovila svobodo in enakost za vse, kjer je navedeno, da se človeška bitja rodijo svobodna in enaka po dostojanstvu in pravicah. Razkriva pa tudi načelo enakosti in svobode (Waller, 2001). V prvi določbi so obravnavane politične in državljanske pravice, druga pa obravnava ekonomske, socialne in kulturne pravice. Pravni učenjaki in sodniki jih po mednarodnem pravu obravnavajo kot zavezujoče, čeprav so bile prvotno zasnovane kot načela. Te določbe so privedle do Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah ter Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, ki skupaj s Splošno deklaracijo o človekovih pravicah tvorijo mednarodni zakon o pravicah (Waller, 2001).

3.1.3 Konvencija proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju

Konvencija je stopila v veljavo leta 1987 in je vključena v splošno deklaracijo. Cilj je preprečitev posebnih vrst aktivnosti, uporabljenih proti civilnemu prebivalstvu in s tem ohranjanje človekovih pravic ter vključitev v mednarodno pravo. Ustvarila je zavezujočo obveznost držav za sprejetje potrebnih ukrepov za preprečitev mučenja. Več določb konvencije ščiti pravice posameznikov, ki živijo na območju držav članic. Eno od določil je, da do mučenja ne sme priti ne glede na okoliščine in vključuje kazni za kršenje tega določila (Waller, 2001). Tretji odstavek 2. člena zapove, da se kot opravičilo za mučenje ne more

navesti nikakršna izredna okoliščina, bodisi gre za vojno stanje, vojno nevarnost, notranje politično nestabilnost ali kako drugo izredno stanje (Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, article 1. and 2., 1984). Waller (2001) izpostavi, da konvencija opredeli mučenje kot kaznivo dejanje. Ustanovljen je komite proti mučenju, ki ga sestavlja deset izvedencev z visokimi moralnimi kvalitetami. Voli se jih s tajnim glasovanjem in vsaka članica lahko predlaga enega kandidata (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, brez datuma b). Konvencija določa odškodnino in nadomestilo za posameznika, ki je bil podvržen mučenju (Waller, 2001).

3.1.4 Konvencija o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida

Je rezultat druge svetovne vojne, predvsem zaradi nacističnega genocida, z namenom, da ustvari instrument, s katerim bi krivci za taka dejanja odgovarjali za storjeno. Sprejeta je bila leta 1948. Splošni namen konvencije je varovanje nacionalnih, rasnih, verskih in etničnih skupin pred škodo, storjeno s strani vladnih uslužbencev kot civilistov. Predvideva individualno kazensko odgovornost za kršitelje določb konvencije. Genocid je označen kot kaznivo dejanje v skladu z mednarodnim zakonom, vendar konvencija dopušča izvajanje nacionalnih zakonov za uveljavljanje določb te konvencije. Predvideva kazenske postopke za osebe, obtožene genocida, in izročitev osebe, krive za genocidna dejanja, če je na ozemlju druge države. Konvencija je označila genocid kot naklepno kaznivo dejanje, ki vključuje namero umora in fizičnega uničenja članov skupine ali povzročitve resnih telesnih poškodb ali duševne stiske ter tudi posilstev, preprečevanje rojstev in prisilno odstranitev otrok iz skupine. Po 6. členu konvencije je uporaba genocida kot vojnega orodja agresorjev kazniva. Konvencija lahko pooblasti OZN za ukrepanje v situacijah, ko je to upravičeno in primerno, daje Mednarodnemu sodišču pristojnost za presojo in kaznovanje kršiteljev ter reševanje sporov v zvezi z določbami konvencije. Konvencija v skladu z diktati človeške morale zagotavlja grožnjo s kaznijo celotne mednarodne skupnosti (Waller, 2001).

Temelječ na zgodovinskih dogodkih in analizi poročil za človekove pravice, je genocid nad ljudstvom Rohingja rezultat namerne politike mjanmarske vojaške vlade in nepredvidenih posledic te namere. Ocenjeno je, da je bilo v tem trajajočem konfliktu že več kot 10.000 žrtev in več kot 700.000 prebežnikov. Rohingja ljudstvo je bilo konstruirano kot nezakoniti priseljenci s strani mjanmarske vlade (Anwary, 2019). V primeru Rohingja genocida se uporablja spolno nasilje kot oblika podrejanja in etničnega čiščenja. Cilj je odstranitev etnične manjšine iz geografskega ozemlja ter širjenje terorja. Ti dogodki povedo, da množična grozodejstva v obliki spolnega nasilja nad ženskami še niso dosegla mednarodne skupnosti in s tem zakonodaje, da bi kaznovala storilce (Peltola, 2018), čeprav je posilstvo označeno kot zločin proti človeštvu (Waller, 2001). Peltola (2018) pravi, da je točne podatke težko pridobiti zaradi omejitev dostopa na področje in zaradi še zmeraj trajajočega konflikta. Težava je tudi, da je zelo občutljiva tema in veliko žensk in deklet tega ne upa povedati, tudi predvsem zaradi vere, kjer je prepričanje o ženski čistosti in časti zelo pomembno. Večina podatkov, ki jih aktivisti ali raziskovalci pridobijo, so iz begunskih taborišč (Peltola, 2018).

V jugoslovanski vojni je bil akt posilstva prav tako uporabljen kot oblika genocida in s tem ponižanja druge etnične skupine. Posebnost pa je bila tudi ideja o oploditvi pripadnic druge etnične skupine za širjenje svoje in uničenje druge (Waller, 2001). Drug je primer pripadnikov turške muslimanske etnične skupine Ujgurov, živečih v Xinjiangu na Kitajskem, kjer jih je več kot milijon podvrženih mučenju in pranju možganov v internacijskih taboriščih in zaporih, tako imenovanih preizobraževalni tabori. Primer je v medijih označen kot kulturni genocid (Idiz, 2019).

3.2 Mednarodno humanitarno pravo

Vojno pravo ali mednarodno humanitarno pravo je set pravil, ki iz humanitarnih razlogov omejujejo oziroma blažijo učinek oboroženih spopadov (International Committee of the Red Cross, 2005). Konvencije in protokoli mednarodnega humanitarnega prava so bile sprejete leta 1984. Deljen je na dve kategoriji, in sicer na ženevsko pravo in haaško pravo. Haaško pravo se osredotoča na načine vojskovanja in omejevanja sredstev ter razlikuje med borci in civilisti, predvsem z vidika, da bi civilisti ostali zunaj bojevanja. Prepoveduje uporabo orožja in metod, ki povzročajo nepotrebno trpljenje. Ženevsko pravo se nanaša na zaščito žrtev oboroženih spopadov. Mednarodno humanitarno pravo se osredotoča na konflikte med nasprotnimi silami in skupinami (Asbjørn, 1987). Države morajo vojno pravo formalno sprejeti s procesom ratifikacije, da lahko stopi v veljavo (International Committee of the Red Cross, 2005). V času trajanja pogodb, konvencij in deklaracij je bilo veliko kršitev splošnih humanitarnih načel, veliko je bilo trpljenja in smrti, ki bi se jim lahko izognili z upoštevanjem prava. Razlogi so predvsem pomanjkanje volje do spoštovanja, pomanjkanje sredstev za uveljavitev ali ignorance političnih vodij, generalov, vojakov in splošne družbe (International Committee of the Red Cross, 2005). Poleg primerov narodne osvoboditve notranje konflikte ureja 3. člen ženevske konvencije ali pa drugi protokol. 3. člen se nanaša na oborožene spopade, ki niso mednarodnega značaja. Za uporabo tega člena ni drugih dodatnih zahtev. Drugi protokol ne velja za vse oborožene spopade, temveč je kriterij določena stopnja resnosti in trajanja. Določa pa samo humanitarne norme za zaščito civilistov, bolnikov, ranjencev in razbitin ladij ter tistih, ki so prenehali s sodelovanjem pri spopadih. Uporaba humanitarnega prava v notranjih konfliktih je namenjena predvsem zaščiti civilistom in zagotavljanju temeljnih pravic integritete nasprotnikom vlade, ki se bojujejo proti spopadom (Asbjørn, 1987). Posledice kršenja posebnih določb mednarodnega humanitarnega prava so lahko izvršene med potekom oboroženega spopada in po končanem konfliktu, kjer so posamezniki, ki so kršili posebne določbe, lahko obtoženi vojnih zločinov. Primer sta Radovan Karadžić in Ratko Mladić iz jugoslovanske vojne, ki sta bila obtožena za zločine proti človeštvu in vojne zločine, storjene v Srebrenici, Prijedorju, Ključu in na ostalih območjih v Bosni. Oba sta bila obsojena na dosmrtno ječo.

3.3 Pomen in implikacija mednarodnega prava na primeru etničnega konflikta

Mednarodno pravo spoštuje suverenost držav, zato je za to načelo bistveno, da zunanje države ali skupine ne posegajo v notranje zadeve ali konflikte drugih držav. Ostali načeli

mednarodnega prava sta neuporaba oborožene sile, razen v primeru samoobrambe, in neukrepanje. Vendar se načel ne držijo vse države, predvsem dominantne države še vedno prehajajo mednarodno pravo v obliki zasledovanja intervencionističnih politik, včasih pod pretvezo humanitarne intervencije ali povabljenе intervencije. V deklaraciji OZN je o načelih mednarodnega prava, prijateljskih odnosih in sodelovanju med državami izrecno zapisano, da nobena država ali skupina držav nima pravice iz kakršnikoli razlogov posredno ali neposredno posredovati (Asbjørn, 1987).

Zahteva po samoodločanju etničnih skupin je ena od največjih težav, s katero se soočajo številne države po svetu. Mnoge izmed njih so se na zahteve odzvale z uporabo sile, represijo in nasilnimi sredstvi. Pravica do samoodločbe predstavlja velik izziv in je sporna med učenjaki in v mednarodni praksi. Veliko etničnih skupin se identificira kot narod in zahteva pravico do samoodločbe. Pravica narodov do samoodločbe je tesno povezana z doktrino nacionalizma ali pa s skupino ljudi s skupno kulturo in jezikom (Summers, 2002). V 1. členu listine je samoopredeljevanje opredeljeno kot osnova za prijateljske odnose med narodi. Manjšine so sposobne samoodločanja in lahko pride do trditev, da so manjšine narod, saj se različne opredelitve pojma manjšine bistveno ne razlikujejo od tistih, ki jih ima narod. Če so ljudje lahko opredeljeni kot narod, potem so etnične skupine lahko ljudje. Sklepajoč po tem narod in etnična skupina dosemeta enake kriterije (Fakhry, 2012). 55. člen pa govori o spoštovanju pravic in svoboščin ne glede na raso, spol, religijo in jezik.

Z vidika doseganja samoodločbe oziroma suverenosti z doseganjem kriterijev imajo etnične skupine pravico do samoodločbe. Nujno je, da se mora skupina razlikovati od dominantne skupine po nekaterih značilnostih, kot so etničnost, jezikovne, rasne in druge značilnosti, vendar to včasih ni dovolj. Pomemben kriterij je jasna teritorialna delitev. Načelo teritorialne celovitosti je namreč del načela suverenosti (Asbjørn, 1987). Pravica do suverenosti pripada predvsem, če pride do konflikta in zatiranja med manjšino in večino na ozemlju, tudi če ni zgodovinske razlage (Fakhry, 2012). V primeru, da je skupina, ki si želi suverenosti, razpršena na teritoriju med dominantnim prebivalstvom, to izniči utemeljitev mednarodne skupnosti za sprejetje suverenosti te skupine (Asbjørn, 1987). Mednarodna skupnost ne sledi več slepo načelu teritorialnosti po primeru uspešne osvoboditve Bangladeša. Načelo teritorialne celovitosti ne sme služiti kot ščit tiranom in diktatorjem in ne sme postati zid, za katerim se skriva kršenje človekovih pravic in prikrajsanosti. Vendar pa je lahko odcepitev skupine v nekaterih primerih vseeno edini ukrep (Fakhry, 2012). V primeru Palestine je OZN uporabljala dejstvo, da prebivalci ne morejo več živeti v miru. Onyeonoro (2012) trdi, bi bila v tem primeru edina rešitev odcepitev, saj so prevladujoče večine vse ostale možnosti samoodločbe izčrpale oziroma ovrgle.

V resoluciji 2625 (XXV) je navedeno, da si zatirana manjšina lahko pridobi status ljudi in potem lahko uveljavlja pravico do samoodločbe. Kot etnični skupini ji pravica ne pripada v takšni meri. Pravica do reverzije etnične skupine v ljudi izhaja iz dejstva, da če v vladi ni zastopano vso prebivalstvo, je v tem primeru lahko ta del prebivalstva oziroma manjšina priznana kot ločen narod s pravico do samoodločbe. Bengalci so si pridobili status ljudi, ko

so bile njihove pravice kršene s strani pakistanske vlade (Fakhry, 2012). Mednarodni ukrepi se lahko pojavijo šele, ko se prevladujoča stran zateče k nesprejemljivim ukrepom. Posebej v primerih, kot je na primer genocid, ko so ukrepi že brutalni, naj bi mednarodna skupnost postala odgovorna za zaustavitev teh procesov. Mednarodno pravo ni najbolj jasno v tem, kdo lahko doseže stopnjo avtonomije in suverenosti, predvsem glede manjšin in avtohtonih ljudstev (Asbjørn, 1987).

V grobem se zdi, kot da etnične manjšine ne morejo uveljavljati pravice do samoodločbe. Čeprav je kar nekaj primerov, ki dokazujejo nasprotno, kot na primer Bangladeš, etnične manjšine Jugoslavije, Sovjetske zveze in Južni Sudan. Bistvene za dosego samoodločbe so bile prav pritožbe teh manjšin. Kljub temu pa se veliko manjšin bori za samoodločbo zaradi teh istih ali podobnih pritožb. V kolonialnem času ni bila glavna motivacija ljudi za osamosvojitve upravljanje s strani druge rase, ampak je bil razlog zatiranje in pokoritev. Nekateri učenjaki trdijo, da pravica do samoodločbe ne bi smela biti omejena na različno etničnost ljudi, ampak bi morala biti po resoluciji 2625 (XXV) uporabljena za manjšine, ki niso zastopane v vladi in so zatirane. Praksa v mednarodni skupnosti podpira tak pristop (Fakhry, 2012). Pri mednarodnem pravu ne obstaja univerzalni mehanizem za uveljavljanje norm na mednarodni ravni. Koh (1998) trdi, da močnejše države delajo, kar hočejo, šibkejše države pa trpijo, kar morajo. Trdi, da ni univerzalnega upoštevanja mednarodnega prava, temveč samo takšno naključje med nacionalnim ravnanjem in mednarodnimi pravili, ki izhaja iz moči in prisile. Druga razlaga, je samoiniciativnost držav, ki jo podpira teorija racionalne izbire. Po tej razlagi države racionalno sledijo določenim svetovnim pravilom, le iz lastnega interesa in koristi (Koh, 1998).

4 DEMOGRAFSKI IN SOCIO-EKONOMSKI FAKTORJI KOT NAPOVEDOVALCI KONFLIKTA

Ugotavlja se, ali so izbrani socio-ekonomski in demografski kazalniki povezani z nastankom etničnega konflikta. Zastavljena raziskovalna vprašanja, ki so preverjena z raziskavo, so sledeča:

RV 2: Ali obstaja povezanost med državami z večjim številom prebivalstva, visoko stopnjo vertikalne neenakosti, visoko stopnjo revščine, nižjo stopnjo srednješolske izobrazbe moških ter državami z nižjim odstotkom moških, ki napredujejo v srednjo šolo, in nastankom etničnega konflikta?

RV 3: Ali obstaja povezanost med državami z višjim deležem populacije vseh marginaliziranih skupin v državi, višjo stopnjo etnične razdrobljenosti, višjo stopnjo verske razdrobljenosti ter višjo stopnjo polarizacije in nastankom etničnega konflikta?

RV 4: Ali obstaja povezanost med državami z nižjo stopnjo BDP, nižjo stopnjo gospodarske rasti, višjo stopnjo brezposelnosti, višjo stopnjo prisotnosti naravnih virov, višjo stopnjo naftnih rent ter nižjo stopnjo avtoritete prava in nastankom etničnega konflikta?

4.1 Zasnova raziskave, metodologija ter omejitve

Raziskava je izvedena z inferenčno analizo, ki zajema metode statističnega sklepanja in metode napovedovanja razvoja raziskovanih pojavov (Bregar, Ograjenšek & Bavdaž, 2005). Uporabljena je analiza povezanosti oziroma Pearsonov koeficient korelacije. Je mera linearne povezanosti dveh številskih spremenljivk, neodvisne in odvisne spremenljivke. Odgovori nam na dve vprašanji, in sicer ali linearna povezanost med spremenljivkami obstaja in kako močna je ta linearna povezanost (Marinšek, 2015). Preverjena je statistično pomembna povezanost med izbranimi demografskimi in socio-ekonomskimi kazalniki na nastanek etničnega konflikta. Izbranih je 14 kazalnikov, in sicer velikost populacije, stopnja neenakosti, stopnja revščine, stopnja srednješolske izobrazbe moških, vsota marginalizirane populacije v državi, etnična in verska razdrobljenost, polarizacija, BDP, stopnja rasti, stopnja brezposelnosti, prisotnost naravnih virov, naftne rente ter stopnja vladavine prava. Izbrano časovno obdobje je interval od leta 1991, ki predstavlja konec hladne vojne, do leta 2017. Opazovana populacija so države, ki so bile izpostavljene etničnemu konfliktu od leta 1991 naprej in ostale države, ki so bile v mirnem obdobju in za katere je mogoče pridobiti sekundarne podatke za dane neodvisne spremenljivke. Vključenih je 193 priznanih, suverenih in neodvisnih držav Združenih narodov ter dve državi nečlanici, Vatikan in Tajvan, skupaj 195 držav.

Analiza je narejena s pomočjo že zbranih, sekundarnih podatkov. Glavni viri sekundarnih podatkov so spletne strani s statističnimi bazami podatkov na svetovni ravni kot na primer World Bank Data, poenotena baza Švicarskega zveznega tehnološkega inštituta v Zürichu, Uppsala univerze, univerze Essex, Mirovnega raziskovalnega inštituta Oslo (ang. Peace Research Institute Oslo) in Evropskega sodelovanja na področju znanosti in tehnologije (ang. European Cooperation in Science and Technology), imenovana GROW^{up}, podatki iz Mednarodnega monetarnega sklada in strokovnih člankov. Podrobnejša razlaga vsakega demografskega in socio-ekonomskega dejavnika, od kod je bil pridobljen in zakaj je bil izbran, je opisana v podpoglavjih, kjer so natančneje opisani posamezni kazalniki.

Ena od glavnih omejitev raziskave je kakovost in verodostojnost podatkov, ki se pojavi zaradi uporabe sekundarnih podatkov. Omejitve pri podatkih v posameznih državah je tudi prekinjenost časovnih serij, kar je lahko posledica spremenjene metodologije. Težava se pokaže tudi v pomanjkanju podatkov za določeno neodvisno spremenljivko za posamezno državo. Za določene države ni podatkov v času konflikta, kot na primer za Srbijo ni podatka za stopnjo BDP od leta 1991 do leta 1996. V tem času je na ozemlju Srbije potekala jugoslovanska vojna oziroma izraziti etnični konflikti med narodi. Res je, da je Srbija v obliki kot jo poznamo danes postala samostojna šele leta 2006, vendar so pri določenih kazalnikih podatki dani, pri drugih ne. Pri državah, ki so postale samostojne po letu 1991, kot na primer Južni Sudan, podatki manjkajo. Ena od omejitev je tudi, kaj smatramo kot etnični konflikt, namreč veliko je manjših etničnih trenj med skupinami v posameznih državah, vendar ta trenja niso upoštevana kot etnični konflikt. Glavna omejitev raziskave pa

je, da s pomočjo analize povezanosti lahko preverimo korelacijsko odvisnost med pojavi ne pa tudi vzročnosti oziroma kavzalnosti (Bregar, Ograjenšek & Bavdaž, 2005).

4.2 Rezultati raziskave

V prvem podpoglavju je predstavljena odvisna spremenljivka etnični konflikt. V ostalih podpoglavjih pa so predstavljene neodvisne spremenljivke oziroma izbrani socio-ekonomski in demografski kazalniki. Opredeljeno je zakaj so bili izbrani, metodologija oziroma od kod so bili pridobljeni sekundarni podatki za dani kazalnik ter omejitve. Predstavljeni pa so tudi rezultati analize povezanosti.

4.2.1 Etnični konflikt

Podatki o aktivnih etničnih konfliktih od leta 1991 do leta 2017 v vključenih 195 državah so pridobljeni iz GROW^{up} platforme (Girardin, Hunziker, Cederman, Bormann & Vogt, 2015). Platforma poleg drugih podatkov zagotavlja informacije o etničnih skupinah, njihovi pozicioniranosti v državi in odnos do izvršne oblasti. Etnična skupina je opredeljena kot identitetna skupina, ki se opredeljuje sama ali pa jo določajo drugi na podlagi jezikovnih, verskih ali rasnih značilnosti. Vsebuje tudi podatke o vpletenosti etničnih skupin v civilne kot tudi etnične konflikte tekom izbranega obdobja (Girardin, Hunziker, Cederman, Bormann & Vogt, 2015).

Podatki o etničnih konfliktih so vzeti iz različnih virov: podatkovni niz avtorjev Wucherpfennig, Metternich, Cederman in Gleditsch (2012), podatkovni niz konfliktov Uppsala univerze (Uppsala Conflict Data Program, <https://ucdp.uu.se/>) in podatkovna baza Uppsala univerze (Gleditsch, Wallensteen, Eriksson, Sollenberg & Strand, 2002). Ti viri omogočajo identifikacijo etničnih konfliktov in njihovo kartiranje na etnične skupine (Bormann, Girardin, Hunziker & Vogt, 2015). GROW^{up} omogoča uporabniku prijazen vpogled v raziskavo v front-endu. Uporabnik lahko za namen olajšanja statistične analize sestavlja in prenese podatkovne nize po meri (Vogt in drugi, 2015).

Število etničnih konfliktov po letih v izbranem časovnem obdobju je razvidno v spodnji tabeli 1.

Tabela 1: Število zabeleženih etničnih konfliktov od leta 1991 do leta 2017 v vseh 195 državah

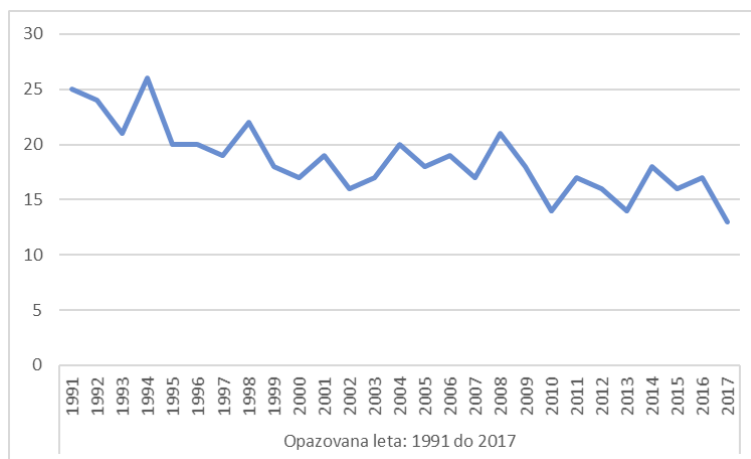
Število zabeleženih etničnih konfliktov																										
1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
25	24	21	26	20	20	19	22	18	17	19	16	17	20	18	19	17	21	18	14	17	16	14	18	16	17	13

Prerejeno po Girardin, Hunziker, Cederman, Bormann & Vogt (2015).

Na spodnji sliki 1, kjer je predstavljeno gibanje števila etničnih konfliktov v izbranih letih, je opazno, da je največ konfliktov zabeleženih leta 1994, in sicer kar 26, ter leta 1991, ko je

zabeleženih 25, k čemer pripomore tudi jugoslovanska vojna. Trend je načeloma padajoč, le leta 2008 je opazen ponovni vrh z 21 etničnimi konflikti. Leta 2017 je zabeleženih 13, kar v izbranem obdobju predstavlja najmanjše število etničnih konfliktov.

Slika 1: Gibanje števila etničnih konfliktov od leta 1991 do leta 2017 v vseh 195 državah

Prirejeno po Girardin, Hunziker, Cederman, Bormann & Vogt (2015).

4.2.2 Populacija

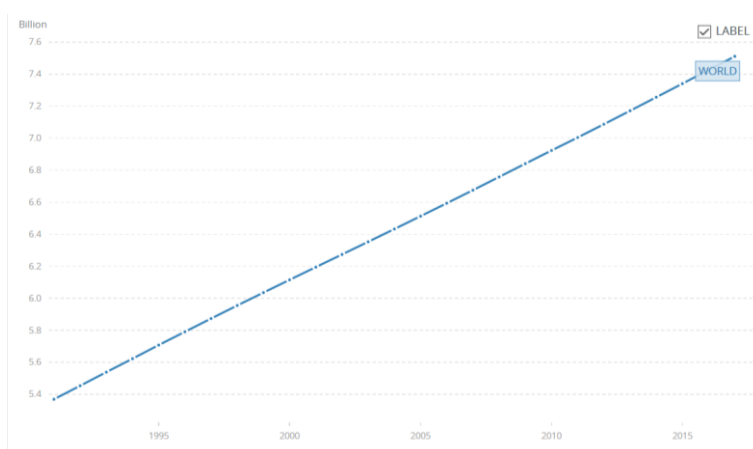
Države z večjim številom prebivalstva imajo večje tveganje za nastanek konflikta in ta trenja oziroma vojne trajajo dlje časa (Collier & Hoeffler, 1998). Vzroki so tudi večja heterogenost identitet in preferenc, večja baza potencialnih upornikov ter logistični izzivi nadzora velikih ozemelj (Hegre in drugi, 2016).

Kazalnik celotnega števila populacije temelji na de facto definiciji prebivalstva, ki šteje vse prebivalce, ne glede na pravni status in državljanstvo. Statistični podatki so bili pridobljeni iz World Bank Data, indikator population total (The World Bank, 2019a).

Ocene prebivalstva običajno temeljijo na nacionalnih popisih prebivalstva. V državah v razvoju se napake lahko pojavijo zaradi omejitev v prometu, komunikacijah in drugih virih, ki so potrebni za vodenje in analizo celotnega popisa. Napake pa se lahko pojavijo tudi v razvitih državah. Na kakovost in zanesljivost uradnih demografskih podatkov vplivajo tudi zaupanje javnosti v vlado, zavezanost vlade popolnemu in natančnemu številčenju, zaupnosti in zaščiti pred zlorabo popisnih podatkov ter neodvisnost popisnih agencij od političnega vpliva. Poleg tega je primerljivost kazalnikov prebivalstva omejena z razlikami v konceptih, definicijah, postopkih zbiranja in metodah ocenjevanja, ki jih uporabljajo nacionalne statistične agencije in druge organizacije, ki zbirajo podatke. Statistični oddelek Združenih narodov spremlja celovitost sistemov registracije. Migracije so poleg rojstev in umrljivosti edini drugi dejavnik, ki neposredno določa rast prebivalstva. Ocenjevanje migracij je težko. V vsakem trenutku se veliko ljudi nahaja zunaj matične države kot turisti, delavci, begunci ali iz kakšnih drugih razlogov (The World Bank, 2019a).

Na spodnji sliki 2, gibanje populacije v izbranih letih, je prikazano, kako tekom let populacija na svetu narašča.

Slika 2: Gibanje populacije od leta 1991 do leta 2017 v vseh 195 državah

Vir: The World Bank (2019a).

Na podlagi Pearsonovega koeficienta korelacije lahko potrdimo, da med državami z večjim številom prebivalstva in nastankom konflikta obstaja statistično pomembna povezanost. Med spremenljivkama populacija in nastankom etničnega konflikta obstaja pozitivna šibka povezanost. Moč povezanosti oziroma Pearsonov koeficient korelacije je 0,243, kar je razvidno v tabeli 2. Z večanjem števila populacije se statistično povečuje možnost za nastanek konflikta.

Tabela 2: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama populacija in nastanek etničnega konflikta

		Etnični konflikt skupaj
Populacija skupaj	Pearsonov koeficient korelacije	,243**
	p (dvostranska)	,001
	N	186

Prirjeno po Girardin, Hunziker, Cederman, Bormann & Vogt (2015) in The World Bank, (2019a).

4.2.3 Stopnja vertikalne neenakosti

Konvencionalna modrost je, da neenakost sproži konflikte in nasilje (Bahgat in drugi, 2017). Vpliv marksistične paradigme je jasno viden v tradicionalnem mnenju, da je neenakost dohodka ali bogastva glavni potencialni vzrok za konflikt (Estaban, Mayoral & Ray, 2012). Fearon in Laitin (2003) trdita, da neenakost dohodka, merjena z Ginijevim koeficientom, napoveduje začetek vojne. Znanstveniki in teoretiki že dolgo trdijo, da je dohodkovna neenakost najočitnejši dejavnik, ki ustvarja prikrajšanost in slabše možnosti skozi zgodovino, in je osnova mnogih velikih konfliktov moderne dobe. Zdi se, da se konflikti

pogosto osredotočajo na gospodarsko šibkejše, ki želijo spremeniti razdelitveno ureditev, in gospodarsko močnejše, ki želijo ohraniti ali celo razširiti bogastvo v svojo korist. Za vertikalno razmerje med neenakostjo in konflikti je bilo ugotovljenih več vrst odnosov: neenakost lahko poveča ali zmanjša konflikt, lahko vpliva pod določenimi pogoji ali nima nikakršnega vpliva. Nekatere študije pa ne najdejo podpore za povezavo med vertikalno neenakostjo in političnim nasiljem, medtem ko nekatere najdejo vsaj zmerno podporo (Bahgat in drugi, 2017). Najbolj pogosta mera za merjenje vertikalne neenakosti je Ginijev koeficient (Humphreys, 2003). Ginijev indeks meri v kolikšni meri porazdelitev dohodka med posamezniki ali gospodinjstvi znotraj gospodarstva odstopa od popolnoma enake porazdelitve. Lorenzova krivulja prikazuje kumulativne deleže celotnega dohodka, prejete glede na skupno število prejemnikov, od najrevnejšega posameznika ali gospodinjstva. Ginijev indeks meri območje med Lorenzovo krivuljo in hipotetično linijo absolutne enakosti, izraženo kot odstotek največje površine pod črto. Ginijev indeks 0 predstavlja popolno enakost, indeks 100 pa popolno neenakost. Podatki temeljijo na primarnih podatkih iz anket o gospodinjstvih, ki so jih pridobili državni statistični uradi in oddelki Svetovne banke (The World Bank, 2019b).

Ginijev koeficient meri relativno in ne absolutno bogastvo, zato se lahko koeficient države v razvoju poveča (zaradi naraščajoče neenakosti dohodka), medtem ko se število ljudi v absolutni revščini zmanjšuje. Druga omejitev Ginijevega koeficienta je, da ni povezljiv med skupinami, skupni koeficient družbe ni enak vsoti koeficienta njegovih podskupin. Zato se Ginijevi koeficienti na državni ravni ne morejo združiti v regionalni ali globalni skupni koeficient. Ker se osnovne ankete o gospodinjstvih razlikujejo po metodah in meritvah, podatki niso povsem primerljivi med državami ali celo med leti znotraj posamezne države. Pri razdeljevanju dohodka je treba upoštevati zlasti dva vira neprimerljivosti. Prvič, raziskave se lahko v več pogledih razlikujejo, vključno s tem, ali kot kazalnik življenjskega standarda uporabljajo dohodkovne ali potrošniške izdatke. Porazdelitev dohodka je običajno bolj neenakomerna kot porazdelitev potrošnje. Drugič, gospodinjstva se razlikujejo po številu članov in obsegu delitve dohodka med člani ter posamezniki se razlikujejo po starosti in njihovih potrebah. Vendar so kljub vsem omejitvam pridobljeni podatki kar se da primerljivi. Kadar je to mogoče, se je uporabila poraba namesto dohodka. Porazdelitev dohodka in Gini indeksi za gospodarstva z visokim dohodkom so bili izračunani neposredno iz podatkovne baze dohodkovne študije iz Luksemburga o prihodkih, pri čemer se uporablja metoda ocenjevanja, ki je skladna z metodo, ki velja za države v razvoju (The World Bank, 2019b).

Nadaljnje omejitve, širše razsežnosti, merjenja povezanosti vertikalne neenakosti in nastanka konflikta se pokažejo v slabi razpoložljivosti podatkov za merjenje neenakosti dohodka, tako prostorsko (navzkrižno kot subnacionalno) kot tudi časovno. Čeprav je splošno znano, da neenakost sproža konflikte, metodološki in konceptualni problemi povzročajo preučevanje vertikalne neenakosti in konfliktov. Težava, ki se pojavi in ne preseneča, je, da najboljši, najbolj zanesljivi podatki o neenakosti dohodka obstajajo v

odprtih, bogatih gospodarstvih, medtem ko so podatki o Afriki in Aziji veliko manj zanesljivi. Problematično je, da države z višjo stopnjo neenakosti razpolagajo z nižje kakovostnimi podatki (Bahgat in drugi, 2017). Mere horizontalne neenakosti naj bi bolje razložile vpliv neenakosti na nastanek konflikta. So v boljšem položaju za obravnavanje tega vprašanja vpliva na nastanek konflikta in vse več je konvergence okoli zaključka, da je horizontalna neenakost povezana z oboroženimi spopadi. Delimo jo na socialne, politične in ekonomske ali pa kot relativne pomembnosti različnih tipov skupinskih identitet, kot so etničnost, religija, starost, spol (Bahgat in drugi, 2017). Mancini, Stewart in Brown (2008) so ugotovile, da so povzetki indeksov horizontalne neenakosti na ravni okrožja povezani z večjo pojavnostjo skupnih konfliktov v indonezijskih okrožjih. Vključevali so ukrepe za horizontalno neenakost v izobraževanju, brezposelnosti in revščini. Bistvo argumenta horizontalne neenakosti je prav to: vertikalna neenakost se pogosto ne pretvori v konflikt, ker se posamezniki v mnogih delih sveta manj identificirajo s svojim socio-ekonomskim razredom kot z drugimi identitetnimi skupinami, v katere spadajo. V zvezi s tem etnična pripadnost (vključno z vero) zagotavlja najpomembnejši označevalec, okoli katerega se organizirajo družbe in se združujejo (Bahgat in drugi, 2017). Zato so bili v raziskavo vključeni vsi ostali kazalniki, kot so stopnja revščine, stopnja srednješolske izobrazbe moških, stopnja revščine ter etnična in verska razdrobljenost ter ostali.

Na podlagi Pearsonovega koeficienta korelacije lahko ovržemo, da med državami z visoko stopnjo vertikalne neenakosti in nastankom konflikta obstaja statistično pomembna povezanost. Namreč med spremenljivkama stopnja vertikalne neenakosti oziroma Ginijev koeficient in nastankom etničnega konflikta ne obstaja povezanost. Stopnja vertikalne neenakosti, z mero Ginijev koeficient, ni povezana z nastankom etničnega konflikta. Tabela z izračunom povezanosti po letih je v Priloga 1: Izračun Pearsonovega koeficienta povezanosti med spremenljivkama stopnja vertikalne neenakosti in nastankom etničnega konflikta v obdobju od leta 1991 do 2017.

4.2.4 Stopnja revščine

Stopnja revščine je močan napovednik začetka konfliktov in konflikti pogosto povečujejo revščino (Collier in drugi, 2003). Da bi preprečili ponovni nastanek konflikta, obstaja potreba po gospodarskih politikah in reformah v obliki zaposlovanja in široko zastavljenih razvojnih programov. Vendar pa so dokazi o zmožnosti reform ekonomskih politik za ublažitev horizontalnih neenakosti v obdobju po konfliktih in tudi za preprečevanje ponovitve konfliktov omejeni in mešani (Bahgat in drugi, 2017).

Svetovna banka je danes glavni vir globalnih informacij o skrajni revščini in določa mednarodno linijo revščine. Meja revščine je bila spremenjena leta 2015 in od takrat velja, da oseba živi v skrajni revščini, če živi z manj kot 1,90 USD na dan. Dano merilo revščine temelji na denarni vrednosti porabe posamezne osebe (Roser & Ortiz-Ospina, 2017). Stopnja revščine v višini 1,90 USD na dan (PPP za leto 2011) je povprečni primanjkljaj dohodka ali

porabe iz meje revščine 1,90 USD na dan (pri čemer se šteje, da vsi, ki presegajo ta prag, nimajo manjke), izražen kot odstotek praga revščine (The World Bank, 2019c). V prihodnosti se pričakuje nekaj pozitivnega razvoja glede stopnje revščine, namreč pričakuje se, da se bo število ljudi v skrajni revščini še naprej zmanjševalo. Velik uspeh zadnje generacije je bil v tem, da je svet hitro napredoval proti najhujši revščini. Število ljudi v skrajni revščini se je zmanjšalo s skoraj 1,9 milijarde v letu 1990 na približno 650 milijonov leta 2018. Vendar napram zmanjšanju števila ljudi, ki živijo pod pragom revščine, svet do 2030 ne bo izničil skrajne revščine (Roser & Ortiz-Ospina, 2017).

Kljub napredku ostajajo izzivi pri merjenju stopnje revščine. V najrevnejših državah se morajo izboljšati pravočasnost, pogostost, kakovost in primerljivost raziskav v gospodinjstvih. Razpoložljivost in kakovost podatkov o spremljanju stopnje revščine ostaja nizka v majhnih državah, državah z občutljivimi razmerami in državah z nizkimi dohodki ter tudi v nekaterih državah s srednjimi dohodki. Redkejša merjenja in pomanjkanje primerljivosti razpoložljivih podatkov v nekaterih državah povzroča negotovost glede obsega zmanjševanja revščine. Pojavljajo se tudi vprašanja kakovosti podatkov pri merjenju revščine v gospodinjstvih. V anketah so podrobno zastavljena vprašanja o virih dohodkov in o tem, kako so bili porabljeni, kar mora skrbno evidentirati usposobljeno osebje. Dohodek je na splošno težje natančno meriti, potrošnja pa se približuje pojmu življenjskega standarda. Dohodek se lahko spreminja, četudi se življenjski standard ne. Lahko pride do primerov, ko celo podobne raziskave morda niso popolnoma primerljive zaradi razlik v času ali kakovosti in usposabljanju popisovalcev. Tudi primerjave držav na različnih ravneh razvoja predstavljajo potencialno težavo zaradi razlik v relativni pomembnosti potrošnje netržnih proizvodov. Lokalno tržno vrednost celotne potrošnje v naravi je treba tudi vključiti v skupne izdatke za potrošnjo, vendar to v nekaterih primerih ne drži. Večina podatkov anket zdaj vključuje vrednotenja za porabo ali dohodek iz lastne proizvodnje, vendar se metode vrednotenja razlikujejo (The World Bank, 2019c).

Na podlagi Pearsonovega koeficienta korelacije lahko delno potrdimo, da med državami z visoko stopnjo revščine in nastankom konflikta obstaja statistično pomembna povezanost. V grobem bi lahko rekli, da sta stopnja revščine in etnični konflikt statistično značilno pozitivno šibko povezana med seboj. Z večanjem stopnje revščine se statistično značilno zvišujejo tudi možnost nastanka etničnega konflikta v državi. Statistično značilna pozitivna povezanost se nakazuje po nekaterih letih, vendar je zaradi prevelikega števila manjkajočih vrednosti ni mogoče združiti v celoto, zato jo lahko opazujemo le po letih. Tabela z izračunom povezanosti po letih je v Prilogi 2: Izračun Pearsonovega koeficienta povezanosti med spremenljivkama stopnja revščine in nastankom etničnega konflikta v obdobju od leta 1991 do 2017.

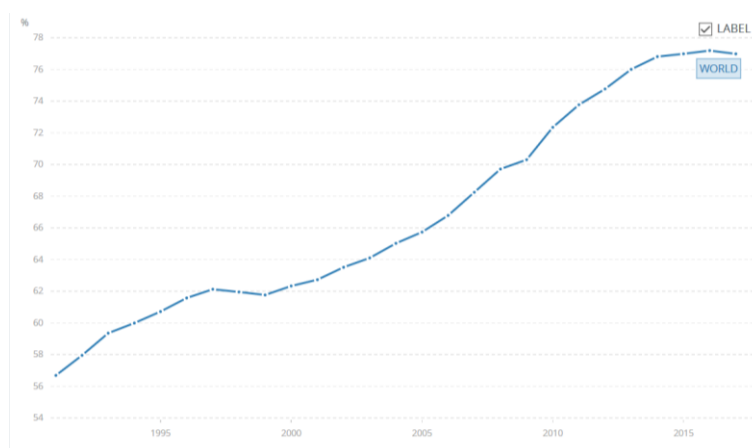
4.2.5 Stopnja srednješolske izobrazbe moških

Collier in Hoeffler (2004) sta ugotovila, da je v državah z nižjo stopnjo srednješolske izobrazbe moških večja verjetnost nastanka konflikta, namreč nižja kot je izobrazba, manj je verjetnosti za gradnjo kariere in boljšega zaslužka, zato je tudi strošek upora cenejši. Izobrazbo lahko štejemo kot socialno horizontalno neenakost. Østby (2008) trdi, da je neenakost v izobraževanju povezana z nastopom civilnih konfliktov v državah v razvoju, in da je lokalna relativna prikrajšanost v izobraževanju povezana z lokaliziranim skupnostnim konfliktom (Fjelde & Ostby, 2014). Spremenljivka, stopnja srednješolske izobrazbe moških, je uporabljena zaradi preverbe stopnje srednješolske izobrazbe moških. Poudarek je namreč na mladih moških, ker so le-ti največkrat rekrutirani v uporniške skupine (Collier & Hoeffler, 2004).

Stopnja vpisa moških v srednjo šolo je izražena v bruto, predstavlja pa razmerje med celotnim vpisom, ne glede na starost oziroma populacijo v starostni skupini, ki uradno ustreza prikazani stopnji izobrazbe. Srednješolsko izobraževanje se odvija po končanem osnovnošolskem izobraževanju, ki je na primarni ravni, in je namenjeno postavitvi temeljev za vseživljenjsko učenje in človeški razvoj. Srednješolsko izobraževanje pa ponuja poučevanje, ki je že bolj usmerjeno v določene predmete ali znanja in kjer poučujejo bolj specializirani učitelji (The World Bank, 2019č).

Spodnja slika 3 prikazuje gibanje stopnje srednješolske izobrazbe moških od leta 1991 do leta 2017. Vidimo lahko, da se je stopnja srednješolske izobrazbe moških, v danem razponu let, dvignila za malo več kot 20 odstotkov.

Slika 3: Globalno gibanje stopnje srednješolske izobrazbe moških od leta 1991 do 2017

Vir: The World Bank (2019č).

Bruto vpisni količnik za srednješolsko izobraževanje moških se izračuna tako, da se število študentov, vpisanih v srednješolsko izobraževanje, ne glede na starost deli s populacijo v starostni skupini, ki uradno ustreza srednješolskemu izobraževanju, in pomnoži s 100. Podatki o izobraževanju so pridobljeni iz Urada za statistiko organizacije Združenih narodov

za izobraževanje, znanost in kulturo (v nadaljevanju UNESCO), iz uradnih odgovorov na letno raziskavo o izobraževanju. Da se zagotovi primerljivost izobraževalnih programov na mednarodni ravni, so vsi podatki razporejeni v mednarodni standardni klasifikaciji izobraževanja (v nadaljevanju ISCED) (The World Bank, 2019č). Kazalniki vpisa temeljijo na letnih šolskih anketah, vendar ne odražajo nujno dejanske udeležbe med letom. Tudi trajanje izobraževanja se razlikuje po državah in lahko vpliva na stopnje vpisa, čeprav si ISCED prizadeva zmanjšati razliko. Na primer, krajše trajanje osnovnošolskega izobraževanja se nagiba k povečanju stopnje in obratno. Do tega pride zato, ker so starejši otroci bolj izpostavljeni tveganju za opustitev šolanja. Omejitev je lahko tudi, da je starost ob vpisu napačno ocenjena ali napačna, zlasti v skupnostih, kjer se registracija rojstev ne izvaja strogo (The World Bank, 2019č).

Na podlagi Pearsonovega koeficienta korelacije lahko delno potrdimo, da med državami z nižjo stopnjo srednješolske izobrazbe moških in nastankom konflikta obstaja statistično pomembna povezanost. V grobem bi lahko rekli, da sta stopnja srednješolske izobrazbe moških in etnični konflikt statistično značilno negativno šibko povezana med seboj. Z večanjem srednješolske izobrazbe moških se statistično značilno znižujejo etnični konflikti v državi. Statistično značilna negativna povezanost se nakazuje, vendar je zaradi prevelikega števila manjkajočih vrednosti ni mogoče združiti v celoto, zato jo lahko opazujemo le po letih. Tabela z izračunom povezanosti po letih je v Prilogi 3: Izračun Pearsonovega koeficienta povezanosti med spremenljivkama stopnja srednješolske izobrazbe moških in nastankom etničnega konflikta v obdobju od leta 1991 do 2017.

4.2.6 Marginalizirane etnične skupine

Premagovanje marginalizacije manjšin ima koristi za nacionalne razvojne procese in doseganje rasti. Manjšine so pogosto revnejše, pogosteje vpletene v konflikte in imajo manjši dostop do mehanizmov upravljanja. Diskriminacija manjšin je glavni dejavnik revščine in neenakosti (United Nations Development Programme, 2010). Stopnja revščine je močan napovednik konflikta (Collier in drugi, 2003) kot tudi stopnja neenakosti (Bahgat in drugi, 2017).

Podatki na GROW^{up} platformi (Girardin, Hunziker, Cederman, Bormann & Vogt, 2015) vključujejo številne spremenljivke, ki se nanašajo na sestavo etničnih skupin v državi glede na velikost in status moči (Bormann, Girardin, Hunziker & Vogt, 2015). Uporabljeni podatki o vsoti prebivalstva vseh marginaliziranih skupin v posameznih državah kot del celotnega prebivalstva so pridobljeni iz nabora podatkov etničnih razmerij moči (Vogt in drugi, 2015), ki so vključeni v platformo GROW^{up}. Razpon vrednosti spremenljivke je od 0 do 1. Bolj kot se vrednost spremenljivke približa vrednosti 1, večja je vsota prebivalstva vseh marginaliziranih skupin v posamezni državi (Bormann, Girardin, Hunziker & Vogt, 2015).

Omejitev je, da izbrani podatki etničnih razmerij moči vključujejo nabor držav, za katere nobena etnična skupina ni kodirana kot politično pomembna v celotnem obdobju, ki ga

zajema podatkovni niz. Za te države je kodirana skupina nadomestnih mest, ki so politično nepomembna skozi celotno obdobje. V teh državah so vse spremenljivke, ki se nanašajo na skupne velikosti skupine ali stanje moči, kodirane kot manjkajoče (Bormann, Girardin, Hunziker & Vogt, 2015).

Na podlagi Pearsonovega koeficienta korelacije lahko potrdimo, da med državami z višjim deležem populacije vseh marginaliziranih skupin v državi in nastankom etničnega konflikta obstaja statistično pomembna šibka povezanost. Moč povezanosti oziroma Pearsonov koeficient korelacije je 0,260, kar je razvidno v tabeli 3. Z večanjem deleža marginaliziranih skupin v državi se statistično značilno povečuje možnost nastanka etničnega konflikta v državi.

Tabela 3: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama delež populacije vseh marginaliziranih skupin v državi in nastanek etničnega konflikta

		Etnični konflikt skupaj
MEG skupaj	Pearsonov koeficient korelacije	,260**
	p (dvostranska)	,007
	N	105

Prerejeno po Girardin, Hunziker, Cederman, Bormann & Vogt (2015).

4.2.7 Etnična raznolikost

Temeljno vprašanje, ki se tiče etnične raznolikosti, je, ali vodi do konflikta (Estaban, Mayoral & Ray, 2012). Prvič, nekateri avtorji trdijo, da imajo etnično raznolike družbe večjo verjetnost etničnih konfliktov, kar lahko vodi do državljanske vojne. Politična nestabilnost, ki jo povzročajo potencialna etnična trenja, negativno vpliva na naložbe in posredno na stopnjo rasti gospodarstva. Drugič, etnična raznolikost lahko povzroči visoko raven korupcije, kar bi lahko odvrnilo naložbe. Običajno poslovanje v družbi z možnostjo nastanka etničnih trenj oziroma konflikta ni mogoče, saj ta položaj vpliva na vse gospodarske dejavnosti. Trgovina je lahko omejena na posameznike iz iste etnične skupine, javna infrastruktura je lahko etnično pristranska, državni izdatki lahko dajejo prednost nekaterim etničnim skupinam in podobno. Skupni element vseh teh mehanizmov je obstoj etničnega boja, ki se po družbenih in političnih poteh širi v gospodarstvo (Montalvo & Reynal-Querol, 2005).

Estaban, Mayoral in Ray (2012) so ugotovili, da razdrobljenost do neke mere vpliva na konflikt. Vendar je potrebno izbrati ustrezno obliko razdrobljenosti, odvisne od narave konflikta. Ali je konflikt glede javnih ali zasebnih dobrin ter kolikšna je stopnja povezanosti znotraj skupin, ki so v konfliktu (Estaban & Ray, 2011). Fearon in Laitin (2003) ter Collier in Hoeffler (2004) ugotavljajo, da niti etnična frakcionalizacija niti verska frakcionalizacija nimata statistično pomembnega vpliva na verjetnost državljanskih vojn. Različni avtorji

pridejo do različnih zaključkov glede vpliva razdrobljenosti na nastanek konflikta (Montalvo & Reynal-Querol, 2005). Estaban, Mayoral in Ray (2012) so v svoji raziskavi ugotovili, da ima etnična polarizacija velik in zelo pomemben vpliv na konflikt. Kar kaže, da sta javni in zasebni sestavni del konflikta na splošno prisotna, in da je kohezija znotraj skupine močna med konfliktom (Estaban, Mayoral & Ray, 2012).

4.2.7.1 Etnična razdrobljenost

Mera etnične razdrobljenosti je uporabljena kot mera etnične raznolikosti (Fearon, 2003) in je postala ena od standardov za razlago čezmejnih razlik v ekonomski blaginji. Etnična razdrobljenost je merjena ne samo z jezikovnimi razlikami med skupinami, ampak tudi z vsemi ostalimi diferencami med njimi. Za definiranje etničnosti je nujno, da se uporabi tako jezikovni kot tudi rasni oziroma fizični kriterij. V Afriki načeloma zadostuje raziskovanje etničnosti z jezikovnim kriterijem, v Latinski Ameriki je nujen rasni oziroma fizični kriterij. Namreč v Južni Ameriki je jezikovna struktura zaradi kolonizacije po večini homogena in ne predstavlja ločitve med različnimi etničnimi skupinami (Alesino, Devleeschauwer, Easterly, Kuralt & Wacziarg, 2003). Collier in Hoeffler (1998) sta ugotovila, da na nastanek konflikta ne vpliva samo etnično-jezikovna razdrobljenost, ampak vsakršne razlike med pripadniki uporniške skupine in ostalimi prebivalci. Alesino, Devleeschauwer, Easterly, Kuralt in Wacziarg (2003) so v svoji raziskavi dokazali, da etnična razdrobljenost negativno vpliva na gospodarsko blaginjo, predvsem na stopnjo rasti in na dohodek, zaradi učinkov povezave konflikta s politiko in institucijami. Collier in Hoeffler (2004) ter Fearon in Laitin (2003) ne označujejo etnične raznolikosti kot pomembnega napovedovalca nastanka konflikta.

Uporabljena mera za etnično razdrobljenost je izvzeta iz raziskave od Alesino, Devleeschauwer, Easterly, Kuralt in Wacziarg (2003). Vključuje kombinacijo rasne in jezikovne komponente. Razlikuje se glede na državo in na to katera komponenta je bolj pravilna za določeno območje. Klasifikacija je bila izdelana na podlagi mnenja antropologov in etnologov. Po končani raziskavi, je etnična variabla obsegala okvirno 650 različnih etničnih skupin (Alesino, Devleeschauwer, Easterly, Kuralt & Wacziarg, 2003).

Ena od največjih omejitev pri merjenju etnične razdrobljenosti je, da je lahko endogena, saj se definicija skupine lahko spreminja skozi čas. Primer, ki ga avtorji omenjajo, sta skupini Tutsi in Hutu v Ruandi, kjer naj bi belgijski kolonizatorji še toliko bolj poudarili razlike med skupinama, nekateri celo trdijo, da naj bi jih ustvarili. Razdrobljenost se lahko razvija endogeno kot funkcija migracij ali medskupinskega mešanja. Zaradi omenjenih omejitev mera razdrobljenosti zajame razlike, ki imajo velik pomen na ekonomski oziroma gospodarski izid (Alesino, Devleeschauwer, Easterly, Kuralt & Wacziarg, 2003). Pri raziskovanju je potrebno paziti, kako se dojema razdrobljenost v povezavi z odvisno spremenljivko in kaj naj bi ta predvidela (Fearon, 2003).

Na podlagi Pearsonovega koeficienta korelacije lahko potrdimo, da med državami z višjo stopnjo etnične razdrobljenosti in nastankom konflikta obstaja statistično pomembna povezanost. Neodvisna spremenljivka stopnja etnične fraktalizacije in odvisna spremenljivka nastanek etničnega konflikta sta statistično značilno pozitivno šibko povezana med seboj. Moč povezanosti oziroma Pearsonov koeficient korelacije je 0,155, kar je razvidno v tabeli 4. Z večanjem stopnje etnične fraktalizacije se statistično značilno povečuje verjetnost nastanka etničnega konflikta v državi.

Tabela 4: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama stopnja etnične razdrobljenosti in nastanek etničnega konflikta

		Etnični konflikt skupaj
Etnična fraktalizacija	Pearsonov koeficient korelacije	,155[*]
	p (dvostranska)	,034
	N	188

Prirejeno po Girardin, Hunziker, Cederman, Bormann & Vogt (2015) in Alesino, Devleeschauwer, Easterly, Kuralt & Wacziarg (2003).

4.2.7.2 Verska razdrobljenost

Mera verske razdrobljenosti, v nasprotju z etnično in jezikovno, pokaže pozitivno korelacijo z dobrim upravljanjem. Mera verske razdrobljenosti je namreč višja v bolj svobodnih in tolerantnih družbah (Alesino, Devleeschauwer, Easterly, Kuralt & Wacziarg, 2003).

Alesino, Devleeschauwer, Easterly, Kuralt in Wacziarg (2003) so stopnjo verske razdrobljenosti izmerili na podlagi podatkov iz Encyclopedia Britannica. Ti podatki so manj sporni in nagnjeni k arbitražnim opredelitvam kot podatki o etnični razdrobljenosti. Namreč podatki o mejah določenih religij so bolj natančni in jasni ter definicije bolj dosledne. Podatki zajemajo 294 različnih religij (Alesino, Devleeschauwer, Easterly, Kuralt & Wacziarg, 2003).

Na podlagi Pearsonovega koeficienta korelacije lahko ovržemo, da med državami z višjo stopnjo verske razdrobljenosti in nastankom konflikta obstaja statistično pomembna povezanost. Moč povezanosti oziroma Pearsonov koeficient korelacije je $-0,108$, kar je razvidno v tabeli 5. Verska razdrobljenost in nastanek etničnega konflikta nista statistično značilno povezana med seboj.

Tabela 5: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama stopnja verske razdrobljenosti in nastanek etničnega konflikta

		Etnični konflikt skupaj
Verska fraktalizacija	Pearsonov koeficient korelacije	-,108
	p (dvostranska)	,139
	N	188

Prirejeno po Girardin, Hunziker, Cederman, Bormann & Vogt (2015) in Alesino, Devleeschauwer, Easterly, Kuralt & Wacziarg (2003).

4.2.7.3 Polarizacija

V zadnjem času se, poleg razdrobljenosti za mero etnične, religijske in jezikovne heterogenosti, uporablja polarizacija. Polarizacija je maksimirana, ko sta dve skupini enake velikosti, v primerjavi z razdrobljenostjo, ki se poveča, ko je več manjših skupin. Stopnja polarizacije naj bi se povečala, ko se poveča razdalja oziroma razlike med skupinami. Vprašanje, ki se tukaj pojavi, je, ali je država z več manjšimi etničnimi skupinami bolj ali manj stabilna kot država z dvema velikima skupinama (Alesino, Devleeschauwer, Easterly, Kuralt & Wacziarg, 2003). Horowitz (1985) poudarja, da je največja verjetnost za konflikt v družbah, kjer se velika etnična manjšina sooča z etnično večino. Collier in Hoeffler (1998) sta ugotovila, da bi bili koordinacijski stroški najnižji, ko bi se prebivalstvo polariziralo med etnično skupino, identificirano z vlado, in drugo etnično skupino podobne velikosti, identificirano z uporniki. Collier (2001) poudarja, da razmerje med etnično raznolikostjo in nastankom potencialnih konfliktov ni monotono. Visoko heterogene družbe imajo celo manjšo verjetnost državljanskih vojn kot homogene družbe. Največje tveganje je povezano s srednjo paleto etnične raznolikosti. Z razdrobljenostjo tega ni mogoče dokazati. Montalvo in Reynal-Querol (2005) sta definirala indeks polarizacije, ki naj bi bil bolj primeren za raziskovanje povezave med etnično raznolikostjo in nastankom konfliktov.

Na podlagi Pearsonovega koeficienta korelacije lahko ovržemo, da med državami z višjo stopnjo polarizacije in nastankom konflikta obstaja statistično pomembna povezanost. Spremenljivki stopnja polarizacije in nastanek etničnega konflikta nista statistično značilno povezani med seboj. Moč povezanosti oziroma Pearsonov koeficient korelacije je 0,095, kar je razvidno v tabeli 6. Stopnja polarizacije ne vpliva na nastanek etničnega konflikta.

Tabela 6: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama stopnja polarizacije in nastanek etničnega konflikta

		Etnični konflikt skupaj
Polarizacija	Pearsonov koeficient korelacije	,095
	p (dvostranska)	,267
	N	137

Prirjeno po Girardin, Hunziker, Cederman, Bormann & Vogt (2015) in Montalvo & Reynal-Querol (2005).

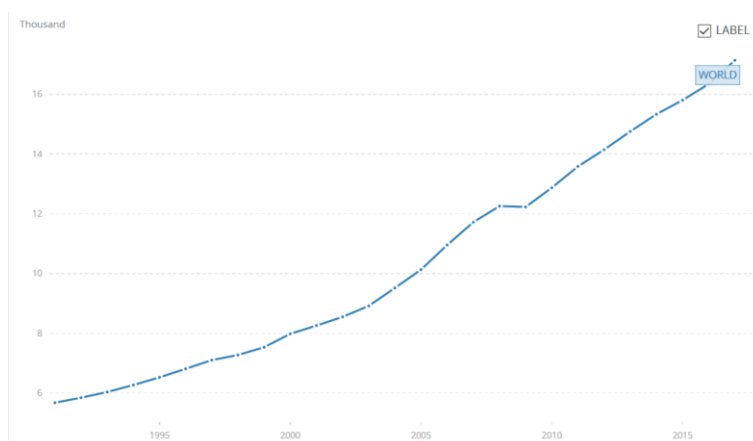
4.2.8 Stopnja gospodarske rasti in bruto domači proizvod

Collier in Hoeffler (1998) sta ugotovila, da je civilna vojna pojav držav z nizkimi dohodki, kjer so oportunistni stroški upornišva nizki. Osredotočila sta se na priložnosti, ki se pojavijo iz atipičnih nizkih stroškov. Uporabila sta tri različne kriterije, eden izmed teh je bil BDP na prebivalca, kjer sta ugotovila, da je izguba nizkega dohodka cenejša kot visokega in ponovno dokazala, da je možnost nastanka konflikta večja v državah z nizko stopnjo BDP (Collier & Hoeffler, 2001). Po podatkih iz poročila Business and Peace 2018, Inštituta za ekonomijo in mir, imajo države z manj konflikti boljše povprečno gospodarsko uspešnost v primerjavi s povprečjem. Države z nižjo stopnjo miru so doživele gospodarsko stagnacijo. Njihova letna rast BDP na prebivalca se je v zadnjih šestih desetletjih v povprečju povečala le za en odstotek. Slaba gospodarska uspešnost je dejansko povzročila, da so države z nižjo stopnjo miru bolj ranljive za politično nestabilnost in nastanek konflikta. Države, ki pa so dosegle višjo stopnjo blaginje, so tudi dosegle izboljšave v miru (Institute for Economics & Peace, 2018b).

BDP na prebivalca je merjen na podlagi paritete kupne moči in je preračunan v mednarodne dolarje, ki imajo enako kupno moč kot ameriški dolar (The World Bank, 2019d). PPP meri skupni znesek blaga in storitev, ki jih lahko posamezna enota valute države kupi v drugi državi. PPP med državama A in B meri število enot valute države A, ki je potrebna za nakup košarice blaga ali storitev v državi A v primerjavi z eno enoto valute države B za nakup podobne košarice blaga v državi B. Pariteta kupne moči se tako lahko uporabi za pretvorbo stroškov košarice blaga in storitev v skupno valuto ob odpravljanju razlik v cenah med državami. Z drugimi besedami, pariteta kupne moči izenačuje kupno moč valut (The World Bank, 2019e).

Na spodnji sliki 4 je prikazano gibanje stopnje BDP na prebivalca na podlagi PPP od leta 1991 do leta 2017. Vidimo lahko, da se je stopnja BDP na prebivalca na podlagi PPP, v danem razponu let, dvignila in leta 2017 dosegla najvišjo stopnjo.

Slika 4: Globalno gibanje stopnje BDP na prebivalca na podlagi PPP od leta 1991 do 2017

Vir: *The World Bank (2019d)*.

Omejitev je, da zaradi velikih razlik v ravni cen v posameznih gospodarstvih, BDP pretvorjeni tržni tečaj ne meri natančno relativne velikosti gospodarstev in ravni materialne blaginje. PPP omogoča primerjavo donosa gospodarstva in blaginje njihovih prebivalcev v »realnih« pogojih, ter s tem nadzor nad razlikami v cenah med državami (The World Bank, 2019e).

Na podlagi Pearsonovega koeficienta korelacije lahko potrdimo, da med državami z nižjo stopnjo BDP in nastankom konflikta obstaja statistično pomembna povezanost. Stopnja BDP in nastanek etničnega konflikta sta statistično značilno negativno šibko povezana med seboj. Moč povezanosti oziroma Pearsonov koeficient korelacije je $-0,186$, kar je razvidno v tabeli 7. Z večanjem BDP-ja se manjša možnost nastanka etničnega konflikta v državi.

Tabela 7: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama stopnja BDP in nastanek etničnega konflikta

		Etnični konflikt skupaj
BDP	Pearsonov koeficient korelacije	-.186**
	p (dvostranska)	,010
	N	191

Prerejeno po Girardin, Hunziker, Cederman, Bormann & Vogt (2015) in *The World Bank (2019d)*.

Collier in Hoeffler (2001) sta ugotovila, da nižja kot je stopnja gospodarske rasti, manj je verjetnosti za zvišanje zaslužka zaposlenih, manj je priložnosti za zaposlitev za brezposelne ter večja je možnost trenj in konfliktov. Zmanjšanje revščine in naložbe v človeški kapital v revnih državah so veliko učinkovitejši instrumenti za dosego globalnega miru in stabilnosti kot nadaljnja izboljšanja bogatih gospodarstev. Gospodarska uspešnost zmanjšuje možnost nastanka konflikta s krepitvijo mrež ekonomske odvisnosti med družbenimi skupinami,

zmanjšanjem javnih pritožb, povečanjem stroškov zaposlovanja upornikov in krepitevijo zmogljivosti države za boj proti uporništvu (Hegre in drugi, 2016).

Agregati letne odstotne stopnje rasti BDP po tržnih cenah glede na stalno lokalno valuto temeljijo na stalnih ameriških dolarjih za leto 2010. BDP je vsota bruto dodane vrednosti vseh rezidenčnih proizvajalcev v gospodarstvu, zmanjšana za vmesno blago in storitve, porabljene v proizvodnji, pred obračunavanjem porabe osnovnega kapitala v proizvodnji. Vključeni so vsi davki na proizvode in izključene so vse subvencije, ki niso vključene v vrednost proizvodov. Skupni BDP se meri po odkupnih cenah. Izračuna se brez odbitkov za amortizacijo proizvedenih sredstev ali za izčrpavanje in degradacijo naravnih virov. Serije lokalnih valut se pretvorijo v stalne ameriške dolarje po menjalnem tečaju v skupnem referenčnem letu (The World Bank, 2019f).

Na spodnji sliki 5 je prikazano gibanje stopnje letne procentualne gospodarske rasti BDP od leta 1991 do leta 2017. Vidimo lahko, da je stopnja gospodarske rasti dosegla vrh leta 2000 in ponovno leta 2004 ter bila do leta 2009 dokaj sorazmerna. Leta 2009 je dosegla izrazit padec, ki kaže posledico velike recesije, ki je trajala od leta 2007 do leta 2009 (Chappelow, 2019). Leta 2010 je dosegla ponovni vzpon, nato se je ponovno znižala. V letu 2017 se kaže ponovni dvig letne stopnje gospodarske rasti.

Slika 5: Globalno gibanje letne procentualne stopnje gospodarske rasti od leta 1991 do 2017

Vir: The World Bank (2019f).

Vsak prispevek k rasti gospodarstva se meri z rastjo dodane vrednosti v industriji. Dodano vrednost v stalnih cenah ocenimo tako, da izmerimo količino proizvedenih proizvodov in storitev v določenem obdobju, jih ovrednotimo po dogovorjenem naboru baznih letnih cen in odštejemo stroške vmesnih vložkov, tudi v stalnih cenah. Ta metoda dvojne deflacije zahteva podrobne informacije o strukturi cen vhodnih in izhodnih izdelkov. Vendar se v mnogih panogah dodana vrednost ekstrapolira iz osnovnega leta z uporabo indeksov izhodnih elementov proizvodnje ali, redkeje, vhodnih. Zlasti v storitvenih panogah, vključno z vladnimi službami, se dodana vrednost v stalnih cenah pogosto pripisuje vložku delovne

sile, kot so realne plače ali število zaposlenih. Ker ni natančno opredeljenih meritev izhodnih elementov, je merjenje rasti storitev še vedno težko. Omejitve je tudi, da nepravilno upoštevani tehnični napredek, ki lahko privede do izboljšanja proizvodnih procesov, kakovosti blaga in storitev, lahko vpliva na izkrivljeno mero dodane vrednosti in prav tako na rast. Kadar se vložki uporabljajo za ocenitev izhodnih elementov proizvodnje, kar velja pri netržnih storitvah, neizmerjen tehnični napredek vodi do podcenjevanja obsega proizvodnje. Podobno velja tudi za nemerjene izboljšave kakovosti. Rezultat je lahko podcenjevanje rasti in izboljšanja produktivnosti ter precenjevanje inflacije. Velik problem za merjenje predstavljajo tudi neformalne gospodarske dejavnosti. Da Svetovna banka pridobi primerljive vrste podatkov o stalnih cenah za računanje agregatov v skupnem referenčnem letu, mora prilagoditi BDP in dodano vrednost industrijskega izvora (The World Bank, 2019f).

Na podlagi Pearsonovega koeficienta korelacije lahko ovržemo, da med državami z nižjo stopnjo gospodarske rasti in nastankom konflikta obstaja statistično pomembna povezanost. Stopnja gospodarske rasti in nastanek etničnega konflikta nista statistično značilno povezana med seboj. Moč povezanosti oziroma Pearsonov koeficient korelacije je 0,059, kar je razvidno v tabeli 8. Višja stopnja gospodarske rasti ni povezana z nastankom etničnega konflikta.

Tabela 8: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama stopnja gospodarske rasti in nastanek etničnega konflikta

		Etnični konflikt skupaj
Stopnja gospodarske rasti	Pearsonov koeficient korelacije	,059
	p (dvostranska)	,414
	N	191

Prirejeno po Girardin, Hunziker, Cederman, Bormann & Vogt (2015) in The World Bank (2019f).

4.2.9 Stopnja brezposelnosti

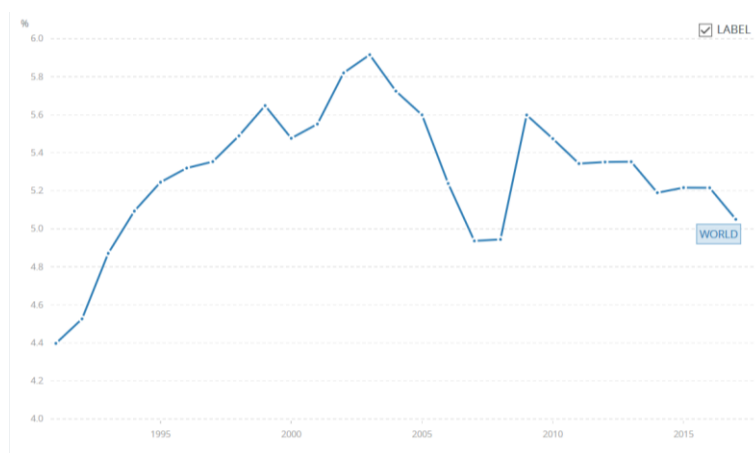
Razširjeno je mnenje, da je brezposelnost mladih ključni vzrok uporništva ali državljanske vojne (Urdal, 2004; Cincotta, Engelman & Anastasion 2003). Grossman (1991) trdi, da je brezposelnost včasih impliciten in ne ekspliciten dejavnik. Nikoli ni naveden kot izključni dejavnik, ki povzroča konflikt, ampak je v kombinaciji z drugimi ekonomskimi spremenljivkami in kazalniki preferenc, priložnosti in stroškov.

Paradoksalno je, da v državah z nizko stopnjo brezposelnosti ni revščine ter da se v državah z visoko stopnjo gospodarskega razvoja in nizko stopnjo revščine pojavi visoka stopnja brezposelnosti. Na primer v dobro razvitih državah si lahko delavci privoščijo, da čakajo na primerna ali zaželena delovna mesta. Toda visoka in trajna brezposelnost kaže na resno neučinkovitost dodeljevanja sredstev. Brezposelnost je eden ključnih ukrepov za spremljanje

napredka države k doseganju ciljev trajnostnega razvoja. Stopnja brezposelnosti se nanaša na delež neaktivne delovne sile. Brezposelna oseba je oseba brez dela, ki išče delo in je na voljo za delo. Vključeni so ljudje, ki so izgubili službo ali pa so prostovoljno zapustili delo. Kot brezposelne se štejejo tudi osebe, ki trenutno ne iščejo dela, ampak imajo dogovor o prihodnji zaposlitvi. Podlaga za ta kazalnik je delovna sila ali tako imenovan ekonomsko aktiven del prebivalstva. Ocene temeljijo na nacionalno reprezentativnih raziskavah delovne sile, pri čemer se drugi viri (popisi prebivalstva in ocene, ki jih poročajo na nacionalni ravni) uporabljajo samo, če ni na voljo nobenih drugih podatkov (The World Bank, 2019g).

Na spodnji sliki 6, je prikazano gibanje stopnje brezposelnosti od leta 1991 do 2017. Stopnja brezposelnosti je dosegla vrh leta 2003. Po letu 2010 se stopnja brezposelnosti postopoma niža.

Slika 6: Globalno gibanje stopnje brezposelnosti od leta 1991 do 2017

Vir: The World Bank (2019g).

Kriteriji za ugotavljanje, kateri ljudje se kategorizirajo kot brezposelni, se med državami razlikujejo. Težko je izmeriti kakšna je zaposlenost oziroma brezposelnost v kmetijstvu, predvsem zaradi sezonske brezposelnosti. Težave se pa pojavijo tudi pri sledenju zaposlenosti oziroma nezaposlenosti v neformalnem sektorju. Obstajajo tudi osebe, ki trenutno niso na trgu dela in si želijo delati, vendar dela ne iščejo aktivno, ker menijo, da so zaposlitvene možnosti omejene ali pa se soočajo z diskriminacijo ali pa drugimi socialnimi ovirami. Imenujemo jih skriti brezposelni in vplivajo na oceno brezposelnosti. Omejitev se pojavi tudi pri ženskah, ki so pogosto odgovorne za nego otrok in starejših ter za gospodinjске zadeve. Zato dostikrat niso na voljo v kratkem referenčnem obdobju, saj se morajo pred začetkom del dogovoriti (The World Bank, 2019g).

Na podlagi Pearsonovega koeficienta korelacije lahko potrdimo, da med državami z višjo stopnjo brezposelnosti in nastankom konflikta obstaja statistično pomembna povezanost. Stopnja brezposelnosti in nastanek etničnega konflikta sta statistično značilno negativno šibko povezana med seboj. Moč povezanosti oziroma Pearsonov koeficient korelacije je –

0,157, kar je razvidno v tabeli 9. Nižji kot je odstotek delovne sile oziroma višji kot je odstotek brezposelnosti, večja je možnost nastanka etničnega konflikta.

Tabela 9: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama stopnja brezposelnosti in nastanek etničnega konflikta

		Etnični konflikt skupaj
Stopnja brezposelnosti	Pearsonov koeficient korelacije	-.157*
	p (dvostranska)	,038
	N	174

Prerejeno po Girardin, Hunziker, Cederman, Bormann & Vogt (2015) in The World Bank (2019g).

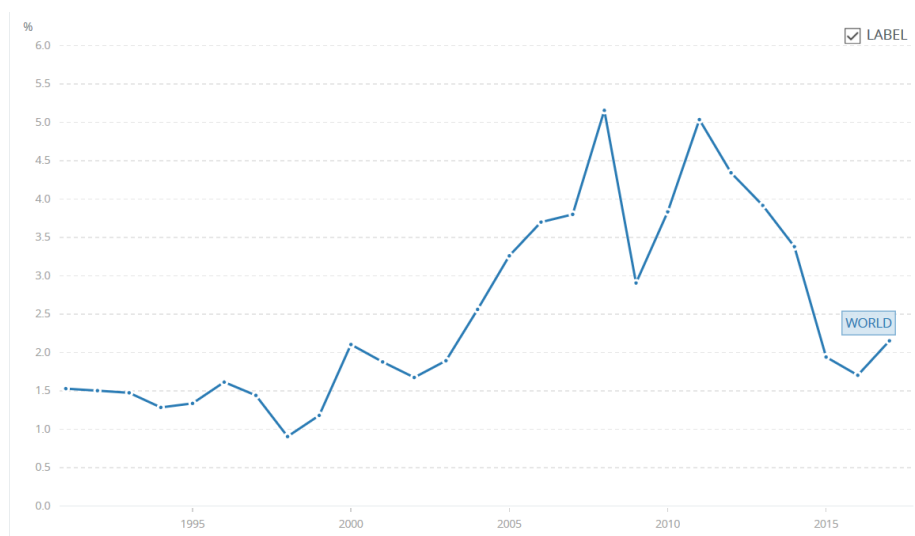
4.2.10 Naravni resursi

Prezenca naravnih virov poveča možnost nastanka vojne, naravni viri so namreč privlačni za upornike, saj so lahek plen in prinesejo veliko materialno korist (Collier & Hoeffler, 1998). Mac Ginty in Williams (2009) sta zapisala, da po mnenju ekonomistov gospodarska odvisnost od izvoza naravnih virov poveča možnost za nastanek konflikta. Vendar po opazovanju Cramerja (2006) sama prisotnost naravnih virov ne vpliva na nastanek konflikta. Pomanjkanje in nasilje sta produkta socialnih povezav in nista odvisna od nekega določenega predmeta ali vira (Cramer, 2006). Z drugimi besedami, pomembno je upravljanje z naravnimi viri, ne pa sam vir (Mac Ginty & Williams, 2009).

Skupne najemnine za naravne resurse so vsota najemnin za nafto, najemnin za zemeljski plin, najem mehkega in trdega premoga ter mineralnih in gozdnih najemnin (The World Bank, 2019h). Vrednosti oziroma ocene so bile narejene na podlagi publikacije Svetovne banke z naslovom *The changing wealth of nations: measuring sustainable development in the new millennium* (Lange in drugi, 2010). Upoštevanje prispevka naravnih virov h gospodarstvu je pomembno pri oblikovanju analitičnega okvirja za trajnostni razvoj. V nekaterih državah dohodki iz naravnih virov predstavljajo velik delež BDP-ja. Izračunajo se kot razlika med ceno blaga in povprečnimi stroški proizvodnje tega blaga. Izvede se z oceno svetovne cene enot določenega blaga in odštevanjem ocen povprečnih stroškov na enoto stroškov pridobivanja ali nabiranja. Vključeni so običajni donosi kapitala. Najemnine na enoto se pomnožijo s fizičnimi količinami, ki jih države izločijo ali pobirajo, da se določi najemnina za vsako blago kot delež BDP-ja (The World Bank, 2019h).

Na spodnji sliki 7, je prikazano gibanje prezence naravnih virov v obdobju od leta 1991 do 2017. Najvišja prisotnost je bila v letih 2008 in 2012. Po letu 2012 je bil padec, ter po letu 2016 rahlo zvišanje prezence.

Slika 7: Globalno gibanje prezence naravnih virov od leta 1991 do 2017

Vir: *The World Bank (2019h)*.

Omejitev pri kazalniku naravni viri je, da se dana opredelitev ekonomskih rent razlikuje od tiste, ki se uporablja v sistemu nacionalnih računov. Tam so najemnine oblika dohodka od lastnine, sestavljene iz plačila najemnine lastnikom zemljišč za uporabo zemljišča ali plačila lastnikom za sredstva po institucionalnih enotah, ki jim omogočajo pridobivanje podzemnih nahajališč (The World Bank, 2019h).

Na podlagi Pearsonovega koeficienta korelacije lahko ovržemo, da med državami z višjo stopnjo prisotnosti naravnih virov in nastankom konflikta obstaja statistično pomembna povezanost. Moč povezanosti oziroma Pearsonov koeficient korelacije je 0,088, kar je razvidno v tabeli 10. Stopnja prisotnosti naravnih virov in nastanek etničnega konflikta nista statistično značilno povezana med sabo.

Tabela 10: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama stopnja prisotnosti naravnih virov in nastanek etničnega konflikta

		Etnični konflikt skupaj
Naravni resursi	Pearsonov koeficient korelacije	,088
	p (dvostranska)	,264
	N	164

Prirejeno po Girardin, Hunziker, Cederman, Bormann & Vogt (2015) in *The World Bank (2019h)*.

4.2.11 Naftne rente

Napredna in razvijajoča gospodarstva so odvisna od nafte. Njihov način življenja, politika in gospodarstvo bi bili nevzdržni, če ne bi imeli zagotovljenega rednega dostopa do nafte in vedoč, da imajo rezerve (Mac Ginty & Williams, 2009). Res je tudi, da velike zahodnjaške države niso odvisne od nafte na konfliktnih območjih, ki so bogata z naravnimi viri. ZDA je bila namreč leta 2006 tretji največji proizvajalec nafte na svetu. Veliko vlogo igra trajni in stalni dostop do nafte. Povpraševanje po nafti, vodi, lesu, diamantih in ostalih naravnih virih ostaja sprožilec konfliktov (Mac Ginty & Williams, 2009).

Najemnine za nafto ovrednotimo kot razliko med vrednostjo proizvodnje surove nafte po svetovnih cenah in skupnimi povprečnimi stroški proizvodnje. Izračun poteka po istem postopku kot pri naravnih resursih, saj je nafta del njih (The World Bank, 2019i).

Na spodnji sliki 8, je prikazano gibanje prezenca naftnih rent v obdobju od leta 1991 do 2017. Najvišja prisotnost je bila v letih 2009 in 2012. Po letu 2012 je bil padec, ter po letu 2016 rahlo zvišanje prezenca.

Slika 8: Globalno gibanje prezenca naftnih rent od leta 1991 do 2017

Vir: The World Bank (2019i).

Omejitev pri vrednotenju kazalnika naftne rente je identična kot pri naravnih resursih.

Na podlagi Pearsonovega koeficienta korelacije lahko ovržemo, da med državami z višjo stopnjo naftnih rent in nastankom konflikta obstaja statistično pomembna povezanost. Moč povezanosti oziroma Pearsonov koeficient korelacije je 0,003, kar je razvidno v tabeli 11. Višja stopnja naftnih rent in nastanek etničnega konflikta nista statistično značilno povezana med seboj.

Tabela 11: Pearsonov koeficient korelacije med spremenljivkama višja stopnja naftnih rent in nastanek etničnega konflikta

		Etnični konflikt skupaj
Naftne rente	Pearsonov koeficient korelacije	,003
	p (dvostranska)	,971
	N	160

Prirajeno po Girardin, Hunziker, Cederman, Bormann & Vogt (2015) in The World Bank (2019i).

4.2.12 Stopnja vladavine prava

Kakovost formalnih vladnih institucij in dobro upravljanje sta pomembna dejavnika tako za zmanjšanje neenakosti kot tudi za preprečevanje nastanka konfliktov (Bahgat in drugi, 2017). Pri močnih demokratičnih državah je manj verjetnosti, da pride do vojne in tudi, da se bodo borile med seboj. Za doseg miru je pomembna vrsta režima (Hegre, 2001). Vendar je treba tukaj poudariti, da to velja za močne demokracije, namreč hibridni režimi, revne in pol demokracije imajo veliko tveganje za začetek konflikta (Hegre & Nygård, 2015). Dobro upravljanje je večplasten koncept, ki ga sestavljajo različne dimenzije, kot so kakovost birokracije, vladavina prava, korupcija, ekonomske politike, vpletenost vojske v politiko, politična izključenost in represija ter formalne politične institucije. Enakopravna uporaba zakonov za vse državljane s strani pravosodnih organov se razlikuje med državami. Vladavina prava je tisti vidik dobrega upravljanja, ki zagotavlja izvrševanje lastninskih pravic in pogodb. Loči pa tudi sodnike od odločevalcev ter omogoča državljanom, da izvolijo predstavnike in s tem vplivajo na zakonodajo (Hegre & Nygård, 2015). Ni pravilo, da imajo močne demokracije visoko stopnjo vladavine prava, oziroma da imajo nedemokratične države slabe sodne sisteme (Hegre & Nygård, 2015). Taydas, Peksen in James (2010) trdijo, da imajo države z visoko stopnjo vladavine prava manj socialnih konfliktov.

Podatki za stopnjo vladavine prava so pridobljeni iz projekta Svetovni kazalniki upravljanja, Svetovne banke. Ostali kazalniki so še glas in odgovornost, politična stabilnost in odsotnost nasilja, učinkovitost vlade, kakovost predpisov in nadzor korupcije. Podatki so izbrani za več kot 200 držav in ozemelj ter za obdobje od leta 1996 naprej. Združujejo stališča podjetij, državljanov in strokovnjakov iz razvitih in manj razvitih držav ter temeljijo na več kot 30 virih posameznih anketnih inštitutov, nevladnih organizacij, mednarodnih organizacij, think tankih in podjetjih zasebnega sektorja. Kazalnik vladavina prava vsebuje dojemanje stopnje zaupanja in spoštovanja agentov v družbo, kakovost izvrševanja pogodb, lastninskih pravic, policije in sodišča. Zajema tudi verjetnost kriminala in nasilja. Posamezne spremenljivke iz posameznega vira podatkov so navedene v tabeli in se uporabljajo za izdelavo tega ukrepa. Ocena oziroma stopnja upravljanja se giblje od šibke z vrednostjo $-2,5$ do močne z vrednostjo $2,5$, ki predstavlja uspešno upravljanje (The World Bank, 2011).

Na podlagi Pearsonovega koeficienta korelacije lahko potrdimo, da med državami z nižjo stopnjo avtoritete prava in nastankom konflikta obstaja statistično pomembna povezanost. V grobem bi lahko rekli, da sta stopnja avtoritete prava in etnični konflikt statistično značilno negativno šibko povezana med seboj. Z večanjem stopnje avtoritete prava se statistično značilno znižujejo etnični konflikti v državi. Statistično značilna negativna povezanost se nakazuje, vendar je zaradi prevelikega števila manjkajočih vrednosti ni mogoče združiti v celoto, zato jo lahko opazujemo le po letih. Tabela z izračunom povezanosti po letih je v Prilogi 4: Izračun Pearsonovega koeficienta povezanosti med spremenljivkama stopnja vladavine prava in nastankom etničnega konflikta v obdobju od leta 1991 do 2017.

Omejitev je pomanjkanje podatkov, zbranih vrednosti kazalnika, od leta 1991 do vključno leta 1995. Težko je primerjati spremembe v upravljanju v kratkem obdobju in te spremembe so običajno majhne. Priporočljivo je, da se uporabniki osredotočajo na trende, ne na letne podatke. V daljšem obdobju podatki kažejo pomembne trende v upravljanju v številnih državah (The World Bank, 2011).

5 ŠTUDIJA PRIMERA: KURDSKI KONFLIKT

Kurdi so največja etnična skupina na svetu in četrti največji narod Bližnjega vzhoda brez svoje suverene države. Imajo tisočletja staro zgodovino in kulturo in ves čas skozi zgodovino prebivajo na istem prostoru. Predniki današnjih Kurdiv bi lahko bili Medijci iz perzijske zgodovine ali pa Huriti v Mezopotamiji. Območje naselitve se razteza na gorskem območju južne Turčije, severozahodnega Irana, severnega Iraka in severovzhodnega dela Sirije. Nekatero manjše skupine pa živijo na območju nekdanje Sovjetske zveze (Deschner, 2007). Največji del ozemlja Kurdistana pripada Turčiji (43 odstotkov), nato Iranu (31 odstotkov), Iraku (18 odstotkov), Siriji (6 odstotkov) in bivši Sovjetski zvezi (2 odstotka) (Gunter, 2004). Območje, poseljeno s Kurdi, površinsko meri okoli petsto tisoč kvadratnih kilometrov in je v velikosti Francije (Deschner, 2007). Kurdiv naj bi bilo od 25 do 28 milijonov, vendar je natančno število težko povedati. Nekatero vlade navajajo manjše število, spet predstavniki Kurdiv pa navajajo višje število (Gunter, 2004). Po veroizpovedi so pretežno sunitski muslimani. Govorijo indoevropski jezik, ki spada v skupino zahodno iranskih jezikov. Je zelo soroden staroperzijskim in nima nič skupnih značilnosti s turščino ali arabščino. Dve glavni različici jezika sta Kurmanji, govoren pretežno na severozahodu, ter Sorani, govoren na jugovzhodu. Glede na območje znotraj Kurdistana je veliko različnih dialektov. Uporabljajo tudi različne pisave, in sicer v Turčiji latinsko, v Iraku, Iranu in Siriji pa uporabljajo arabske črke. Nekateri Kurdi se celo čutijo bolj sorodne Evropejcem kot Arabcem ali Turkom (Deschner, 2007). Velik del območja Kurdistana pokrivajo gore, kar jim je tekom zgodovine pomagalo, da nikoli niso bili popolnoma osvojeni, saj so jim gore omogočile zaščito (Gunter, 2004). Kurdistana je potencialno bogata država prav zaradi vode in nafte. Skoraj polovica Iraške nafte prihaja iz kurdskih tal, predvsem iz območja Erbila in Kirkuka. Reki Evfrat in Tigris izvirata v Kurdistanu, od katerih vode živijo Turčija, Sirija in Irak (Deschner, 2007). Kurdi so med seboj razdeljeni geografsko, politično, jezikovno,

ideološko ter plemensko in predstavljajo mešanico različnih skupin zaradi predhodnih invazij in migracij (Gunter, 2004). Kurdsko vprašanje je postalo pomembno za srednjevzhodno in mednarodno politiko predvsem po končani zalivski vojni leta 1991 in ob ustanovitvi de facto države v severnem Iraku. Voja za odvzem moči Sadamu Huseinu leta 2003 in zanimanje Turčije za vstop v Evropsko unijo sta to tematiko naredila še pomembnejšo (Gunter, 2004).

5.1 Analiza situacije Kurdov v Turčiji, Siriji, Iraku in Iranu

Okoli 20 milijonov oziroma skoraj polovica vseh Kurdov živi na jugovzhodu Turčije (Fakhry, 2012). Kurdi so načeloma koncentrirani na enem področju, kar jim daje večji zagon za boj za samostojnost. Mikesell in Murphy (1991) namreč trdita, da visoka koncentracija manjšine na enem območju spodbudi k želji te skupine po osamosvojitvi. Gunter (2004) pravi, da je pred pogodbo Lausanna iz leta 1923, ki je priznala sodobno Republiko Turčijo brez posebnih določil za Kurde v Turčiji, pogodba v Sevresu iz leta 1920 v 62. členu predvidevala lokalno avtonomijo kurdskih območij. Člen 64. pa je celo dajal možnost, da se Kurdom dodeli samostojnost. Atatürkova ustanovitev posvetne in čiste turške države pa je pripeljala do uporov s strani Kurdov (Gunter, 2004). Turki so videli Kurde kot grožnjo svoji teritorialni celovitosti in kot izziv samemu prostoru, na katerem je zgrajena turška nacionalna država (Taspinar, 2005). Napram temu, da so nekatera kurdska plemena podprla turško vlado oziroma so bila nevtralna v uporih, so se turške oblasti odločile odstraniti vse, kar bi predstavljalo ločen kurdski narod. Uporabljeni so bili številni ustavni in socialni ukrepi (Gunter, 2004). Murphy (1995) trdi, da je za mir na nekem ozemlju potrebno upoštevati čustva ljudi o dojemanju ozemlja kot njihovega ter institucionalizacijo političnoteritorialnih ureditev. Namreč Kurdi dojemajo del ozemlja kot njihovo, saj tam bivajo že dolgo časa, medtem ko Turki dojemajo ozemlje celotne Turčije kot njihovo, saj naj bi jim pripadal zaradi obstoja države. Turška ustava je zanikala obstoj kakršnekoli druge etnične pripadnosti razen Turkov (O'Neil, 2007) ter hotela izničiti vse, kar je spominjalo na identiteto Kurdov, kot so jezik, oblačila, kultura, imena in podobno (Gunter, 2004). Gunter (2004) pravi, da ustava iz leta 1982 vsebuje posebne določbe, ki omejujejo pisanje in govorjenje kurdskega jezika. Uporaba kurdskega jezika tudi v zasebni domeni je bila dolga leta prepovedana in kurdski otroci so morali v šolah uporabljati turščino (O'Neil, 2007). 8. člen protiterorističnega zakona iz leta 1991 obsoja akademike, intelektualce in medije, ki govorijo o kurdskih pravicah, za udeležbo v terorističnih dejanjih. S pisno ali ustno podporo kurdskim pravicam je obtožba za izzivanje sovraštva med skupinami različnih ras, vere, religije ali družbenega razreda, kar je v skladu s 312. členom kazenskega zakonika (Gunter, 2004). To je privedlo do politik asimilacije, ki so bile zatiralske. Uporabljene so bile strategije prisilne migracije in ponovne naselitve (O'Neil, 2007). Fakhry (2012) povzame, da je kurdsko območje z gospodarskega vidika diskriminirano s strani turške vlade. Dohodki na prebivalca na kurdskem območju znašajo enkrat manj kot v delu, poseljenem s Turki. Po Murphyu (1995) neenakomerna distribucija med pripadniki etničnih skupin na nekem območju vodi do dominance ene skupine nad drugo in s tem poveča možnost za nastanek konflikta oziroma

upora s strani depriviligirane skupine. Nestrinjanje Kurdiv z zatiranjem je spodbudilo ekstremizem. Posledica tega je bila ustanovitev Kurdske delavske stranke leta 1978, ki jo je vodil Abdullah Ocalan. Kurdska delavska stranka (v nadaljevanju PKK) je leta 1984 pričel s separatističnim pohodom. Posledice do leta 2000 so bile delno ali popolno uničenje 3.000 vasi, več kot 27.000 smrti ter notranje razseljevanje približno tri milijona ljudi. Nekaj časa je delovalo, kot da Ocalan dosega določeno vojaško uspešnost, vendar je Turčija hitro dosegla marginalizacijo vojaške grožnje PKK, predvsem zaradi slabe odločitve Ocalana leta 1995, da bi napadel Kurdsko demokratsko stranko Massouda Barzanija na severu Iraka, zaradi njegove podpore Turčiji ter zaradi grožnje Turčije z vojno s Sirijo leta 1995 v primeru, da ne izženejo Ocalana iz države. Ocalan je pobegnil v Italijo, kjer je bil zaradi ameriškega pritiska označen kot terorist. ZDA je bila dolga leta nekakšna obveščevalka Turčije o orožju in usposabljanju turških Kurdiv, medtem ko je bila zaveznica iraških Kurdiv proti Sadamu Huseinu. Ocalan je bil ujet v Keniji leta 1999, po tem je bil obsojen na smrt zaradi izdajstva v Turčiji. Med sojenjem je pozval k ponovnemu boju ter resnični demokraciji za reševanje kurdskega vprašanja. Zajetje Ocalana je sprožilo dogovarjanje med državo in številnimi Kurdi. Ustanovljena je bila legalna kurdska stranka imenovana Ljudska stranka demokracije (ang. People's Democracy Party), ki je izvolila številne župane na kurdskih območjih (Gunter, 2004). Leta 1999 je bila Turčija sprejeta za kandidatko za Evropsko unijo. Sprva je bila težava, ker Turčija ni spoštovala manjšinskih pravic za kurdsko etnično prebivalstvo in ni ukinila Ocalanove smrtne obsodbe v skladu s standardi EU, ki prepovedujejo smrtno kazen (Gunter, 2004). Gunter (2004) pravi, da reforma zakonodaje iz leta 2002, ki je Kurdom dala vsaj nekaj kulturnih pravic, sprememba smrtne obsodbe Ocalana v dosmrtno ječo in dodelitev več pravic Kurdom, predvsem pravico do političnih govorov v kurdsčini leta 2009 (Çelebi, Verkuyten, Köse & Maliepaard, 2014), ni rešila kurdskega vprašanja v Turčiji. Situacija se je še poslabšala leta 2002, ko je na oblast prišla islamistična stranka Pravičnost in razvoj, imenovana Stranka pravičnosti in razvoja (ang. Justice and Development Party). Nezaupanje Kurdiv se povečuje zaradi neizpeljanih obljubljenih reform in povečanja aretacij kurdskih aktivistov (Çelebi, Verkuyten, Köse & Maliepaard, 2014). Mirovni proces je po letu 2015 razpadel. Sovražnost in nacionalizem se nadaljujeta predvsem zaradi Erdoğanove domače politike, strahu turške vlade pred vse večjo sirijsko kurdsko avtonomijo ter ambicij in oportunitizma PKK. Zaradi neuspeha v zadnjih letih je leta 2018 in 2019 PKK zmanjšal napade. Razlog zato je tudi povečanje moči turške vojske v zračnih napadih. V skladu z novim predsedniškim sistemom v Turčiji lahko predsednik Erdoğan odloča z ukazom. Vprašanje je, kakšno politiko bo izbral glede kurdskega vprašanja, da si bo ohranil število glasov za ponovno izvolitev, in da ne bo ogrozil socialnih in gospodarskih možnosti države (Hoffman, 2019). Poglavarji na območju Dersima so leta 1937 poslali pismo generalnemu sekretarju OZN, kjer so pisali o tiraniji turške vlade proti kurdskega narodu in kršitvi človekovih pravic. To je bilo prvič, da so kurdski voditelji svoj boj proti turški vladi opisali kot boj za človekove pravice. V uporih Dersima je bilo ubitih več deset tisoč Kurdiv, več deset tisoč pa jih je bilo deportiranih. Turška vojska je uporabila strupeni plin za uboj ljudi, ki so se skrivali v jamah. Trenutni kurdski upor oziroma gverilsko vojno proti zatiranju turške vlade vodi PKK (O'Neil, 2007). Evropsko sodišče za človekove pravice in številne

druge mednarodne organizacije za človekove pravice so Turčijo obsodile zaradi več tisoč kršitev človekovih pravic (European Court of Human rights, 2012). Več virov in avtorjev govori o številnih sodbah, povezanih z mučenjem, prisilnim razseljevanjem, sistematičnimi usmrčitvami kurdskih civilistov, uničenimi vasmi, samovoljnimi aretacijami ter umorjenimi in izginulimi kurdske novinarji, aktivisti in politiki (Gunes & Zeydanlioglu, 2013; Bengio, 2014; Mckiernan, 2006). Prokurdska stranka je Ljudska demokratična stranka (v nadaljevanju HDP), ki ima trenutno 62 sedežev od 600 sedež v velikem državnem zboru in ima pravico do postavljanja županov v 3 metropolitanskih občinah. Avgusta 2019 je Ministrstvo za notranje zadeve sporočilo, da so metropolitanski župani HDP v Diyarbakır, Mardin in Van razrešeni s položaja. Novo imenovani guvernerji mest, vladni zaupniki, so bili imenovani za začasne župane in nadomeščajo demokratično izvoljene javne uradnike. Po imenovanju začasnih županov so bili okrog mestnih občin ponovno postavljeni predhodno umaknjeni betonski bloki. Po besedah Ministrstva za notranje zadeve naj bi župani omogočali PKK dostop do sredstev občine in jih uporabljali v nezakonite namene, kar je vzrok za nezaupanje in razrešitev podpredsednikov (Candar, 2019). Cederman, Gleditsch in Buhaug (2013) pravijo, da se občutek družbene pripadnosti poleg gospodarskega vidika čuti tudi v vključenosti v politiko države na različnih področjih, kot so jezik, religija, kultura in drugimi, česar pa Kurdi v Turčiji nimajo, oziroma ko pridobijo nekaj pravic ne pomeni, da bo to konstantno. Kljub neprestanim bojem za kurdsko osamosvojitve oziroma vsaj vključitev do reprezentacije v vladi, prave rešitve za kurdsko vprašanje v Turčiji oziroma osamosvojitve ni. Gunter (2004) navede, da se Turčija boji, da iraški Kurdi ponujajo vse bolj nevaren model za Kurde v Turčiji. Namreč nevarnost je, da ga vzamejo za zgled in bi ponovno zaživel njihov boj za osamosvojitve.

V Siriji Kurdi predstavljajo 2 milijona prebivalstva. Večinoma živijo v severovzhodnem delu države (Fakhry, 2012). Gunter (2004) pravi, da so Kurdi v Siriji slabše organizirani in so se manj razvijali kot v ostalih treh državah, ker živijo na treh neskladnih območjih. Prvo od območij je al-Hasaka in je sosednji kurdske predelu Iraka. Ta predel predstavlja kurdsko večino. Drugo območje je na severovzhodu Alepa, imenovan Kobane, in tretje najbolj severno in zahodno področje je Afrin (O'Leary, 2018). Mikesell in Murphy (1991) pravita, da v primeru nižje stopnje koncentracije, ko so pripadniki manjšine razporejeni po lokaciji, ni tolikšne verjetnosti po zahtevi po osamosvojitvi temveč bolj po priznanju, enakopravnosti in sodelovanju. Kar se je v izredni situaciji, kot je državljanska vojna, ki je izbruhnila leta 2011, spremenilo. Gunter (2004) je še pred časom zapisal: Kurdi v Siriji ne predstavljajo pereče težave kot v drugih treh državah. Vzrok za to je bila represivna vlada pod vodstvom Hafeza al Assada in kasneje njegovega sina Bashar al Assada ter zatočišče, ki ga je Sirija za dlje časa ponudila PKK. Kurdi v Siriji so trpeli hude kršitve človekovih pravic, zgodovino zanikanja, diskriminacijo ter nevarnosti za njihov obstoj, jezik in kulturo. Mnogo Kurdov ni dobilo sirskega državljanstva. Kurdske kulturne centri, knjigarne in podobne dejavnosti so bili prepovedani ter leta 1992 je stopila v veljavo uredba, kjer so prepovedali registracijo otrok s kurdske imeni (Gunter, 2004). Leta 2011 je Assad mlajši, ko je prišel v težavno situacijo, odobril državljanstvo Kurdom brez državljanstva iz razloga

okrepitev svojega režima zaradi razdvojitve njegove opozicije. Istega leta je tudi pustil, da se Kurdi v Siriji ponovno združijo s PKK, in sicer v Stranko demokratske unije (v nadaljevanju PYD). Razlog za to je bilo tudi maščevanje Turčiji, predvsem z ustvarjanjem sveže fronte na koncu sirske opozicije. Vendar ni predvidel ustvarjene avtonomije s strani PYD in tako izgubil kontrolo nad temi, za katere je mislil, da ga bodo podprli (O'Leary, 2018). O'Leary (2018) pravi, da je minimalno, kar si Kurdi v Siriji želijo, zaščita njihovih kulturnih pravic, maksimalno pa poenoteno območje v federativno ali nefederativno rekonstruirano Sirijo. Več možnosti jim je dala prav državljanska vojna in umik vladnih sil iz kurdskih mest, da bi se zoperstavile uporniškim skupinam v strateških mestih. To jim je dalo možnost, da so leta 2012 uveljavili de facto avtonomno območje Rojava s polietnično strukturo. Vendar Rojava ni priznana ne od Sirije ne od ostalih držav v mednarodni skupnosti in ne s strani OZN. Res je tudi, da vsi Kurdi ne držijo skupaj, O'Leary (2018) celo navede, da je najhujši sovražnik Kurdu prav drugi Kurd. Prihodnost Kurdov v Siriji je zelo nestabilna. Če Assadov režim zmagaja v državljanski vojni, pomeni, da bodo Kurdi pridobili minimalne kulturne in ozemeljske pravice, ker si bo pridobil nazaj svojo moč s pomočjo manjšin v državi. Če zmagaja opozicija, Kurde po vsej verjetnosti čaka izgon. PYD je obdržal Ocalanovo mišljenje o teritorialni avtonomiji za sirske Kurdistan in podpira enake pravice za Kurde (O'Leary, 2018). O'Leary (2018) navede, da se samoorganizirajoče skupnosti, kot je de facto avtonomna Rojava, velikokrat razvijejo iz revolucij, vendar se ne obdržijo dolgo, predvsem ne v vojnih razmerah. Težko je predvideti, kako se bo situacija končala, ena možnost je razdelitev Sirije in druga možnost je še več bojevanja za ubranitev de facto avtonomnega dela države. Spet pomembno vprašanje je, če bo Rojava sploh kadarkoli priznana in kje bo pridobila zaveznike, čeprav naj bi prav ZDA pomagala PYD v boju (O'Leary, 2018).

Regija iraškega Kurdistanu je kar nekaj časa izvajala različne strategije za pridobitev priznanja kot neodvisne države. Neodvisnost so zahtevali na podlagi pravice do samoodločbe, zaradi hudega kršenja človekovih pravic in genocida predvsem pod režimom Sadama Huseina in po novem zaradi upravnega neuspeha iraške centralne vlade pri zagotavljanju pravic (Palani, Khidir, Dechesne & Bakker, 2019). Collier in Hoeffler (2004) trdita, da do upora pride, ko so pritožbe dovolj močne, kar je bil primer v iraškem Kurdistanu. Kurdi v Iraku so v preteklosti doživeli veliko nepravdic pri razdelitvi ekonomskih in socialnih dobrin ter pri razvojnih projektih. Utrpeli so tudi hude kršitve človekovih pravic, kot so uničenje njihovih vasi in prisilna mobilizacija v kampe iraške vlade v puščavo, kemični napadi ter uboji. V genocidu tako imenovanem kampanja an Anfal je iraška vlada pokončala več kot 187.000 Kurdov. Leta 1988 je bilo kurdsko mesto Halabja bombardirano s kemičnim orožjem, pri čemer je umrlo več kot 5.000 Kurdov (Meiselas, 2008). Po iraški okupaciji Kuvajta in poznejši mednarodni intervenciji za odstranitev vojaških iraških sil iz Kuvajta so Kurdi leta 1990 pričeli množični upor proti vladi Sadama Huseina. Iraška vlada se je odzvala z brutalnim maščevanjem. Milijoni Kurdov so pobegnili v gore proti mejam Turčije in Irana, kar je ustvarilo humanitarno krizo. To je prisililo ZDA, da je na severu Iraka ustvarila varno zatočišče in območje, kjer ni dovoljeno leteti. Po tem se je kurdska država začela razvijati.

Takrat so bili Kurdi tudi prvič deležni uradne mednarodne omembe in zaščite. Namreč resolucija 688 varnostnega sveta OZN je 5. aprila 1991 razglasila zatiranje iraškega civilnega prebivalstva na kurdsko poseljenem območju in zahtevala, da Irak nemudoma konča s to represijo (Gunter, 2004). Kurdi v Iraku so dosegli avtonomijo in samoupravljanje leta 1991. Po tem je prišlo do notranjega boja med Kurdsko demokratsko stranko v Erbilu in Patriotsko stranko Kurdistana v Sulamani. Leta 1998 so ZDA prekinile notranje boje na območju iraškega Kurdistana, tako da so združile Barzanija in Talabanija (Gunter, 2004). Gunter (2004) navaja, da so Kurdi tudi začeli prejemati 13 odstotkov prejemkov od nafte. V iraškem Kurdistanu na severnem Iraku je prišlo do miru, blaginje in demokracije. Leta 2005 je bila sprejeta nova iraška ustava, ki zagotavlja Kurdom avtohtono regijo s svojo vlado in pravi, da je regija sama popolnoma odgovorna za notranjo varnost. Ustava in zakoni kurdske regije imajo prednost pred zakoni zvezne države Iraka. Kurdi imajo svojo zastavo, peshmerge so edina oborožena sila in turisti lahko potujejo z vizumom za kurdsko regijo (McGarry & O'Leary, 2007). Na referendumu o neodvisnosti leta 2017 je 92,73-odstotna večina glasovala za "da", takrat je kurdsko državljanstvo postalo mednarodno vprašanje. Kljub prizadevanjem je bilo prizadevanje za pridobitev mednarodnega priznanja do zdaj neuspešno (Palani, Khidir, Dechesne & Bakker, 2019). Gunter (2004) navaja tri glavne razloge za kurdsko upornišvo v Iraku. Prvič, predstavljajo večji delež prebivalstva kot v katerikoli drugi državi, kjer so naseljeni, kar jim je omogočilo pomembnejšo vlogo. Koncentrirani so na severnem delu Iraka, kar po Mikesell in Murphy (1991) poveča možnosti po zahtevi za avtonomijo. Drugič, Irak kot umetno ustvarjena nova država ima manj legitimnosti kot politična entiteta v primerjavi s Turčijo in Iranom, ki sta v takšni ali drugačni obliki obstajala že več let, napram kurdski manjšini. Tretjič, Irak je že tako razdeljen na sunitske in šiitske muslimane, kar pa ne velja za Turčijo in Iran.

V Iranu živi približno 12 milijonov Kurdiv, kar predstavlja približno 20 odstotkov iranskega prebivalstva. Prebivajo predvsem na severozahodu Irana ter manjša kurdska skupnost obstaja na severovzhodnem delu. Čeprav v Iranu živi skoraj dvakrat več Kurdiv kot v Iraku, je kurdsko nacionalno gibanje uživalo precej manj uspeha. Gunter (2004) obrazloži, da je to posledica dolgoročnejsše moči iranske vlade. Iranska vlada hitro zaduši vse možnosti upora. Kar je bilo uporov tekem zgodovine, so bili večinoma posledica persianizacije in ši'afikacije ostalega neperzijskega prebivalstva, predvsem prebivalstva, ki ni sledilo šiitski veji islama (O'Leary, 2018). Iranska vlada upravlja z etnično raznolikostjo tako, da zmanjša grožnje svoji politični stabilnosti ter so etnične pritožbe manj pomemben vir političnega nezadovoljstva. Tezcür in Asadzade (2018) sta raziskala, da politika iranske države diskriminira na podlagi verske pripadnosti, kar prispeva in omejuje etnonacionalistično mobilizacijo med kurdsko manjšino. Sunitski Kurdi, ki so izpostavljeni dvojni izključenosti, kažejo večjo podporo uporom Stranki svobodnega življenja Kurdistana (ang. Kurdistan Free Life Party) kot šiitski Kurdi, ki imajo malo več političnega dostopa. Kurdi, ki so zastopani v vladi, kažejo nižjo podporo nasilnim oblikam kurdskega nacionalizma. V primeru Kurdiv v Iranu je bilo več uporov prav na območjih, kjer živijo sunitski Kurdi, kar odraža nižjo stopnjo političnega predstavnštva sunitskih Kurdiv v Iranu (Tezcür & Asadzade, 2018).

Večji upor se je zgodil v dvajsetih letih prejšnjega stoletja, vendar ga je iranska vlada leta 1930 zatrla z lažnim pogajanjem. Podobno tehniko je iranska vlada uporabila ponovno leta 1989, ko so ubili vodjo Kurdistsanske demokratske stranke Irana Abdula Rahmana Ghassemlouja med navideznim pogajanjem z njim. Leta 1992 so iranski agenti prav tako umorili Ghassemloujevega naslednika Sadeghha Sharafkandija. Upor proti novi Khomeinijevi vladi so popolnoma zatrle iranske sile do leta 1981 (Gunter, 2004). Kljub vsem neuspehom so iranski Kurdi leta 1946 ustanovili Mahabadsko republiko. Vendar je ta edina kurdska država obstajala le eno leto, in ko je bila država uničena, so njenega predsednika Qazi Muhammada obesili. Od tega si iranski Kurdi še zmeraj niso opomogli (Gunter, 2004). Kurdi so v Iranu podvrženi socialni in ekonomski diskriminaciji ter omejitvam pri socialnih, kulturnih in jezikovnih pravicah. Iranska vlada je kurdsko identiteto, jezik in kulturo odločno marginalizirala s politiko asimilacije ter kurdske aktiviste odločno preganja (Gunter, 2004).

5.2 Teorija racionalne izbire in aplikacija teorije iger na primeru Kurdiv

V tem poglavju bo aplicirana teorija iger na situacijo Kurdiv v vseh štirih državah; Turčiji, Siriji, Iraku in Iranu. Igralca bosta manjšina in vlada države, v kateri manjšina biva. Igra omogoča pregled najboljših strategij za vsakega igralca v vseh šestih različicah igre v skladu z definicijami in pravili teorije iger. Vprašanje s katerim se igra ukvarja, je: »Kakšne strateške poteze imata akterja kot odziv drug na drugega?«. Predpostavke dane igre so, da sta oba igralca racionalna in želita maksimirati svoje koristi. Teorija iger je prirejena po že narejeni strateški igri na primeru turške vlade in PKK, ki sta jo sestavila Jawed in Akin (2015). Spodnja tabela 12 predstavlja strategije igralcev in možne izide teorije igre.

Tabela 12: Strategije igralcev in možni izidi

Možne strategije	Možne strategije	Manjšina		
		Politična participacija (C)	Upiranje vladi (D)	Zahteva po osamosvojitvi (E)
Vlada	Povečanje političnih aktivnosti (A)	AC	AD	AE
	Povečanje zatiralske politike in vojaških akcij (B)	BC	BD	BE

Prirejeno po Jawed & Akin (2015).

Možni izidi igre so:

AC: Vlada poveča politične aktivnosti, manjšina krepi politično participacijo.

AD: Vlada poveča politične aktivnosti, manjšina se upira vladi.

AE: Vlada poveča politične aktivnosti, manjšina zahteva osamosvojitvev.

BC: Vlada poveča zatiralske politike in vojaške akcije, manjšina se zateče k politični participaciji.

BD: Vlada poveča zatiralske politike in vojaške akcije, manjšina se upira vladi.

BE: Vlada poveča zatiralske politike in vojaške akcije, manjšina zahteva osamosvojitvev.

V tabeli 13 so prikazani možni izidi za vlado, od najboljšega do najmanj ugodnega.

Tabela 13: Možni izidi za vlado

Možni izidi za vlado		
Najboljši izid	6 - AC	Vlada poveča politične aktivnosti, manjšina krepi politično participacijo.
Boljši izid	5 - BC	Vlada poveča zatiralske politike in vojaške akcije, manjšina se zateče k politični participaciji.
Dober izid	4 - BD	Vlada poveča zatiralske politike in vojaške akcije, manjšina se upira vladi.
Slabši izid	3 - AD	Vlada poveča politične aktivnosti, manjšina se upira vladi.
Slab izid	2 - BE	Vlada poveča zatiralske politike in vojaške akcije, manjšina zahteva osamosvojitvev.
Najslabši izid	1 - AE	Vlada poveča politične aktivnosti, manjšina zahteva osamosvojitvev.

Prيرهjeno po Jawed & Akin (2015).

Tabela 14 pa prikazuje možne izide za manjšino, od najboljšega do najslabšega.

Tabela 14: Možni izidi za manjšino

Možni izidi za manjšino		
Najboljši izid	6 - AE	Manjšina zahteva osamosvojitvev, vlada poveča politične aktivnosti.
Boljši izid	5 - BE	Manjšina zahteva osamosvojitvev, vlada poveča zatiralske politike in vojaške akcije.
Dober izid	4 - AD	Manjšina se upira vladi, vlada poveča politične aktivnosti.
Slabši izid	3 - AC	Manjšina krepi politično participacijo, vlada poveča politične aktivnosti.
Slab izid	2 - BD	Manjšina se upira vladi, vlada poveča zatiralske politike in vojaške akcije.
Najslabši izid	1 - BC	Manjšina se zateče k politični participaciji, vlada poveča zatiralske politike in vojaške akcije.

Prيرهjeno po Jawed & Akin (2015).

Kurde v Turčiji turška vlada agresivno zatira, jim omejuje pravice ter se trudi uničiti kurdsko identiteto. Gunter (2004) trdi, da bi bila glede na razmere in nenehne konflikte večina Kurdov v Turčiji zadovoljnih z dodelitvijo več kulturnih pravic in resnično demokracijo. Najboljša možnost, ki jo trenutno imajo, je politična participacija in pridobitev kar največ pravic in možnosti sodelovanja v oblikovanju politik. Prav tako velja za Iran. Iranska vlada vsak upor hitro zatire in Kurdom, predvsem sunitskim, omejuje pravice ter jih zatira. Kurdi v Iraku so leta 2005 pridobili status avtonomne entitete znotraj zvezne iraške republike. Leta 2017 pa so na referendumu o neodvisnosti z 92,73-odstotno večino potrdili željo po neodvisnosti. Vendar še niso priznani s strani mednarodne skupnosti. Podobno situacijo imajo Kurdi v Siriji, ki so leta 2012 ustvarili de facto avtonomno državo Rojava. Vendar tudi Rojava ni priznana ne od Sirije ne od ostalih držav v mednarodni skupnosti in ne s strani OZN. Predstavljena bo strateška igra za primer Kurdov v Turčiji in Iranu. Kurdi v Siriji in Kurdi v Iraku so namreč dosegli neko stopnjo neodvisnosti. Trenutno je bolj pomembna mednarodna prepoznavnost.

5.2.1 Igra med Kurdi v Turčiji in Kurdi v Iranu ter obema vladama

Najboljša možnost, ki jo trenutno imajo Kurdi v Iranu in Kurdi v Turčiji, je politična participacija in pridobitev kar največ pravic in možnosti sodelovanja v oblikovanju politik oziroma politična participacija. Iranska in turška vlada sta močnejši v zatiranju Kurdov in Kurdi imajo v teh dveh državah manj možnosti za pridobitev kulturnih in ostalih pravic, kaj šele za osamosvojitvev.

V spodnji tabeli 15 so prikazane vrednosti med obema igralcema: Kurdi v Turčiji in Kurdi v Iranu ter med vlado.

Tabela 15: Vrednosti igre med igralcema

Možne strategije	Možne strategije	Kurdi		
		Politična participacija (C)	Upiranje vladi (D)	Zahteva po osamosvojitvi (E)
Vlada	Povečanje političnih aktivnosti (A)	6, 3	3, 4	1, 6
	Povečanje zatiralske politike in vojaških akcij (B)	5, 1	4, 2	2, 5

Prirajeno po Jawed & Akin (2015).

Modre puščice predstavljajo strateške poteze vlade na podlagi gibanja nasprotnika. Rdeče puščice pa predstavljajo poteze nasprotnika, v tem primeru Kurdov v Turčiji in Iranu. V

tebali 15 je prikazano, da vlada nima dominantne strategije. Dominantna strategija Kurdiv pa je zahteva po osamosvojitvi.

Trenutna situacija igre je v izidu **BD** – vlada poveča zatiralske politike in vojaške akcije, manjšina se upira vladi. Strategija je predvsem vidna v Turčiji, kjer se PKK upira vladi, turška vlada pa napada kurdska območja tudi izven meja Turčije. V članku iz dne 24. avgusta 2019 iz časopisa Asharq Al-Awsata je zapisano, da se je zgodil samovoljni napad turških vojnih letal v območju gorovja Qandil na meji med Irakom in Iranom (Aziz, 2019).

Če Kurdi naredijo prvi korak in zahtevajo neodvisnost, kjer se jim poveča vrednost iz 2 v 5, po zgledu Kurdiv v Iraku, se strategija vlade ne spremeni. Vlada bi še zmeraj povečevala zatiralsko politiko in izvajala vojaške akcije. Kurdi v Siriji so svojo delno avtonomnost pridobili zaradi posebnih okoliščin, ki pa se jih ne da preslikati na situacijo v Turčiji ali Iranu. V primeru, da vlada še poveča nasilje in zatiranje, imajo Kurdi v očeh mednarodne skupnosti in po resoluciji 2625 (XXV) več možnosti za doseg osamosvojitve. V tem primeru je vlada na slabšem, kot je bila prej, saj se vrednost spremeni iz 4 na 2.

Vlada iz te točke ne naredi premika, saj se ji premik ne izplača. Če se odloči povečati politične aktivnosti, se premakne na slabše, iz vrednosti 4 na 3. S tem premikom bi le Kurdom omogočila doseg višje vrednosti. Če pa bi se že odločila za ta premik, bi Kurdi ponovno izbrali možnost zahteve po osamosvojitvi, kar bi posledično vladi še zmanjšalo vrednost.

V tabeli 16 je grafično prikazan prvi korak, ki bi ga lahko iz dane situacije naredili Kurdi.

Tabela 16: Prikaz prvega koraka Kurdiv

Možne strategije	Kurdi			
	Možne strategije	Politična participacija (C)	Upiranje vladi (D)	Zahteva po osamosvojitvi (E)
Vlada	Povečanje političnih aktivnosti (A)	6, 3	3, 4	1, 6
	Povečanje zatiralske politike in vojaških akcij (B)	5, 1	4, 2	2, 5

Prerejeno po Jawed & Akin (2015).

V tabeli 17 je prikazan možen korak vlade.

Tabela 17: Prikaz koraka vlade

Možne strategije	Možne strategije	Kurdi		
		Politična participacija (C)	Upiranje vladi (D)	Zahteva po osamosvojitvi (E)
Vlada	Povečanje političnih aktivnosti (A)	6, 3	3, 4 	1, 6
	Povečanje zatiralske politike in vojaških akcij (B)	5, 1	 4, 2	2, 5

Prيرهjeno po Jawed & Akin (2015).

5.3 Glavne ugotovitve

Iz analize raziskovanja dejavnikov za odgovor na zastavljeno vprašanje »Kateri dejavniki (poleg etničnosti) vplivajo na nastanek etničnega konflikta?« so bili raziskani socio-ekonomski, geografski in politični vidiki etničnega konflikta. Vsi trije vidiki so pomembni za raziskovanje nastanka etničnega konflikta in so tesno povezani med seboj ter se v določenih pogledih celo prekrivajo. Čim si večina prilašča večji del ekonomskih dobrin in ne dovoli oziroma omejuje dostop do dobrin manjšinam, pride do nezadovoljstva, posledično tudi do konflikta. Ko pa se strošek dostopa do dobrin zmanjša in imajo manjšine možnost dostopa do teh dobrin, postane etničnost manj pomembna (Caselli & Coleman, 2005). Murphy (1995) zapiše, da je z geografskega vidika pomembna relativna lokacija in učinki neenakomerne distribucije med pripadniki etničnih skupin na danem območju, kar lahko pripelje do dominance ene skupine. Že sama geografska lokacija lahko loči etnične skupine med seboj in s tem omejuje določeno skupino, ki živi v depriviligiranem delu. Ekonomske možnosti so tudi odvisne od koncentracije pripadnikov določene skupine na nekem območju (Mikesell in Murphy, 1991). Skupine, ki živijo na socialno in ekonomsko deprivilegiranih območjih znotraj relativne lokacije, občutijo primerjavo med življenjskim standardom in lahko občutijo diskriminacijo, posledično to lahko vodi do etničnega konflikta (Murphy, 1995). Murphy (1995) poudari tudi pomembnost občutka pripadnosti določene etnične skupine do ozemlja in razliko med strukturno uradno delitvijo ozemlja. Ali na etnično raznolikem območju pride do konflikta, je odvisno od politike države. Pogoji za etnični konflikt ustvarijo države, ki ne zmorejo upravljati oziroma usklajevati različnih interesov skupin, zadostiti zahtevam po politični udeležbi ali zagotoviti jamstva za zaščito marginaliziranih skupin (Mansfield & Snyder, 2007). Hegre in Nygård (2015) sta ugotovila, da dobro upravljanje zmanjša tveganje za nastanek konflikta. Dokažeta tudi, da imajo države, ki so že bile v konfliktu, večje tveganje za ponovni nastanek konflikta. Tveganje za

ponovni nastanek konflikta pa se zmanjša v državah z dobrim upravljanjem. Bakalova (2013) pa opozori na možnost nastanka etničnega konflikta, ki je zgrajen od zgoraj s strani bojnih elit. Pravi, da se nasilje lahko kaže kot rezultat strateških in namenskih politik, ki ga ustvarijo politični akterji zaradi lastnih koristi.

Odgovor na raziskovalno vprašanje lahko ponudijo tudi ekonomske teorije. Vendar je raziskava etničnih konfliktov z ekonomskimi teorijami bolj smiselna na posameznih primerih etničnih konfliktov. Teorija transakcijskih stroškov pri raziskovanju etničnih konfliktov da vedeti, da transakcijski stroški nikoli niso nični, kar poudari pomembnost pravne ureditve in oblikovanja politike. Araral (2013) poudari pomembnost sporazuma med regulatornim institucionalnim okvirjem ter med politiko in finančnimi in administrativnimi omejitvami. V konfliktnem stanju se akterji odločijo kakšen cilj želijo doseči, pri tem pa so omejeni s politiko, finančnimi sredstvi in regulativo. Politični Coasov teorem pravi, da državo vodijo različni voditelji oziroma politiki, in da imajo različno mnenje kaj je dobro za ljudi. Razširjena teorija socialnega konflikta pa razloži, da so lahko voditelji oziroma politiki zainteresirani za svojo lastno ekonomsko korist in ne gledajo na družbeno dobro (Acemoglu, 2002). Tukaj se pokaže povezava z dobrim upravljanjem, namreč bolj ko bodo voditelji oziroma politiki zanemarili lastno korist in bodo delovali v prid družbi, bolj bo družba uspešna. Teorija racionalne izbire predpostavlja, da se ljudje obnašajo racionalno in želijo maksimirati njihovo dodano vrednost. Bakalova (2013) pravi, da se sprva posameznik racionalno odloči, ali si želi biti pripaden etnični skupini in ali mu to prinaša kakšno korist. Podobno razmišlja tudi druga stran pri etničnem konfliktu, se pravi kakšno korist ima od tega, da je udeležena v konfliktu. Teorija racionalne izbire razlaga etnični konflikt kot skupni in pogosto nenamerni izid odločanja na individualni ravni. Upoštevana je dinamika interakcije in okoliščine, v katerih so odločitve sprejete (Bakalova, 2013). Teorija racionalne izbire pri raziskovanju konfliktov ne ponudi popolne razlage, saj je konflikt težko ločiti od vprašanj, kot so etničnost in nacionalizem. Težko je razložiti konflikt brez nelogičnih in iracionalnih ukrepov (Bakalova, 2013). Teorija iger se pri raziskovanju etničnega konflikta osredotoča na motivacijo akterjev (Collier & Hoeffler, 2007) in z njo preučuje strateško vedenje med soodvisnimi in interaktivnimi enotami (Quackenbush & Zagare, 2005). Teorija iger je možna na posameznem etničnem konfliktu in ne ponudi rešitve konflikta, ponudi le predvidevanja in strateške možnosti akterjev (Zagare & Slantchev, 2009). Zagare in Slantchev (2009) tudi omenita, da ni nevtralnega orodja za raziskovanje etničnih konfliktov. Teorija javne izbire ima podobno logiko kot teorija racionalne izbire, le da omogoči prehod iz lastnega interesa v javni interes (Zafirovski, 1999). Vsaka skupina, naj bo to etnična skupina, vlada, politična stranka ali druge, ima željo po zadovoljitvi kolektivnega interesa. Towfigh in Peterson (2015) navedeta kot omejitev, da individualne preference ne morejo biti vedno pretvorjene v kolektivne odločitve.

Kim in Conceição (2010) trdita, da imajo države, kjer je potekal konflikt, bistveno zmanjšano gospodarsko rast in imajo večjo možnost, da ponovno pride do konflikta. Napredna gospodarstva imajo bolj stabilne politične sisteme in dobro razvito socialno zaščito, ki olajša in absorbira pritiske zaradi socialne nestabilnosti in konfliktov. Države po

konfliktu pa so bolj občutljive na to in počasneje okrevajo ter so tako bolj izpostavljene ponovnemu konfliktu. Dobro upravljanje, ki vključuje politike, ki krepijo človeški razvoj in posledično izboljšujejo gospodarsko stanje v državi, zmanjšuje tveganje konfliktov (Kim & Conceição, 2010).

Pomemben vidik pri raziskovanju nastanka konflikta je tudi mednarodno pravni vidik. Če manjšine niso zastopane v vladi oziroma nimajo dostopa do odločevalskih politik, pomeni, da so zatirane. S tem se tudi povečuje njihovo nezadovoljstvo. Po resoluciji 2625 (XXV) si zatirana manjšina, ki ni zastopana v vladi, lahko pridobi status ljudi in naj bi bila posledično priznana kot ločen narod s pravico do samoodločbe. Napram temu in napram teritorialnemu načelu celovitosti, ki je del načela suverenosti (Asbjørn, 1987), zadeva ni tako preprosta. Veliko je dejavnikov, ki vplivajo na situacijo in pravica tudi ni obvezujoča. Asbjørn (1987) pravi, da mednarodno pravo ni najbolj jasno v tem, kdo lahko doseže stopnjo avtonomije in suverenosti. Primer Kurdov v Iraku je dober primer uveljavljanja pravice do samoodločbe za reševanje etnične manjšine pred zatiralsko vlado.

Med nastankom etničnega konflikta in državami z višjo stopnjo populacije, višjim deležem marginaliziranih skupin v državi, državami z višjo stopnjo etnične razdrobljenosti, državami z nižjo stopnjo BDP, državami z višjo stopnjo brezposelnosti ter državami z nižjo stopnjo vladavine oziroma avtoritete prava obstaja povezanost. Države z večjim številom populacije imajo večjo heterogenost prebivalstva in njihovih preferenc ter večjo bazo potencialnih upornikov. Večje število prebivalstva je tudi težje nadzirati (Hegre in drugi, 2016). Pri višji stopnji populacije je tudi večja verjetnost, da je v državi več različnih etničnosti in etničnih skupin. Manjšine pogosto nimajo dostopa do mehanizmov upravljanja in včasih tudi niso reprezentirane v vladi. Diskriminacija manjšin je pogosto vzrok za konflikte (United Nations Development Programme, 2010). Estaban, Mayoral in Ray (2012) so ugotovili, da razdrobljenost do neke mere vpliva na konflikt, predvsem z vidika, da je v državi več etničnosti in pride do možnosti, da so nekatere od njih diskriminirane, kar je v povezavi z dejavnikom stopnja marginalizacije. Države z nižjim BDP in visoko stopnjo brezposelnosti so bolj nagnjene k etničnim konfliktom. Ekonomski dejavniki so namreč tesno povezani z dobrim upravljanjem v državi. Dobro upravljanje in kakovost formalnih vladnih institucij sta pomembna dejavnika tako za zmanjšanje neenakosti kot tudi za preprečevanje nastanka konfliktov (Bahgat in drugi, 2017). Eden od sestavnih delov dobrega upravljanja je stopnja vladavine prava. Taydas, Peksen in James (2010) pravijo, da imajo države z visoko stopnjo vladavine prava, ki je sestavni del pojma dobro upravljanje, manj socialnih konfliktov. To se je pokazalo tudi v raziskavi, namreč v državah z nizko stopnjo vladavine prava je večja verjetnost nastanka etničnega konflikta. Pojma dobro upravljanje in stopnja gospodarske blaginje sta med seboj v tesni korelaciji. Dobro upravljanje se posledično pokaže tudi v ekonomski blaginji. Družbe, ki izvolijo dobrega voditelja oziroma kjer je vodstvo države učinkovito, kar se posledično odraža na dobrem upravljanju, so družbe, ki prosperirajo. Različni voditelji imajo različno mnenje, kaj je dobro za družbo, zato je zelo pomembno kdo vodi oziroma oblikuje politike v državi (Acemoglu, 2002). Med dejavniki višja stopnja

revščine, nižja stopnja srednješolske izobrazbe moških ter nižji odstotek moških, ki napredujejo v srednjo šolo in nastankom etničnega konflikta obstaja le šibka povezanost. Dejavniki stopnja revščine je močan napovednik začetka konfliktov in konflikti pogosto povečujejo revščino (Collier in drugi, 2003). Odraž stopnje srednješolske izobrazbe je tesno povezan s stopnjo revščine in konflikti na nekem območju (Fjelde & Ostby, 2014). Nizka stopnja revščine in nizka stopnja srednješolske izobrazbe sta pokazatelja slabega upravljanja in posledično bolj neuspešnega gospodarstva. Dejavniki, pri katerih ni povezanosti z nastankom etničnega konflikta, so vertikalna neenakost, verska razdrobljenost, stopnja polarizacije, stopnja gospodarske rasti, prisotnost naravnih virov in naftne rente. Omejitev, ki se tukaj pokaže, je izbran časovni termin za raziskovanje. Treba bi bilo namreč preveriti, ali bi bili dejavniki povezani, če bi bil zajet daljši časovni interval.

Glavna ugotovitev magistrskega dela je, da so poleg etničnosti pomembni tudi drugi dejavniki nastanka etničnega konflikta. Pri raziskovanju etničnih konfliktov je treba uporabiti celosten pogled in upoštevati vse dejavnike konflikta. Etnični konflikti so namreč kompleksni in na njih vpliva veliko dejavnikov. Treba je preučiti zgodovinska dejstva, socio-ekonomske, geografske in politične dejavnike. Pomembno je tudi preučiti mednarodne odnose in pravni vidik. Pomembna ugotovitev je tudi pomen dobrega upravljanja in s tem povezani ekonomska blaginja, socialne politike in pravično razporejanje dobrin za zmanjšanje tveganja etničnega konflikta. Pomembno je, da so pripadniki etnične skupine zastopani v vladi. V primeru, da niso, je včasih najboljša rešitev prav suverenost ljudstva, predvsem če ima različne značilne etnične in kulture razlike, in če živi koncentrirano na določenem območju.

5.4 Predlogi za nadaljnje analize

Analizo dejavnikov nastanka etničnih konfliktov bi lahko še razširili, poglobili in nadaljevali. Na podlagi teoretične raziskave vidikov etničnega konflikta bi se bilo smiselno bolj poglobiti prav v politični vidik, predvsem v pojem dobrega upravljanja ter v igre elit, tako na lokalni kot na mednarodni ravni. V mednarodnem pravnem kontekstu bi bilo zanimivo raziskati pravico etničnih skupin do samoobrambe in pravico do upornišva. Ti dve pravici sta v tesni povezavi s pravico do suverenosti. Honoré (1988) trdi, da je po izčrpanju vseh mirnih sredstev za doseg samoodločbe edini zakoniti in moralni način, da etnična skupina doseže pravico do samoodločbe, prav upor. Pri analizi povezanosti bi bilo smiselno vključiti poleg vladavine prava še nekatere ostale dele večplastnega pojma dobrega upravljanja, ki sta jih Hegre in Nygård (2015) opredelila. Sekundarne podatke bi bilo možno dobiti na podatkovni bazi imenovani Svetovni kazalniki upravljanja, Svetovne banke. Kazalniki, za katere obstajajo že zbrani podatki, so glas in odgovornost, politična stabilnost in odsotnost nasilja, učinkovitost vlade, kakovost predpisov in nadzor korupcije. Zanimiv dejavnik za raziskavo bi bil še kazalnik vpletenost vojske v politiko. Smiselno bi bilo tudi zajeti širše obdobje, ne le etničnih konfliktov od hladne vojne naprej, za ugotavljanje povezanosti dejavnikov z nastankom etničnega konflikta. Smiselna bi bila razširjena raziskava Kurdov v vsaki od držav posebej, saj je situacija s Kurdi v vsaki državi, kjer so

prisotni, specifična in kompleksna. Pri teoriji iger na primeru Kurdiv v posamezni državi bi bilo smiselno uporabiti obliko drevesa in vpeljati še ostale akterje, kot so mednarodna skupnost ali katera od držav, ki je povezana s situacijo v vsaki od štirih držav. Zanimivo bi bilo poiskati primere uspešne prakse iz zgodovine, kjer so že bile manjšine v podobnih situacijah, kot so Kurdi v Turčiji, Iranu, Iraku in Siriji. Predvsem bi bilo zanimivo poiskati primer, kjer je manjšina dosegla suverenost in bila obenem priznana s strani mednarodne skupnosti, ter ga primerjati s Kurdi v Iraku in ostalih treh državah. Kot primer bi lahko služila Republika Kosovo, ki je delno priznana. Vprašanje, ki se tukaj pojavi in bi ga bilo zanimivo raziskati, je, ali je kakšna možnost po združitvi vseh Kurdiv v eno skupno državo. Zanimivo bi bilo z vidika, ali so Kurdi v vseh štirih državah dovolj složni, da bi to lahko dosegli in kako bi bilo to sploh možno izpeljati napram kompleksnim situacijam v vseh štirih državah in nasploh s povezanimi mednarodnimi odnosi.

SKLEP

Razumeti je treba, da je vsak etnični konflikt zgodba zase, ter se zavedati, da na njihov nastanek vpliva veliko dejavnikov kot le etničnost. Cederman, Gleditsch in Buhaug (2013) trdijo, da same etnične frustracije ne razložijo nastanka etničnega konflikta. Skozi magistrsko delo je bilo raziskano vprašanje »Kateri dejavniki (poleg etničnosti) vplivajo na nastanek etničnega konflikta?« Sprva se pokaže pomembnost treh vidikov in sicer socio-ekonomskega, geografskega in političnega, ki so med seboj tesno povezani ter se v določenih pogledih celo prekrivajo. Neenakomerna porazdelitev dobrin, različne ekonomske zmožnosti, depriviligirana območja, politika države, nezmožnost države za usklajevanje različnih interesov, onemogočanje politične udeležbe za vse deležnike, strateške in namenske politike bojnih elit ter pomanjkanje dobrega upravljanja in nizka stopnja vladavine prava so le nekateri izmed možnih razlogov nastanka etničnega konflikta. Raziskovalna vprašanja dva, tri in štiri so raziskana z analizo povezanosti, ki se navezujejo na socio-ekonomske in demografske kazalnike, prav tako poudarjajo pomembnost več dejavnikov na nastanek etničnega konflikta. Višja kot je stopnja populacije, večja je tudi verjetnost za prisotnost etničnega konflikta, kar se pokaže v povezanosti nastanka etničnega konflikta z višjo stopnjo marginaliziranih skupin ter z višjo stopnjo etnične razdrobljenosti v državi. Povezanost z ekonomskimi dejavniki se kaže v povezanosti nastanka etničnega konflikta z nižjo stopnjo BDP ter nižjo stopnjo brezposelnosti. Delna povezanost z nastankom etničnega konflikta pa se kaže pri kazalnikih kot so višja stopnja revščine in nižja stopnja srednješolske izobrazbe med moškimi. Pomembna je povezanost nastanka etničnega konflikta z nižjo stopnjo avtoritete prava v državi, ki je sestavni del pojma dobro upravljanje. Slednji pojem ima posledično vpliv na ostale dejavnike kot na primer pravično razporejanje dobrin med prebivalstvom oziroma usklajevanje med pričakovanji in zmožnostmi, odločanje v prid javnosti in nezakonskim institucijam (Hegre & Nygård, 2015), upravljanje različnih interesov skupin (Mansfield & Snyder, 2007), vključevanje širše koalicije (Lindemann, 2008), zmanjšanje korupcije (Le Billon, 2003) ter posledično višjo stopnjo demokracije v državi (Mansfield & Snyder, 2007). Teorija transakcijskih stroškov poudari pomembnost

dobre politične ureditve in oblikovanja politik. Bolj kot politiki delujejo v prid družbe, boljša bo družba. Teorija racionalne izbire, teorija javne izbire in teorija iger se lažje implementirajo v posamezne primere etničnih konfliktov. Preučujejo interes posameznih akterjev vpletenih v etnični konflikt in njihova dejanja, kot je prikazano na primeru kurdskega konflikta.

V primeru odsotnosti sodelovanja manjšin v politikah je najboljša možnost za preprečitev nastanka etničnega konflikta ali ustavitve bojov po Gangopadhyay in Chatterjiu (2009) dodelitev avtonomnosti, vendar je koncept avtonomije in sredstva za doseg lahko sporen. Po resoluciji OZN 2625 (XXV) naj bi imeli vsi ljudje enake pravice in pravico do samoodločbe. Ta vključuje pravico vseh ljudstev, da svobodno določajo svoj politični status brez zunanjega vmešavanja in si prizadevajo za svoj ekonomski, družbeni in kulturni razvoj. To je tudi dolžnost vsake države (Sovereign Union, brez datuma). Po tej pravici so Kurdi v iraškem Kurdistanu dosegli suverenost, vendar niso pridobili priznanja mednarodne skupnosti. Podobno velja za Kurde v Siriji, ki so dosegli stopnjo neodvisnosti, prav tako pa niso priznani s strani mednarodne skupnosti. Vprašanje pa je, kakšne možnosti imajo Kurdi v ostalih dveh državah ter ali obstaja možnost za ustanovitev skupne države Kurdistan. Težava, ki se pojavi pri težnji manjšin po osamosvojitvi ali vsaj pridobitvi pravice do možnosti pri odločanju, je, da ne obstaja univerzalni sistem za uveljavljanje norm na mednarodni ravni (Koh, 1998). Prav to bi namreč omogočalo večje možnosti za uveljavitev in zaščito pravic manjšin.

LITERATURA IN VIRI

1. Acemoglu, D. (2002). Why not a political Coase theorem? Social conflict, commitment, and politics. *Journal of Comparative Economics*, 31(4), 620–652.
2. Alesino, A., Devleeschauwer, A., Easterly, W., Kuralt, S. & Wacziarg, R. (2003). Fractionalization. *Journal of Economic Growth*, 8(2), 155–194.
3. Anwary, A. (2019). Interethnic Conflict and Genocide in Myanmar. *Homicide Studies*, 1–18.
4. Araral, E. (2013). Policy and regulatory design for developing countries: a mechanism design and transaction cost approach. *Policy Sciences*, 47(3), 289–303.
5. Asbjørn, E. (1987). Internal Conflicts under International Law Focus on Ethnic Conflict, Minority Rights and Human Rights. *Bulletin of Peace Proposals*, 18(4), 515–525.
6. Aziz, I. (2019). Exclusive - Panic Rocks Kurds in Qandil Mountains over Incessant Turkey, Iran Attacks. *Asharq Al-Awsat*. Pridobljeno dne 5. septembra 2019 iz <https://aawsat.com/english/home/article/1870241/exclusive-panic-rocks-kurds-qandil-mountains-over-incessant-turkey-iran-attacks>
7. Bahgat, K., Barrett, G., Dupuy, K., Gates, S., Hillesund, S., Nygård, H. M., Rustad, S. A., Strand, H., Urdal, H. & Østby, G. (2017). *Inequality and Armed Conflict: Evidence and Data*. Oslo: Peace Research Institute Oslo.

8. Bakalova, M. (2013). An Inquiry into the Rationale Behind Violent Ethnic Conflicts - a Rational Choice Perspective. *Economic Alternatives*, (4), 103–115.
9. Becker, G. S. (1991). *A Treatise on the Family, Enlarged edition*. Cambridge: Harvard University Press.
10. Bengio, O. (2014). *Kurdish Awakening: Nation Building in a Fragmented Homeland*. Texas: University of Texas Press.
11. Berdal, M. & Malone, D. (2000). *Greed and Grievance. Economic Agendas in Civil Wars*. Colorado: Lynne Rienner Publishers.
12. Bregar, L., Ograjensek, I. & Bavdaz, M. (2005). *Metode raziskovalnega dela za ekonomiste: izbrane teme*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
13. Bormann, N. C., Girardin, L., Hunziker, P. & Vogt, M. (2015). GROWup Research Front-End Documentation RFE Release 2.0. Pridobljeno 15. junija 2019 iz https://growup.ethz.ch/rfe/pdf/RFE_Documentation_2.0.pdf
14. Brown, M. E. (1996). *The International Dimensions of Internal Conflict*. Boston: MIT Press.
15. Candar, C. (2019). Al-Monitor. *Political earthquake in Turkey: A regime running amok?* Pridobljeno 1. septembra 2019 iz <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/08/turkey-government-removes-elected-kurdish-mayors.html>
16. Caselli, F. & Coleman II, W. J. (2005). *On the Theory of Ethnic Conflict*. London: London School of Economics.
17. Cederman, L. E., Gleditsch, K. S. & Buhaug, H. (2013). *Inequality, Grievances, and Civil War*. Cambridge: Cambridge University Press.
18. Chappelow, J. (2019). The Great Recession. Pridobljeno 1. avgusta 2019 iz <https://www.investopedia.com/terms/g/great-recession.asp>
19. Cincotta, R., Engelman, R. & Anastasion, D. (2003). *The Security Demographic: Population and Civil Conflict after the Cold War*. Washington: Population Action International.
20. Coase, R. H. (1960). The Problem of Social Cost. *Journal of Law and Economics*, 3, 1–44.
21. Collier, P. (2000). *Economic Causes of Civil Conflict and their Implications for Policy*. Washington, DC: The IBRD.
22. Collier, P. (2001). Implications of Ethnic Diversity. *Economic Policy: A European Forum*, 0(32), 127–55.
23. Collier, P., Elliott, V. L., Hegre, H. M., Hoeffler, A., Reynal-Querol, M. & Sambanis, N. (2003). *Breaking the Conflict Trap. Civil War and development Policy*. Washington: The International Bank for Reconstruction and Development.
24. Collier, P. & Hoeffler, A. (1998). On Economic Causes of Civil War. *Oxford Economic Papers*, 50(4), 429–444.
25. Collier, P. & Hoeffler, A. (2004). Greed and Grievance in Civil War. *Oxford Economic Papers*, 56, 563-595.

26. Collier, P. & Hoeffler, A. (2007). Civil War. *Handbook of Defense Economics*, (2), 711–739.
27. Cordell, K. & Wolff, S. (2010). *Ethnic Conflict*. Cambridge: Polity Press.
28. Cramer, C. (2006). *Civil War is Not a Stupid Thing: Accounting for violence in developing countries*. London: Hurst.
29. Çelebi, E., Verkuyten, M., Köse, T. & Maliepaard, M. (2014). Out-group trust and conflict understandings: The perspective of Turks and Kurds in Turkey. *International Journal of Intercultural Relations*, 40, 64–75.
30. Deschner, G. (2007). *Kurdi: Narod brez države*. Ljubljana: Modrijan.
31. Esteban, J. & Ray, D. (2011). Linking Conflict to Inequality and Polarization. *American Economic Review*, 101(4), 1345–74.
32. Estaban, J., Mayoral, L. & Ray, D. (2012). Ethnicity and Conflict: An Empirical Study. *American Economic Review*, 102(4), 1310–1342.
33. European Commission. (2019). *Asylum applications (non-EU) in the EU-28 Member States, 2008–2018*. Pridobljeno 6. aprila 2019 iz https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics#Citizenship_of_first-time_applicants:_largest_shares_from_Syria.2C_Afghanistan_and_Iraq
34. European Court of Human Rights. (2012). *Turkey Ranks First in Violations in between 1959–2011*. Pridobljeno dne 1. septembra 2019 iz <http://bianet.org/english/human-rights/138337-turkey-ranks-first-in-violations-in-between-1959-2011>
35. European Union Agency for Fundamental Rights. (2018). *Hate crime recording and data collection practice across the EU*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
36. Eurostat. (2019). *Asylum and first time asylum applicants by citizenship, age and sex Annual aggregated data (rounded)*. Pridobljeno 6. aprila 2019 iz http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctza&lang=en
37. Fakhry, N. (2012). *Right to Self-determination of Kurds and Its Relation with Right to Self-defence*. Master thesis. Lund: Lund University.
38. Fearon, J. D. (2003). Ethnic and Cultural Diversity by Country. *Journal of Economic Growth*, 8, 195–222.
39. Fearon, J. D. & Laitin, D. D. (2003). Ethnicity, Insurgency, and Civil War. *The American Political Science Review*, 97(1), 75–90.
40. Fjelde, H. & Ostby, G. (2014). Socioeconomic Inequality and Communal Conflict: A Disaggregated Analysis of Sub-Saharan Africa, 1990–2008. *International Interactions*, 40(5), 737-762.
41. Gangopadhyay, P. & Chatterji, M. (2009). *Peace Science: Theory and Cases Vol: 11*. Bingley: Emerald Group Publishing Limited.
42. Geertz, C. (1963). *The Integrative Revolution: Primordial Sentiments and Civil Politics in the New States*. New York: Free Press.
43. Gilbert, G. & Sandoval, C. (2011). Cross-border conflict and international law. *Accord*, (22), 20–24.

44. Gilley, B. (2004). Against the concept of ethnic conflict. *Third World Quarterly*, 25(6), 1155–1166.
45. Girardin, L., Hunziker, P., Cederman, L. E., Bormann, N. C., & Vogt., M. (2015). *GROW^{MP}* - Geographical Research On War, Unified Platform. ETH Zurich. Pridobljeno 1. junija 2019 iz <http://growup.ethz.ch/>
46. Gleditsch, N. P., P. Wallensteen, M. Eriksson, M. Sollenberg, & H. Strand (2002). Armed Conflict 1946–2001: A new dataset. *Journal of Peace Research*, 39(5), 615–637.
47. Grossman, H. (1991). A general equilibrium model of insurrections. *American Economic Review*, 81, 912–921.
48. Gunes, C. & Zeydanlioglu, W. (2013). *The Kurdish Question in Turkey: New Perspectives on Violence, Representation and Reconciliation*. London: Routledge.
49. Gunter, M. M. (2004). The Kurdish Question in Perspective. *World Affairs*, 166(4), 197–205.
50. Hanauer, L. & Laurel, E. M. (2012). *Resolving Kirkuk: Lessons learned from settlements of earlier ethno-territorial conflicts*. Santa Monica: RAND.
51. Hardin, R. (1995). *One for All. The Logic of a Group Conflict*. Princeton University Press.
52. Hegre, H. (2001). Toward a democratic civil peace? Democracy, political change, and civil war. *American Political Science Association*, 95(1), 1816–1992.
53. Hegre, H., Buhaug, H., Calvin, K. V., Nordkvelle, J., Waldhoff, S. T. & Gilmore, E. (2016). Forecasting civil conflict along the shared socio economic pathways. *Environmental Research Letters*, 11(5), 1–8.
54. Hegre, H. & Nygård, H. M. (2015). Governance and conflict relapse. *Journal of Conflict Resolution*, 59(6), 984–1016.
55. Ho, K. M. & Dinov, I. (2013). An Empirical Study on Economic Prosperity and Peace. *UCLA Undergraduate Science Journal*, 26(2), 30–41.
56. Hoffman, M. (2019). Center for American Progress, Foreign Policy and Security. *The State of the Turkish-Kurdish Conflict*. Pridobljeno dne 1. septembra 2019 iz <https://www.americanprogress.org/issues/security/reports/2019/08/12/473508/state-turkish-kurdish-conflict/>
57. Honoré, T. (1988). The Right to Rebel. *Oxford Journal of Legal Studies*, 8(1), 34–54.
58. Høigilt, J. (2019). The futility of rights based humanitarian aid to the Occupied Palestinian Territories. *Disasters*, 43(2), 169–186.
59. Horowitz, D. L. (1985). *Ethnic Groups in Conflict*. California: University of California Press.
60. Humphreys, M. (2003). *Economics and Violent Conflicts*. Cambridge: Harvard University.
61. Idiz, S. (2019). Al-Monitor. *Will Uighurs upend Turkey-China relations?* Pridobljeno dne 26. avgusta 2019 iz <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/02/turkey-unexpected-outburst-against-china-uighurs.html>

62. Institute for Economics & Peace. (2018a). *Global Peace Index 2018: Measuring Peace in a Complex World*. Sydney: Institute for Economics & Peace.
63. Institute for Economics & Peace. (2018b). *Business & Peace 2018: Peace: a Good Predictor of Economic Success*. Sydney: Institute for Economics & Peace. Pridobljeno 16. junija 2019 iz <http://visionofhumanity.org/reports/>
64. Institute for Economics & Peace. (2019). *Global Peace Index 2019: Measuring Peace in a Complex World*. Sydney: Institute for Economics & Peace.
65. International Committee of the Red Cross. (2005). *Customary International Humanitarian Law, Volume I*. Pridobljeno 15. maja 2019 iz <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/customary-international-humanitarian-law-i-icrc-eng.pdf>
66. Isajiw, W. W. (1993). Definition and Dimensions of Ethnicity: a Theoretical Framework. Challenges of Measuring an Ethnic World: Science, politics and reality: Proceedings of the Joint Canada-United States Conference on the Measurement of Ethnicity April 1-3, 1992. Pridobljeno 4. avgusta 2019 iz https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/68/2/Def_DimofEthnicity.pdf
67. Ishiyama, J. T. & Breuning, M. (2010). *21st Century Political Science: A Reference Handbook*. Thousand Oaks, Calif: SAGE Publications.
68. Jawed, M.A. & Akin, E. (2015). *Turkey and the Kurds: a game theoretic approach to strategy and policy*. Master thesis. Monterey, California: Naval Postgraduate School.
69. Kerkmeester, H. (1995). Game Theory as a Method in Law and Economics, in Bouckaert, Boudewijn and De Geest, Gerrit. *Essays in Law and Economics II: Contract Law, Regulation, and Reflections on Law and Economics*, 267–285.
70. Kerkmeester, H. (1999). 0400 Methodology: General. Rotterdam: Erasmus University of Rotterdam.
71. Kim, N. & Conceição, P. (2010). The Economic Crisis, Violent Conflict, and Human Development. *International Journal of Peace Studies*, 15(1), 29–43.
72. Kimbrough, E. O., Laughren, K. & Sheremeta, R. (2017). War and Conflict in Economics: Theories, Applications, and Recent Trends (*ESI Working Papers*, 17-13). Pridobljeno 3. julija 2019 iz https://digitalcommons.chapman.edu/esi_working_papers/225/
73. Koh, H.H. (1998). How Is International Human Rights Law Enforced?. *Indiana Law Journal*, 74(3), 1397-1417.
74. Lange, G. M., Hamilton, K., Ruta, G., Chakraborti, L., Desai, D., Edens, B., Ferreira, S., Fraumeni, B., Jarvis, M., Kingsmill, W. & Li, H. (2010). *The changing wealth of nations: measuring sustainable development in the new millennium. Environment and development*. Washington, DC: World Bank.
75. Le Billon, P. (2003). Buying Peace or Fuelling War: The Role of Corruption in Armed Conflicts. *Journal of International Development*, 15(4), 413–426.
76. Lindemann, S. (2008). *Do Inclusive Elite Bargains Matter? A Research Framework for Understanding the Causes of Civil War in Sub-Saharan Africa* (Discussion Paper, no.

- 15). London: Crisis States Research Centre, London School of Economics and Political Science.
77. Mac Ginty, R. & Williams, A. (2009). *Conflict and Development*. New York: Routledge.
78. Mancini, L., Frances S., & Brown, G. K. (2008). *Horizontal Inequalities and Conflict: Understanding Group Violence in Multiethnic Societies., Approaches to the Measurement of Horizontal Inequalities*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
79. Mansfield, E. D. & Snyder, J. (2007). *Turbulent Transitions: Why Emerging Democracies Go to War in the Twenty-first Century*. Washington, DC: United States Institute for Peace.
80. Marinšek, D. (2015). *Multivariatna analiza: Zbirka rešenih primerov s komentarji*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
81. McGarry, J. & O’Leary, B. (2007). Iraq’s Constitution of 2005: Liberal consociation as political prescription. *International Journal of Constitutional Law*, 5(4), 670–698.
82. Mckiernan, K. (2006). *The Kurds: A People in Search of Their Homeland*. New York: St. Martin's Press.
83. Mehrdad, V. (2012). Political Economy of Conflict Foreword. *Revue d'économie politique*, 2(122), 153–169.
84. Meiselas, S. (2008). *Kurdistan : In the Shadow of History*. Chicago: The University of Chicago Press.
85. Mikesell, M. W. & Murphy, A. B. (1991). A Framework for Comparative Study of Minority-Group Aspirations. *Annals of the Association of American Geographers*, 81(4), 581–604.
86. Montalvo, J. G. & Reynal-Querol, M. (2005). Ethnic Polarization, Potential Conflict, and Civil Wars. *American Economic Review*, 95(3), 796–816.
87. Mueller, J. (2000). The Banality of “Ethnic War”. *International Security*, 25(1), 42–70.
88. Murphy, A. B. (1995). Conference report: *The Challenge of Ethnic Conflict to National and International Order in the 1990s: Geographic Perspectives: Geographic Perspectives on Ethnic Conflict*. Washington: US Government.
89. North, C. D., Wallis, J. J. & Weingast, B. R. (2009). *Violence and Social Orders: A Conceptual Framework for Interpreting Recorded Human History*. New York: Cambridge University Press.
90. Ohlson, T. (2008). Understanding Causes of War and Peace. *European Journal of International Relations*, 14(1), 133–160.
91. O’Leary, B. (2018). The kurds, the four wolves, and the great powers. *The Journal of Politics*, 80(1), 353–366.
92. Oliphant, J.B. (2018). Pew research Center. *The Iraq War continues to divide the U.S. public, 15 years after it began*. Pridobljeno 1. maja 2019 iz <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/03/19/iraq-war-continues-to-divide-u-s-public-15-years-after-it-began/>

93. O'Neil, M. L. (2007). *Linguistic Human Rights and the Rights of Kurds*. In *Human Rights in Turkey*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
94. Onyeonoro, S. K. (2012). Secession and the Right of Self-Determination: an O.A.U. Dilemma. *Cambridge University Press*, 12(3), 255–376.
95. Østby, G. (2008). Polarization, Horizontal Inequalities and Violent Civil Conflict. *Journal of Peace Research*, 45(2), 143–162.
96. Paccès, A. M. & Visscher, L. T. (2011). Methodology of Law and Economics. Pridobljeno 2. septembra 2019 iz <https://repub.eur.nl/pub/31466/>
97. Palani, K., Khidir, J., Dechesne, M. & Bakker, E. (2019). Strategies to Gain International Recognition: Iraqi Kurdistan's September 2017 Referendum for Independence. *Referendum for Independence, Ethnopolitics*. Pridobljeno 3. septembra 2019 iz <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17449057.2019.1596467>
98. Peltola, L. (2018). Rape and Sexual Violence Used as a Weapon of War and Genocide. *CMC Senior Theses*. Pridobljeno 26. avgusta 2019 iz <https://pdfs.semanticscholar.org/a368/6cc3ada8b385a7161e417409c9bd7f9abfd7.pdf>
99. Pettersson, T. & Eck, K. (2018). Organized violence, 1989–2017. *Journal of Peace Research*, 55(4), 1–13.
100. Pettersson, T., Höglbladh, S. & Öberg, M. (2019). Organized violence, 1989–2018 and Peace Agreements. *Journal of Peace Research*, 56(4), 589–603.
101. Quackenbush, S. L. & Zagare, F. C. (2005). *Game Theory: Modeling Interstate Conflict*. Pridobljeno 18. avgusta 2019 iz <https://www.acsu.buffalo.edu/~fczagare/Chapters/Kosovo.pdf>
102. Roser, M. & Ortiz-Ospina, E. (2017). *Global Extreme Poverty*. Pridobljeno 29. julija 2019 iz <https://ourworldindata.org/extreme-poverty>
103. Smelser, N. J. & Baltes, P. B. (2001). *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Amsterdam: Elsevier.
104. Snyder, G. H. (1971). "Prisoner's Dilemma" and "Chicken" Models in International Politics. *International Studies Quarterly*, 15(1), 66–103.
105. Sovereign Union. (brez datuma). *United Nations Resolution 2625 (xxv)*. Pridobljeno 2. septembra 2019 iz <http://nationalunitygovernment.org/content/united-nations-resolution-2625-xxv>
106. Summers, J. J. (2002). The Right of Self-Determination and Nationalism in International Law. *International Journal on Minority and Group Rights*, 12(4), 325–354.
107. Taspınar, O. (2005). *Kurdish Nationalism and Political Islam in Turkey: Kemalist Identity in Transition*. New York: Routledge.
108. Taydas, Z., Peksen, D. & James, P. (2010). Why Do Civil Wars Occur? Understanding the Importance of Institutional Quality. *Civil Wars*, 12(3), 195–217.
109. Tezcür, G. M. & Asadzade, P. (2018). Ethnic nationalism versus religious loyalty: The case of Kurds in Iran. *Nations and nationalism*, 25(2), 652–672.

110. The World Bank. (2011). *Worldwide Governance Indicators (WGI) Project*. Pridobljeno 3. avgusta 2019 iz <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#home>
111. The World Bank. (2019a). *Population, total*. Pridobljeno 26. junija 2019 iz <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?view=chart>
112. The World Bank. (2019b). *GINI index (World Bank estimate)*. Pridobljeno 29. julija 2019 iz <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?view=chart>
113. The World Bank. (2019c). *Poverty gap at \$1.90 a day (2011 PPP) (%)*. Pridobljeno 29. julija 2019 iz <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GAPS?view=chart,%20https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/193310-how-is-the-global-poverty-line-derived-how-is-it,%20https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/193309-should-i-use-national-or-international-poverty-line>
114. The World Bank. (2019č). *School enrollment, secondary, male (% gross)*. Pridobljeno 26. junija 2019 iz <https://data.worldbank.org/indicator/SE.SEC.ENRR.MA?view=chart>
115. The World Bank. (2019d). *GDP per capita, PPP (current international \$)*. Pridobljeno 1. avgusta 2019 iz <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?end=2017&start=1991&view=chart>
116. The World Bank. (2019e). *International Comparison Program*. Pridobljeno 1. avgusta 2019 iz <https://www.worldbank.org/en/programs/icp>
117. The World Bank. (2019f). *GDP growth (annual %)*. Pridobljeno 1. avgusta 2019 iz <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?view=chart>
118. The World Bank. (2019g). *Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate)*. Pridobljeno 2. avgusta 2019 iz <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?end=2017&start=1991&view=chart>
119. The World Bank. (2019h). *Total natural resources rents (% of GDP)*. Pridobljeno 2. avgusta 2019 iz <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.TOTL.RT.ZS?end=2017&start=1991&view=chart>
120. The World Bank. (2019i). *Oil rents (% of GDP)*. Pridobljeno 2. avgusta 2019 iz <https://data.worldbank.org/indicator/ny.gdp.petr.rt.zs>
121. Towfigh, E. V. & Peterson, N. (2015). *Economic Methods for Lawyers*. Edward Elgar.
122. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. (brez datuma a). *Universal declaration of human rights (217 [III] A)*. Pridobljeno 15. maja 2019 iz https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf
123. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. (brez datuma b). *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or*

- Punishment*. Pridobljeno 15. maja 2019 iz
<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cat.aspx>
124. United Nations Development Programme. (2010). *Marginalised Minorities in Development Programming*. Pridobljeno 2. avgusta 2019 iz
https://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/democratic-governance/human_rights/marginalised-minorities-in-development-programming-a-resource-guide-and-toolkit.html
125. Urdal, H. (2004) The devil in the demographics: the effect of youth bulges on domestic armed conflict, 1950–2000. *Social Development Papers, Conflict Prevention and Reconstruction*, No. 14, Washington: the World Bank.
126. Van Den Hauwe, L. (1999). Public Choice, Constitutional Political Economy and Law and Economics. *Encyclopedia of law and economics*, 1, 603.
127. Vogt, M., Bormann, N. C., Ruegger, S., Cederman, L. E., Hunziker, P. & Girardin, L. (2015). Integrating Data on Ethnicity, Geography, and Conflict: The Ethnic Power Relations DataSet Family. *Journal of Conflict Resolution*, 59(7), 1327–1342.
128. Waller, K. M. (2001). Intrastate Ethnic Conflicts and International Law: How the Rise of Intrastate Ethnic Conflicts has Rendered International Human Rights Laws Ineffective, Especially Regarding Sex-Based Crimes. *Journal of Gender, Social Policy & the Law*, 9(3), 621–661.
129. Wucherpfennig, J., Metternich, N.W., Cederman, L.-E. & Gleditsch K.S. (2012). Ethnicity, the state and the duration of civil war. *World Politics*, 64(1), 79–115.
130. Zafirovski, M. Z. (1999). Public Choice Theory for Political Sociology. *International Journal of Politics, Culture and Society*, 12(3), 465–502.
131. Zagare, F. C. & Slantchev, B. L. (2009). Game theory and other modeling approaches. Pridobljeno 25. avgusta 2019 iz
<http://slantchev.ucsd.edu/incollection/pdf/IRCompend-W02F.pdf>

PRILOGE

Priloga 2: Izračun Pearsonovega koeficienta povezanosti med spremenljivkama stopnja revščine in nastankom etničnega konflikta v obdobju od leta 1917 do 2017

	e91	e92	e93	e94	e95	e96	e97	e98	e99	e2000	e2001	e2002	e2003	e2004	e2005	e2006	e2007	e2008	e2009	e2010	e2011	e2012	e2013	e2014	e2015	e2016	e2017		
r91	Pearson Correlation	-.069	-.053	.011	-.074	.016	-.051	.022	.006	-.043	.034	.022	-.033	.035	-.051	-.042	-.047	-.038	-.055	-.042	-.023	.035	-.033	-.023	-.042	-.033	-.037	-.017	
	Sig. (2-tailed)	.340	.463	.882	.309	.823	.479	.762	.939	.554	.637	.762	.646	.631	.482	.558	.519	.600	.449	.558	.749	.626	.650	.753	.562	.650	.604	.812	
	N	191	193	193	193	193	193	193	193	193	193	193	194	194	194	194	194	194	194	194	194	195	195	195	195	195	195	195	
r92	Pearson Correlation	.406	.330	-.144	.316	.406	.262	.546	.418	.365	.262	.588	.205	.125	.223	.164	.475	-.196	.164	-.035	-.035	-.035	-.196	.062	-.102	-.189	-.189	-.189	
	Sig. (2-tailed)	.035	.092	.474	.108	.035	.187	.003	.030	.061	.187	.001	.306	.535	.263	.415	.012	.326	.415	.863	.863	.863	.326	.759	.613	.344	.344	.344	
	N	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	
r93	Pearson Correlation	.036	.177	.062	-.089	-.089	-.089	.177	.177	.036	.036	.036	.036	.036	.036	.036	-.089	-.089	-.067	-.089	-.089	-.089	-.089	-.089	-.089	-.185	-.185	-.088	-.088
	Sig. (2-tailed)	.865	.398	.770	.672	.672	.672	.398	.398	.865	.865	.865	.865	.865	.865	.865	.672	.672	.749	.672	.672	.672	.672	.672	.377	.377	.677	.677	
	N	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	
r94	Pearson Correlation	.137	.165	-.179	.200	.096	-.251	.096	-.103	-.184	-.103	-.103	-.184	-.179	-.252	-.310	-.310	-.059	-.059	-.059	-.310	-.244	.022	-.252	.122	.022	-.310	-.252	
	Sig. (2-tailed)	.523	.442	.404	.349	.655	.236	.655	.631	.390	.631	.390	.402	.235	.140	.140	.784	.784	.784	.140	.250	.917	.235	.569	.917	.140	.235		
	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	
r95	Pearson Correlation	.290	.285	.285	.285	.419	.626	.136	.497	.626	.626	.681	.537	.681	.497	.626	.419	.285	.419	.705	.705	.432	.705	.281	.281	.281	.281	.281	
	Sig. (2-tailed)	.159	.168	.168	.168	.037	.001	.518	.011	.001	.001	.001	.000	.006	.000	.011	.001	.037	.168	.037	.000	.000	.031	.000	.173	.173	.173	.410	
	N	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	
r96	Pearson Correlation	.116	.155	.136	.123	.179	.179	.233	.233	-.043	.116	.116	.116	.032	.085	.032	-.056	-.216	-.072	-.056	-.006	-.056	-.216	-.056	-.107	-.251	-.207	-.179	
	Sig. (2-tailed)	.533	.406	.465	.511	.335	.335	.207	.207	.818	.533	.533	.533	.865	.650	.865	.764	.243	.699	.764	.976	.764	.243	.764	.568	.173	.263	.334	
	N	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	
r97	Pearson Correlation	-.272	-.159	-.179	-.274	-.274	-.274	-.076	-.076	-.190	-.274	-.274	-.274	-.274	-.260	-.274	-.274	-.274	-.260	-.274	-.274	-.274	-.274	-.190	-.274	-.190	-.076	-.076	
	Sig. (2-tailed)	.209	.469	.413	.206	.206	.206	.729	.729	.384	.206	.206	.206	.206	.206	.206	.206	.206	.206	.206	.206	.206	.206	.384	.206	.384	.729	.729	
	N	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	
r98	Pearson Correlation	.273	.312	.157	.022	.135	.098	.521	.521	.350	.350	.350	.292	.199	.119	.148	.023	-.252	-.006	-.252	-.245	-.252	-.206	-.206	-.243	-.243	-.206	-.140	
	Sig. (2-tailed)	.093	.053	.340	.892	.414	.554	.001	.001	.029	.029	.029	.071	.224	.470	.369	.891	.121	.971	.121	.132	.121	.208	.208	.136	.136	.208	.396	
	N	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	
r99	Pearson Correlation	.297	.131	.137	.320	.320	.438	.521	.044	.297	.297	.297	.166	.127	.166	.166	-.103	.161	.168	-.103	.168	-.103	.168	.168	.168	.168	-.103	.026	.217
	Sig. (2-tailed)	.117	.500	.479	.091	.091	.017	.004	.820	.117	.117	.117	.388	.512	.388	.385	.595	.404	.385	.385	.385	.595	.385	.385	.385	.385	.595	.895	.257
	N	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	
r2000	Pearson Correlation	.174	.212	.158	.089	-.186	.201	.277	.277	.152	.152	.188	-.183	-.119	-.183	-.215	-.134	-.201	.118	.075	.075	.075	.215	-.215	-.215	-.215	.165	.079	
	Sig. (2-tailed)	.318	.221	.364	.613	.286	.247	.107	.107	.383	.383	.383	.279	.293	.498	.293	.215	.442	.246	.499	.668	.668	.668	.215	.215	.215	.344	.678	
	N	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	
r1	Pearson Correlation	-.227	-.069	-.093	-.082	-.105	-.186	.084	.084	-.079	-.010	-.010	-.165	-.022	-.137	-.221	-.193	.045	-.024	.045	-.221	-.046	-.028	-.119	-.028	.051	-.116	-.146	
	Sig. (2-tailed)	.205	.697	.602	.647	.556	.291	.636	.636	.658	.956	.956	.344	.901	.432	.201	.267	.797	.889	.797	.201	.791	.871	.495	.871	.769	.508	.404	
	N	33	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	34	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	
r2	Pearson Correlation	-.122	-.228	-.188	-.098	-.011	-.011	-.034	-.080	-.214	-.033	-.033	.008	-.075	-.065	-.119	-.061	-.219	-.103	-.061	-.020	-.020	-.230	-.020	-.071	-.258	-.228	-.228	
	Sig. (2-tailed)	.399	.111	.192	.496	.940	.940	.817	.581	.135	.821	.821	.957	.605	.656	.411	.672	.127	.476	.672	.888	.888	.109	.888	.622	.070	.111	.111	
	N	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	
r3	Pearson Correlation	-.043	.013	.045	.021	-.129	-.035	-.021	-.057	-.078	-.041	-.041	-.041	-.060	-.079	.164	-.129	-.164	-.129	-.129	-.129	-.129	-.129	-.129	-.129	-.168	-.168	-.162	-.162
	Sig. (2-tailed)	.752	.926	.740	.879	.345	.800	.880	.678	.567	.762	.762	.663	.663	.228	.345	.228	.345	.345	.345	.345	.345	.345	.345	.345	.215	.215	.163	.233
	N	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	
r4	Pearson Correlation	-.037	-.008	.000	-.025	.003	.363	.321	.279	.330	.373	.373	.036	.013	.009	-.006	.320	.320	.268	.003	.004	-.015	.254	.285	.253	.047	.254	.257	
	Sig. (2-tailed)	.758	.945	.999	.837	.980	.002	.006	.018	.005	.001	.001	.767	.913	.944	.957	.006	.006	.024	.980	.972	.902	.032	.016	.033	.699	.033	.031	
	N	70	71	71	71	71	71	71	71	71	71	71	71	71	71	71	71	71	71	71	71	71	71	71	71	71	71	71	
r5	Pearson Correlation	.205	.234	.109	.272	.259	.159	.456	.257	.174	.244	.244	.302	.085	.015	-.021	-.005	-.125	-.030	.159	.181	.197	.061	.058	-.023	.133	.162	.111	
	Sig. (2-tailed)	.080	.045	.354	.019	.026	.175	.000	.027	.138	.037	.037	.009	.470	.900	.860	.967	.290	.801	.175	.122	.093	.608	.624	.844	.257	.167	.348	
	N	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	74	
r6	Pearson Correlation	.101	.163	-.055	.246	.173	.145	.269	.161	.161	.226	.226	.265	.192	.183	.138	.119</												

